PDF Compressor Pro

జాతీయ గీతాలు

పరిచయము

పరిచయకర్త :

గురుజాడ రాఘవశర్మ

ప్రచురణ

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి

కళాభవన్, సైఫాబాద్

హైదరాబాద్-500004.

PDF Compressor Pro

ఓం

శ్రీ కృష్ణాయ నమః

"జాతీయ గీతములు"

పరిచయము

శ్రీ "కవిశేఖర" గురజాడ రాఘవశర్మ,

(బృందావనము, మచిలీపట్నము)

జాతీయ గీతములు

జాతీయగీతములనుసరికి, జానపదగేయములు స్ఫురించును. ఆ గేయములు జాతీయాభిమానమును వెలువరించి, జాతిని మేల్కొలుపదగు సూక్తులు. ఇక గేయమను సరికి అది పాడతగిన, మృదుమధుర పద సమన్వితముగా తోచును. పదమనునది కొన్ని భావ రాగ తాళ నృత్యములతో, పాడుటకు, నడిపించుటకు ఆనందము చేకూర్చగల యొక అలంకారిక రసమయ శబ్దముల కలయిక. తొలుత కవితకు పదములే పునాది. తొలుత వెలసిన ఉత్కృష్ట గ్రంథము లన్నియు పదకవిత్వ రచనలే. పిమ్మట పద్య కవిత్వము వృత్తకవిత్వములు వెలువడినవి. ఆ వృత్తి తిరిగిన ఛందస్సులతో నడచినదే, తదుపరి ఛందోమయ సాహిత్యమంతయు.

ఈ పదములనేక రకములు. పాడుటకనువైన పాటల క్రింద బహుముఖ వ్యాప్తిచెందినవి. ఊయెల పాటలు, రోకటి పాటలు, తుమ్మెదపాటలు, కోలాటపు పాటలు, జోలపాటలు, గొబ్బి పదములు, ఏలపదములు, బొబ్బిలి పదములు,

PDF Compressor Pro

వెన్నెల పదములు, గొల్లసుద్దులు, జంగం పాటలు, మేలుకొలుపులు, దరువులు రగడలు, మొదలగునవి.

ఈ పదములే గేయములు. గానము చేయుటకు కీర్తించుటకుపయోగ పడునవి గాన గేయములు. ఆ గేయములే గీతములు. అట్టి పదములతో కూడి నవి జానపదుల హృదయమునకు సన్నిహితములుగా నుండి, వారికి సులభగ్రాహ్యమై, గానము చేయుటకు సుశ్రావ్యమై వెలువడిన విజ్ఞాన పదములు. జానపదులు అను శబ్దములో, జనపదము అనగా అసంఖ్యాక జన బాహుళ్యమునకు స్థానము-నివాసము. పల్లెటూళ్లు, పట్టణములు కూడ జనపదములే-కాని పల్లెటూళ్ళకే యీ పదము వాడబడుచున్నది. వారికి సన్నిహితమైనభాష, వారలతో కలసిమెలసి వ్యవహరింపబడు భాష, వారి మనఃప్రవృత్తులను వ్యక్తముచేయు భాష, వారల ప్రబోధింపననువగు భాష వారి వీనులవిందై వసందగు దేశీయ ఛందోమయ భాష జానపద భాష, యనిన వేరుకాదు.

జానపద గేయములు బహు విధములు. నవరణ పద భూయిష్ఠముగ కూడ యుండును. ముఖ్యముగ కరుణ, వీర, శృంగార, హాస్య, భక్తి, రస ముల నొప్పారునవికొల్లలు. ఈ గేయములు ప్రజాహృదయ పీఠమున స్థిర నివాసమేర్పరచుకొని నేటికిని సజీవములై జాతికి చైతన్య ప్రదమై నిద్రాణస్థితి నుంచి మేల్కొలుపుచున్నవి. ఇంతకు పూర్వము, ఎందరో మహాకవులు తద్ర సానందపూర్ణులై, తాదాత్మ్యమునొంది గేయములు వెలువరించిరి. తద్రసావిష్టులైన కవుల మనఃపద్మముల జాలువారిన మకరందబిందు సందోహమే యీ గేయములు. కనుకనే నేటికిని యివి ప్రజాహృదయముల వీడక భావాంబరమున ప్రతిధ్వనించుచున్నవి.

ఉ దా హ హ ర ణ లు

భక్తివేదాంత గేయములు :— (రామదాసు కీర్తన)

ఏమిరా ! రామా ! నావల్ల నేర, మేమిరా రామ ! ఏమి రామ! యీలాగు కష్టము నీ మహిమో ! నా ప్రారబ్ధమో ॥ఏమిరా॥

PDF Compressor Pro

ఏమి జన్మము! ఏమి జీవనము! యీ మాయకాయము! ॥ఏమిజన్మము ఏమి జీవనము॥

'శ్రీరమా హృదయేశ్వరా, భక్తజన-చిత్తజలరుహ భాస్కరా! కారుణ్య రత్నాకరా! నీవేగతి కావవే! నారాయణా!

శ్రీరామ నీ నామ మేమిరుచిరా! ఓ రామ నీ నామ మెంతరుచిరా!

'తక్కువేమి? మనకు-రాముండొక్కడుండు వరకు.

ఏ తీరున నను దయజూచెదవో! ఇన వంశోత్తమ రామా! నా తరమా, భవసాగర మీదను, నళిన దళేక్షణ రామా!

శ్రీరామనామం-మరువాం- మరువాం సిద్ధము—యమునికి వెరువాం, వెరువాం.

కోదండ రామ! కోదండరామ! నీ దండమాకు, నీవెందుబోకు, వాదేల! నీకు వద్దు పరాకు.

పరాకు సేయుట పాడికాదురా, పరమ పురుష! వరద!

ఓ బొజ్జ గణపయ్య! నీ బంటు నేనయ్య! ఉండ్రాళ్ళ మీదకు-దండుబంపు

బాల గేయములు

చేతిలో వెన్నముద్ద చెంగల్వ పూదండ.

గంగగోవుపాలు గంటెడైనను చాలు. కడవడైననేమి ఖరము పాలు

(వేమన)

చందమామరావె, జాబిల్లిరావె, కొండెక్కిరావె, గోగుపూలుతేవె!

శృంగార గేయములు

గొల్లవారి వాడలను — కృష్ణమూర్తీ! నీవు, ఏమి పనికి వచ్చినావు కృష్ణమూర్తీ!

ఒప్పుల కుప్ప, ఒయ్యారి భామా!

కాటుక—కంటికి బట్టి, కడవ చంకను బెట్టి-కళ్ళనీళ్ళు కడవ-నిండెను గదరా! చల్ మోహన రంగా!

PDF Compressor Pro

బావా బావా పన్నీరు...
సిరి సిరి-మువ్వ—

వీర రసోచిత గేయము

కొండవీడు-మనదేరా - కొండపల్లి మనదేరా - కాదనువాడు - వాదుకు వస్తే, కటకం దాకా మందేర-

రామ రామ! శ్రీరామా రామా! రామా రఘురామ! (తానితందనాని)

సెలయేరు పాటలు

గంగమ్మ తల్లికి—చెంగల్వ పూదండ, కాళింది - తల్లికి-కల్వలదండ.

పల్లె పదములు

హరి హరీ నారాయణా! ఆది నారాయణా! కరుణించి మమ్మేలు కమల లోచనుడ!

వానలు కురవాలి—వానదేముడా!
పరిచేలు పండాలి వానదేవుడా!
పారిపోయిన మా బావ, పరుగెత్తి రావాలి ॥వాన దేముడా॥

కోలాటపు పాటలు

మెళ్ళో ముత్యాలపేరు-ముద్దుగుమ్మ! బంగారుబొమ్మ!
చక్కని గోపాల కృష్ణుడమ్మా, వేణు నాదుడమ్మా
కృష్ణమ్మా! గోపాల బాల కృష్ణమ్మా!
గోవింద భజరేకృష్ణమ్మా! గోపాల బాల కృష్ణమ్మా!

మేలుకొలుపు

తెల్లవారవచ్చే, తెలియక నా సామి,
మళ్ళీ పరున్నావు లేరా సామీ! మేలుకో!
తీరైన కస్తూరి — తిలకము జారెను,
తీర్చి దిద్దవలె, మేలుకో! కృష్ణా! మేలుకో!

PDF Compressor Pro

లాలి పాట

రామాలాలీ, మేఘశ్యామాలాలీ; తామరస నయన, దశరథ తనయలాలీ,

జోలపాట

లాలి బంగరుబొమ్మ ! లాలి మాయమ్మ !
లాలి ముద్దులగుమ్మ, లాలి సీతమ్మ ! లాలీ.

గుమ్మడిపాట

గుమ్మడేడీ, గోపిదేవీ, గుమ్మడేడీ కన్నతల్లి !
గుమ్మడిని పొంకసూపగదవే ! అమ్మా గోపెమ్మా ! ?

మంగళహారతులు

రామచంద్రాయ ! జనక రాజజా మనోహరాయ
మామకాభీష్టదాయ - మహిత మంగళమ్.
జయ మంగళమ్-నిత్యశుభ మంగళమ్.

విజ్ఞాన వేత్తలైన పండితుల గ్రంథములున్నవి. కొంత విద్యా గంధము గలిగి ప్రబోధము సేయు—శక్తిగల విద్యావంతులున్నారు. వారిదిగాని, వీరిదిగాని సామాన్య జన హృదయమునకు సన్నిహితము కాగలభాష కాదు. ఏ కొంచెమైన ప్రబోధము చేయదగినను, వారితో సమైక్యము కాగల పరిభాష, వారి నాకర్షింప గల భాష. వారి హృదయాంతర కష్ట నిష్ఠురములను, భావములను పైకి వెలార్చ గల భాష, పోకడగాని, అరుదు. అట్టి జాతీయ గీతములైన కాలవశాత్తు తాత్కాలిక ప్రయోజనాత్మకమైనను తదుపరి కూడ సజీవములై నిలువగలవు.

సరియైన పదముగాని, పద్యముగాని, గేయముకాని, యావేశముతో పై కుబికినప్పుడు జాతిని కదలింపగలుగును. అవియే జాతీయ జీవనమును ప్రతిబింబింపజేయగల వాఙ్మయమణి ముకురములు.

జాతీయ గీత కవిత్వము

జాతీయ కవిత్వమునకు గేయము ఆలంబనము, సులభగ్రాహ్యము. ప్రచారమునకు పరమసాధన. ఈ గేయము అంత్యనియమ ప్రాసలతో,

PDF Compressor Pro

యతులతో, యించుమించు మాత్రాఛందస్సులకు, లయ, తాళములకు సరిపడు, గతులతో, పల్లవి, అనుపల్లవి, చరణములతో, కొన్ని కేవలమొక చరణము వరుసతో, అనేక బాణీల సాగినవి కవుల ఛందోరీతులు కనుకనే, తొలుత శివకవులుకూడ సామాన్య ప్రజాప్రబోధమునకు ద్విపదలనే గేయములుగా వెలువరించిరి.

జా తీ య త

జాతీయ గేయములలో సమగ్ర జాతీయత వెల్లివిరియవలె. జాతీయత యనగా, జాతి యొక్క ఔన్నత్యము, ఆత్మగౌరవములకు సంబంధించినది. అంతియేగాక, జాతియొక్క సహజ సంస్కృతి, ఉదాత్త సంప్రదాయములకు, తరతరాలు అందింపగల అవిచ్ఛిన్న జీవనద.

ఉదాహరణ :- శ్రీ 'చిలకమర్తి' కమ్మని కలకంఠ పలుకు :-

భరత ఖండంబు, చక్కని పాడియావు,
హిందువులు లేగదూడలై యేడ్చుచుండ,
తెల్లవారను, గడుసరి గొల్లవారు,
పితుకుచున్నారు, మూతులు బిగియగట్టి

ఇందు సమగ్రమైన జాతి, సమగ్రమైన పాడి హిందువులు లేగదూడలై యేడ్చుచుండ సమస్తభారతావని కుందు కష్టనిష్ఠురములు, తెల్లవారను గడుసరి గొల్లవారు, గడుసరి కఠిన ప్రభుత్వము, పితుకుచున్నారు. మూతులు బిగియ గట్టి; జాతినంతను బంధించి, సమస్తము కొల్లగొట్టుచున్నారు. తెల్లవార కడ తెల్లవారు అను గడుసరి వారు. ఇంచుకయైనను లేగదూడకు తన బిడ్డకు చిక్కనీక పిండుకొని పోవుచున్నారు. ఇచ్చట చిన్న నా పొట్టకు శ్రీరామరక్షకాదు. ఇచ్చట స్వార్థమునకు తావులేదు. నిస్వార్థమైన ఆర్తరక్షణలో పరశ్రేయస్సును కాంక్షించుట పరమార్థము. ఈ పద్యము సమకాలీన దుస్థితికి వ్యంజకము.

మహాకవి, గురజాడ :-

దేశమంటే మట్టికాదోయ్, దేశమంటే మనుషులోయ్,
దేశమును ప్రేమించుమన్నా, మంచి అన్నది పెంచుమన్నా,

PDF Compressor Pro

వట్టి మాటలు కట్టి పెట్టోయ్, గట్టి మేల్ తలపెట్టవోయ్,
దేశాభిమానం నాకు కద్దని, వొట్టి గొప్పలు చెప్పకోయ్,
పూని ఏదైనాను-ఒక మేల్ కూర్చి జనులకు-చూపవోయ్,
చెట్టాపట్టాల్ పట్టుకొని, దేశస్థులంతా, నడవవలెనోయ్,
అన్నదమ్ముల వలెను జాతులు మతములన్నీ మెలగవలెనోయ్
ఈసురోమని మనుషులుంటే, దేశమేగతి బాగుపడునోయ్.

ఇట్టి మానవతా ప్రబోధకములైనవి కోకొల్లలు.

"వ్రాత పూత తెరుంగని సామాన్యజనులు రసోద్రిక్తులై ఆలపించు మధుర భావ గేయములు జానపద గీతములు." అని యొక సాహితీ దురంధురుడు.

"జానపద గేయములందుండు, జాతీయతలు-నానుడులు-వింత వింత పలుకుబడులు శిష్టు లాకళించుకొనవలసిన యమూల్య సంపద, నవ్యభారత పునర్నిర్మాణావసరమున వివిధ ప్రణాళికా ప్రచారమునకు, ప్రజా ప్రబోధమునకు, జానపద కవితారీతులు, ఉపయోగించునంతగా, తదితరములుపయోగ పడవన్న నతిశయోక్తి కాద"న్నారు ఒక జానపద సాహిత్య సంకలన కర్త.

పదములో సహజోద్రేకము, ఆనందదాయకమగు సరళత యుట్టిపడు చుండును. గేయములకు, యొక ఆవేశము, సన్నివేశము, మంచి యితివృత్తము కావలె. ఆ ధారాశుద్ధిగల కవివాగ్విభూతికి సాటి వేరొండు లేదు. గేయములు, కళా సరస్వతీ కంఠాభరణములు.

గద్యముగాని, పద్యముగాని, గేయముగాని, క్రియా వైవిధ్యము కలవైనను, సమకాలిక సంఘ జీవన ప్రతిబింబములై యుండును.

హృదయము భావపరిపూర్ణమై, రసార్ద్రమై వెల్లివిరిసినప్పుడు, కవుల వాక్కులకమోఘ శక్తి ప్రాభవములతో కూడిన సుధా స్రవంతి జాలువారును. ఆయా భావములు సహజ ఛందోబద్ధములై అక్షరాకృతినందును. అంతర్గర్భిత మైన ప్రజాశక్తిని, ప్రజ్జ్వలింపజేసి, కర్తవ్యతా ప్రబోధముచేసి, భక్తి (దేశభక్తి) శిక్షణచే, జాతిని, సమైక్య పరచి, ఒక్కమాట వినిపింపగల, ఒక్క త్రాటి నడిపింపగల, మహానాయకుడుద్భవించుకాల మాసన్నమైనప్పుడు, జరుగు మహో

PDF Compressor Pro

ప్రబోధవాయు ప్రసారముల జాతి స్వార్థము విస్మరించును. ఒడలు మరచి, సర్వార్పణకై సంసిద్ధమగును. అట్టి జాతి సన్నిహిత హృదయమును త్తేజ పరుప గల గేయముల యావశ్యకత కలిగి మహాకవుల హృదయములనుండి ప్రబోధా త్మక గేయములవతరించినవి.

మేలుకొనుమీ భరతపుత్రుడ
మేలుకొనుమీ ! సచ్చరిత్రుడ
మేలు కొనవయ్యా ! వత్సా మేలుకో (మంగిపూడి)

జాతీయ భావోద్రేకులైన కవులకు స్వాతంత్ర్య సమర దుందుభి మ్రోయించు సదవకాశము లభించినది.

గేయముల ప్రయోజనములు

ఇందుకొన్ని సార్వకాలికములు, కొన్ని తాత్కాలికములు. ఈ తాత్కాలి కములు, తాత్కాలిక ప్రయోజనార్థములేగాక, విజ్ఞాన ప్రదములై, ఉత్తమ ధ్యేయములతో యొప్పారుచున్నవి. ఈ యుత్తేజకరములగు సూక్తులు, ప్రబోధ ములు, స్వరాజ్య సముపార్జనలో, జాతి మనుగడకేగాక, మోక్షసాధనకు సంప త్తిగా కూడ వినియోగపడునవి కొన్ని కలవు. గీతాసారమే, సాధన. ఇందు కర్మఫలత్యాగము,సర్వార్పణ ముఖ్యములు. అనాసక్తయోగము, దీక్ష, స్వాతంత్ర్య సముపార్జనకై సర్వ త్యాగము. ఇందు స్వార్థములేదు. త్యాగమే ధ్యేయము. పరశ్రేయస్సే ఆనందము. ఈ సోపానముల నధిష్ఠింపజేయు ప్రయత్నములే జాతీయ గీతముల ప్రయోజనములు.

వైతాళికులు

1921 అసహాయోద్యమమునకు పూర్వము నవ్యసాహిత్య వైతాళికులగు శ్రీ చిలకమర్తి, గురుజాడ, రాయప్రోలు, చెన్నాప్రగడ, మంగిపూడి, మొద లగు వారెందరో తమ వీర విప్లవాత్మక గేయములచే, ప్రజాబాహుళ్యము నుత్తేజ పరచినారు. దిః 9-5-1907న, మహానాయకుడు లాలా లజపతిరాయిగారిని ప్రభుత్వము, రాజద్రోహనేరము క్రింద బంధించి, మాండలే జైలునకు పంపి నప్పుడు—

PDF Compressor Pro

"చిలకమర్తి'' :—

చెరసాలల్ వర చంద్రశాలలెయగున్ చేదోయి గావించు, న
య్యరదండల్, విరిదండలయ్యెడును, హేయంబైన చోడంబలే
పరమాన్నంబగు, మోటుకంబళులె, తాల్పన్‌బట్టు సెల్లాలగున్
స్థిరుడై, యేనరుడాత్మ దేశమున భక్తింగాల్చునప్పట్టునన్.

ఉ॥ ఎందరు గుందకుండ, మరియెందరు బందెల కందకుండ, నిం
కెందరు దేశముల్ విడిచి, యాడిగలన్ బడకుండ, యెవ్వరే
చందమునన్ శ్రమంబడక, చప్పున చొప్పడునే। స్వరాజ్యమో
హైందవులార ; చింతిలకుడీ। చెరసాలలకేగుమన్నచో.

భరత ఖండంబే, యొక గొప్ప బందెఖాన
అందులోనున్న ఖయిదీలు హిందుజనుల
యొక్క గది నుండి, మార్చి వేరొక్క గదిని
బెట్టుటేగాక, చెఱయంచు, వేరగలదె ?

దేశభక్తి పరాకాష్ఠలో ద్వంద్వాతీత భావనా శక్తి యెట్లు యిమిడినదో గమనింతము.

1921 అసహాయోద్యమ ప్రారంభమున, శ్రీ గాంధీ మహాత్ముడు విజయ శంఖము పూరించినాడు. ఆ శంఖధ్వని ప్రతిధ్వనించిన మహాకవుల హృదయములలో సాక్షాత్కరించినది స్వాతంత్ర్య దేవత. తద్దేవతా కరకంకణ ఝణం ఝణం ధ్వనులలో వీర విప్లవ గీతములుప్పతిల్లినవి. తదాలాపన గీతాప్రబోధమై జాతి ను తేజపరచి, కర్తవ్యోన్ముఖ మొనర్చినది.

ఎందరో కవులు కూడ యీ యుద్యమమున తాదాత్మ్యము జెంది, శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానమలంకరించి, స్వీయజీవితమును, జాతిని, పునీతమొనర్చి జన్మసార్థకత చేసికొనినారు. ఇంతకంటె యుత్తమ మాతృసేవ దేశసేవ లేదుకదా। పారతంత్ర్య శృంఖముల పటాపంచలుచేసి స్వాతంత్ర్య యజ్ఞహోతలుగా నిలబడిన వీరి జీవితము ధన్యము.

PDF Compressor Pro

ఈ యుద్యమములో ఎందరో మహాకవులు పాటలు, పద్యములు, గేయములు, గానం చేసినారు. శ్రీ బలిచేపల్లి, తుమ్మల, జాషువా, దువ్వూరి, వెంకట్రామానాయుడు బసవరాజు, గరిమెళ్ళ, జగన్నాథదాసు, మంగిపూడి, అబ్బూరి కోడేటి, దాశరథి, కాళోజీ, గురుజాడ మొదలగు వారి సేవ మరపురానిది. ఈ అపార కృషిలో ప్రత్యేకముగ గాంధిగారి ఆత్మకథ, మహాత్మకథ, పేర్లతో ఉత్కృష్ట గ్రంథములు వెలువరించిన శ్రీ తుమ్మల సీతారామమూర్తి గారెంతయో ధన్యులు. స్వరాజ్య సమస్య, నవకాళి, స్వరాజ్య ఢంకా, స్వరాజ్య నవనీతము, స్వరాజ్య తాంబూలము, మొదలగు ఖండకావ్యములు వెలువరించిన కవులెందరో కలరు. వారలందరికీ నా కృతజ్ఞతలు.

అపారమైన దేశభక్తి, అఖండమైన స్వభాషాను రక్తి, అప్రతిహతమైన జాత్యభిమానము కలవారగుటచేతనే, యిట్టి గేయములు వెలువరించినారు ఇవి ప్రఃమల కవి గంభీర ధీర మానస సంపుల్ల సురభిళ దివ్యకుసుమములు. ఇవి వాడవు. జాతి హృదయములనుండి వీడవు. వలసినప్పుడు తోడునీడయి శక్తి నుజ్జీవింప జేయగల పారిజాతములు.

భా ర త జ న ని

శ్లో॥ జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ
'జననియు, జన్మభూమియును స్వర్గముకంటెను మాననీయముల్'

పవిత్రమైన జన్మ ప్రసాదించి, ఆబాల్యము అనురాగామృతము చిల్కి, హృదయమునకు హృదయముగ హత్తుకొని, పెంచి, పెద్దజేసిన తల్లి, సర్వ జంతు సముదాయక కల్పవల్లి.

న మా తుః ప ర దై వ తం

తల్లిని మించిన దైవమొండులేదు అట్టి సర్వారాధ్యయగు తల్లికి గూడ కన్నతల్లి యీ ధాత్రీమతల్లి. ఆ బంగారుతల్లి చల్లనియొడిలో పెరిగిన సంతతి యామెకెంతయో ఋణపడియున్నది. సర్వజీవన ప్రదాత్రియగు ఆ తల్లిని స్మరించి యామె దివ్యపాద పంకజములకు ప్రణమిల్లని ప్రాణి యుండదు. ఈ ఉదాత్త కమనీయ భావనలో, యొడలు తెలియక ఉప్పొంగిన కవిజీమూతములు

PDF Compressor Pro

వర్ణించిన మధుర మంజుల సుధా స్రవంతులు దేశమాత కర్పించిన నుపాద్యములు.

వందేమాతరం —బంకిచంద్ర చటర్జీ

జనగణమణ —రవీంద్రనాథ ఠాకూర్

దేశమును ప్రేమించుమన్న,
మంచి అన్నది పెంచుమన్నా —మహాకవి గురుజాడ

ఏ దేశమేగినా యెందుకాలిడిన,
ఏ పీఠమెక్కినా, ఎవ్వరేమనిన,
పొగడరా నీతల్లి భూమి భారతిని,
నిలువరా నీ జాతి నిండు గౌరవము —రాయప్రోలు

వందనమిదె గైకొనుమీ! భారత జననీ!
భారత జననీ! మా పాలిటిరాణీ!
ముప్పదికోట్ల జనమునకు మూల మాతవు,
మూల మాతవు-మాపాలి నేతవు. —గరిమెళ్ళ

'మేలుకొనుమీ! భరత పుత్రుడ!
మేలుకొనుమీ! సచ్చరిత్రుడ
మేలు కొనవయ్యా! వత్సా మేలుకో! —మంగిపూడి

జోహార్, జోహార్, భారతమాతా,
జోహార్, జోహార్, జోహార్,
శారద శుభ్రవియత్తల పథమున,
సంచరించు నీ రథము
నీ మృదులీలా గాన ప్రబుద్ధము
నిత్యము మా మనము —దువ్వూరి రామిరెడ్డి

నిన్ను నెన్న మా తరమా! నిరుపమాన భరతమాత
మిన్నవై యఖిల భూములు కన్నతల్లి, కల్పవల్లి! — మంగిపూడి

PDF Compressor Pro

దండాలు! దండాలు! భారతమాత —వద్దాది

అవి అందుకొని దీవించు భారతమాత —పూడిపెద్ది

ఎంత చక్కని తల్లివే! రాణివే!
యెల్ల భూములకు, నీవు :
పుడమిచేడియకు కొప్పున పూలదండ
పొలుపుగల మా జన్మభూమి భారత ధాత్రి —కాటూరి

జయ జయ జయ ప్రియ భారత
జనయిత్రీ, దివ్యధాత్రి
జయ జయ జయ శత సహస్ర
నరనారీ హృదయనేత్రి — దేవులపల్లి

జలకంబులాడించు చెలికత్తెగద నీకు గనకాంబు జాహ్నవి గంగా భవాని,
తలమీది గుండు మల్లెల దండ నీకు నత్యున్నతోరు హిమాలయంబు,
పూత బంగారు సొమ్ముల పెట్టెగద నీకు సిరి వెలంది చరించు సింహళంబు,
ముద్దుగారెడు నిగ్గుటద్దంబుగద నీకు నిండారు హిందూమహాంబురాశి.

ఇట్టి నిను జూచి బిచ్చంబు బెట్టుమనుచు
నన్ని దిక్కులు యాచించుచున్నవమ్మ!
ఐక్యమత్యంబు గల్గి నిన్ననుభవించు
కొరత పూరింపవే! మాకు భరతమాత! —జాషువా

'జయ భారతావనీ! జయలోక పావనీ! శాంతి సుఖదాయినీ! జననీ! నమస్తే
సకల సంపత్ఖనీ! సస్య నందనవనీ! ఆసేతు సీతనగ హాటకావని, జననీ!
చత్వారింశత్కోటి జయ ఘంటికాధ్వనీ! సాశీతికోటి భుజబల మహా వాహినీ
—వరదాచార్య

ఓ జనతా! నతాంజలిపుటోజ్జ్వలకోష్ణ నవోష్ణ రక్త ధా
రా జలసిక్త పాద కమల ద్వయ శోభి మనోజ్ఞదేహ రే
ఖా! జయభారతీ! యుగ యుగమ్ముల పున్నెము పంటవీవు, నీ
పూజకు తెచ్చినాడ నిదె పొంగిన గుండియ నిండు పద్దెముల్
—దాశరథి

PDF Compressor Pro

ఇట్టి మాతృ పూజా మందిరాంగణమున దశ దిశల కీర్తికాంతులు వెద జల్లు జాతీయ పతాక యీ జాతికి ప్రతీక.

జాతీయ జండా

ప్రతిజాతికి, ఒక ప్రత్యేక సంస్కృతి, దాని కనుగుణ్యముగా ప్రత్యేక జండా యుండును. ఆ జండా రెప రెపలలో జాతి పుట్టుపూర్వోత్తరములు వ్యక్త మగుచుండును. జాతి సమగ్ర స్వరూపమునకు సమైక్యమునకు జండా యొక చిహ్నము.

స్వాతంత్రజాతికిది - చక్కని వెలుగు
జాతి పేరు జగాన - స్థాపింపగలుగు

జాతి వర్ణ కుల మతాతీత ధ్యేయమునకు ప్రతీక యీ పతాక. అజ్ఞానాంధ కారమున త్రోవగాన కలమటించు వారి చేతి కరదీపిక- వీరయోధగణమునకు వెన్నెముక, స్వేచ్ఛాకాశమున కాంతుల విరజిమ్ము సుధాచంద్రిక యీ పతాక.

తొలుత 1916 లో లక్నో జాతీయ కాంగ్రెసు సభలో, హోమ్ రూలు జాతీయ పతాకగా, యెగురవేయబడినది. తదుపరి 1921 లో మహాత్మా గాంధీజీ సలహాననుసరించి, బందరు ఆంధ్రజాతీయ కళాశాలోపాధ్యాయుడు కీ. శే. పింగళి వెంకయ్యగారిచే చిత్రింపబడి కాంగ్రెసున కందింపబడినది. ఎద్దుకంటికి యెఱ్రగుడ్డవలె, మన మూడు రంగుల జండా, బ్రిటిషు ప్రభుత్వమునకు గుండె పోటయి పోయినది. వారి యూనియన్ జాకు స్థానమున, యీ జండా అధిష్ఠాన మేర్పరచుకొనుచున్నదని యుడికిపోయినది వారి హృదయము. నిలువెల్ల ద్వేషాగ్ని, కోపాగ్ని, చుట్టుముట్టి, తమ పశుబలముతో భారతజాతిని సమూల ముగా మట్టుబెట్ట ప్రయత్నించినది. జండా అనునది కేవలము మూడు రంగుల గుడ్డ పీలికకాదు. ప్రతి పౌరుని హృదయాంతర్మయ దేవత. దాని యునికియే జాతికి మనికి. అందుచే యీ జాతీయ పతాక ప్రతిష్ఠంబన కేర్పడు సర్వనిరో ధములనతిక్రమించి, జయించి, స్వేచ్ఛాకాశములో విహరింప, సర్వార్పణ చేసినారు స్వాతంత్ర్యయోధులు. అవసరమైనప్పుడు, జాతి సర్వస్వము జాతీయ జండా ప్రతిష్ఠకై సర్వార్పణ చేసినది. తత్ప్రతిష్ఠాపనాయత్నములో వారి వీర విప్లవ గంభీర నినాదములు భూమ్యాకాశములు ప్రతిధ్వనించినవి.

PDF Compressor Pro

'ఝుండా ఊంచా రహే హమారా,'
'జండా యెత్తర, జాతికి ముక్తిర,'
'పతాకోత్సవము సేయండి!'
'ఎత్తండీ స్వరాజ్య జండా!'
'ఎగురవే! వినువీధి-ఎగురవే! జండా,'
'సౌఖ్యప్రదాతగా, జాతీయ జండా!'
'ఖండాంతరముల ఖ్యాతిగాంచి'
జయము గూర్చిన జండా.'

ఈ జండాను స్వాతంత్ర్యయోధులు, కరకమలముల ధరించి, వీరవిప్లవ గీతములు గానము చేయుచు పరపక్షు ద్రొక్కినారు.

ఇదియే జాతీయ జండా!
జాతి కిదియే ప్రాణము, మాన ॥మిదియే॥
ఇదియె, స్వరాజ్యధ్వజము, అదుము ఫిరంగీల హజము।
కదనమునకు-దీనిబట్టి-కదలు శాంతి ప్రతినబట్టి॥
కాయము, బుద్ధ్యద ప్రాయము-హేయము,
ధ్యేయము మాకు, సంపూర్ణ-స్వరాజ్యము
పాయని-యశము-జగాన నింపెదము-
నీ యాజ్ఞల, శిరసావహించెదము ॥ఇదియే॥

తొలుత జండాలోని రంగులు జాతి మతములకు అంతరార్థములుగా నిరూపింపబడినవి. చివరికివి జాతి మతాతీత ధ్యేయ సంపదలుగా నిర్ధారణ చేయ బడినవి కుంకుమపూవు రంగు శౌర్యము, త్యాగశీలమును సూచించును. ఆకు పచ్చ-అకుంఠిత భక్తి విశ్వాసములను, శూరత్వమును చాటును. తెలుపు-స్వాతంత్ర్య పోరాటమునకు ప్రాతిపదికముౖెన సత్య అహింసలకు ప్రత్యక్ష నిదర్శనము. రాట్నము-గ్రామజీవనమును, రైతు కార్మికత్వమును, స్ఫురింప జేయును.

నేటి రాజ్యాంగపరిషత్తు యీ పతాకంలోని రాట్నము తీసివైచి, దాని స్థానమున అశోకుని ధర్మచక్రమును నిర్ణయించినది. ఈ అశోక ధర్మచక్రములో గూడ రాట్నచిహ్నమైన చక్రమున్నది.

PDF Compressor Pro

సాహస త్యాగాలు-శాంతి సత్యాలు
ఆత్మ విశ్వాసాలు-ఔదార్య భావాలు
ఆడనీరా! యెగిరి-ఆడనీరా : విప్పి
హాయిగా భారత-జాతీయ జండా!
వీరాధివీరుల, వేడి నెత్తురులపై
విజయస్తంభాలపై-వెలసిన జండా ॥ఆడనీరా॥

జండా సత్యాగ్రహోద్యమములు దేశంలో నలుమూలలా ఆయా రాష్ట్రములలో విజయవంతమైనవి. 1923 మే 1 వ తేదీన నాగపురమున జండా సత్యాగ్రహోద్యమము బయలుదేరినది. రాష్ట్ర రాష్ట్రములనుంచి వేలాది స్త్రీ పురుషులు సత్యాగ్రహులు పాల్గొనినారు. ఆంధ్ర స్త్రీ వాలంటీర్లలో తొలుత నిలబడినది శ్రీమతి సుభద్రాదేవి యొకతె కోటికి పడగెత్తిన అపర కుబేరుడు శ్రీ జమునా లాల్ బజాజ్, సత్యాగ్రహము చేసినందుకు అరెస్టుచేసి, ప్రభుత్వము రూ. 3000 లు జరినామా వేసి, దానిక్రింద ఆయన కారును జప్తుచేసి వేలము పాట పెట్టగా, కొనువారు లేక, చివరకు కఠియవాడలో ప్రభుత్వము సొమ్ము చేసికొనినది. అంతటితో యుద్యమము చల్లారలేదు. 1923 జూలై 11 వ తేదీ కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడగు సర్దార్ వల్లభభాయి పటేల్ దీనిని అఖిల భారత ఉద్యమముగా చేపట్టి సత్యాగ్రహమున ప్రవేశించి, విజయమొందెను. దానితో జాతీయ జండా కొక పవిత్రత, సార్వజనీనత, గౌరవప్రాముఖ్యములు యేర్పడినవి. రథోత్సవములలో వాలంటీయర్ల కవాతులలో, సభలలో, సర్వే సర్వత్ర జండా లేని సమావేశముగాని, జండా చేబూనని స్వాతంత్ర్య యోధుడుగాని లేడనిన అతిశయోక్తి కానేరదు. ఈ జండా ప్రతిష్ఠకై ప్రాణములొడ్డి, లాటీపోటుల బాధలు భరించి, జరిమానాలు, ఆస్తినష్టము, పొందిన అనేక ఉదంతము లున్నవి. 1930 ఏప్రియల్ 6 వ తేదీన బందరులో కుండు (పట్టణ మధ్య భాగములో కోనేటి మధ్యగల స్తంభము) పై జండా ప్రతిష్ఠించుటకు పట్టణ కాంగ్రెసు శ్రీ స్వామి తత్త్వానందను, గురజాడ రాఘవశర్మను నియమించింది. వీరు ఆ కుండుపై నిచ్చెనల మెట్లెక్కి స్తంభముపై జండా ప్రతిష్ఠించు తరి పోలీసులు లాటీలు కొట్టి దించివేచిరి. దరిమిలా జండా ప్రతిష్ఠించిన టి. వి. అళ్వారు, వరదదాసు, వీరభద్రయ్యవారు, చలాసాని, నాగభూషణం, చెరువు

PDF Compressor Pro

సుబ్బారావు మొదలగు వారెందరో రాగా, వారల నందరిని లాటీలతో బాది, ప్రభుత్వము ఆవలకు నెట్టింది. ఇంతలో కరికి లంఘించు సింహమ్ము కరణి, పైల్వాన్ వీరుడు, తోట నరసయ్య స్తంభముపై జండా ప్రతిష్ఠించి పట్టుకొని నిలబడెను. బలీయురగు పోలీసు లెందఱో ఆతనిని లాగి, లాటీల మోది, త్రోసి, కదలింపజాలరైరి. ఆ యెడతెగక కురియు లాటీదెబ్బలకు చేతి దండలు నెత్తురు గారినవి. ఆతని నోట, 'బాపూజీ' అనే స్ఫురణ తప్ప వేరులేదు. ఎట్టకేలకు పోలీసులు ఆతనిని పైనుంచి క్రిందకు లాగి పడవైచిరి. మరునాడు మ్యునిసిపల్ చైర్మేన్ శ్రీ శీలం జగన్నాథరావునాయుడుగారి ఉత్తర్వు తీసికొని, బ్యాండు మేళములతో కుండుపై జండా ప్రతిష్ఠ జయప్రదముగా జరుపబడింది. ఇంకొకటి. అయినంపూడి గ్రామంలో చెరువుగట్టున, జమ్మిచెట్టునకు జండాకట్టి యహర్నిశలు శీతాతపమునకోర్చి, పోలీసుల యవమానముల భరించి, జండా సంరక్షించుకొన్న కీ॥ శే॥ అయిన పూడి శ్రీనివాసులు, జండా వీరుడు తోట నరసయ్య మొదలగు వీరులెందరో యీ సమయమున స్మరణీయులు.

నాడు నడిపిన గీతము :

కుండుపై జాతీయజండా ప్రతిష్ఠింప
రండోయి! రండు! రారండు!
దండిగ వైరులు, గుండులు ప్రేల్చిన,
చెండుచు-నెత్తురు, కండలు రాల్చిన
జండా యెత్తర! జాతికి ముక్తిర
ప్రాణముండి, యభిమానముండి, నిజ
ప్రాణములైనన్ బలియొసంగి-మన
జండా యెత్తర! జాతికి ముక్తిర!

జాతీయోద్యమము (సాయుధ విప్లవము - శాంతి విప్లవము)

1921 సం॥ ప్రారంభము కాబడిన అసహాయోద్యమమునకు పూర్వము మన భారతదేశ స్థితిగతు లాకలింపుజేసుకొనిన, యీ జాతీయ గీతముల యావశ్యకత బోధపడును.

PDF Compressor Pro

రామరాజ్యమని చెప్పదగు, మన భరతఖండమున, ఐకమత్యము సన్నగిల్లి, స్వతంత్ర రాజ్యములేర్పడి, తదధిపతులు పరస్పర విజయకాంక్షులై, స్వజాతిని, ధన, మన, సర్వస్వమును మట్టుపెట్టుకొనిన యొక అయోమయపు అజ్ఞానాంధకార మావహించిన స్థితిలో పరదేశీయులు, అదను తీసుకొని, భేద తంత్రములబన్ని, క్రమక్రమముగా పంచజేరి యొండొరుల మట్టుబెట్టి, రాజ్యాధికారము చేకొని, జాతిని వశపరచుకొనినారు.

తెలియుము, దేశ చరిత్ర, తెలిసి
దేశ దాస్యము, బాపు-మో! భరతపుత్రా!
పదహారువందల-పంద్రెండవయేట
భారతదేశ-కర్మమున
పీడు! మొదట బందరు పట్టణమున
చల్లని! పాదంపెట్టెను, వర్తకమున
కనుచు! పట్టణంబులకు-శీఘ్రమున
తరలి! వర్తక దొంగతనమున
కొంత! రాజ్యము హరించెను, మన
దేశీయ! ప్రభువుల-జేర్చి కయ్యమున
నౌకరి! పక్షముజేరి, రాజ్యమున
కొంత! భాగము హరించె లంచమున,
ఇట్లై! భారతదేశమంత-పర ప్రభుత్వపాలాయె!!

(తెలియుము దేశచరిత్ర)

వర్తకానికంటూ వచ్చి-పాదం పెట్టినాడు బాబు!
పాదంపెట్టి దొంగతనం-ప్రారంభించినాడు బాబు!
పాలకదలివంటి రాజ్యం-బద్దలయిందండి బాబు!
కూలిచేసికొన్న పొట్టకు-కూడులేదండోయి బాబు!
దండాలండోయ్, మే-ముండలేమండోయ్ బాబు!
ఈ సైతాను ప్రభుతనింక-సాగనీమండోయ్ బాబు?
వర్తకంబునకొచ్చి-పట్టణంబులు పట్టి
రాజ్యమొక్కటి అల్లినాడు,

PDF Compressor Pro

దాన్ని రాణికొప్పగించినాడు,
రాణి పత్రమ్ము చించేసినాడు,
ఈ చిత్రమిదేమంటే, శిక్షిస్తానంటాడు !
మా కొద్దీ తెల్ల దొరతనము దేవ !
మా ప్రాణాలపై పొంచి-మానాలు హరియించె
మా కొద్దీ తెల్లదొరతనము !!

చిరకాలము పారతంత్ర్యమున మగ్గియున్న జాతి యెంతగ తిరుగబడి, స్వేచ్ఛ సంపాదింపదలచినను తగు శక్తి, ఆయుధ పరికరములు, ఐకమత్యము, ప్రజల అండదండ లంతగా లభింపక లోనగల స్వాతంత్ర్యాగ్ని రగుల్కొనుచు, ఆరిపోవుచుండెనే గాని దాని నేకోన్ముఖము జేసి, వీరోచితముగ నడిపింపగల మహా నాయకుడుగాని, తరుణముగాని లభ్యము కాలేదు.

1857లో వీర విప్లవ జాతీయ నాయకమణి యగు ఝాన్సీ లక్ష్మిబాయి, నానా సాహెబ్, బీహారీ కేసరి కువర్ సింహ, తాంతియాతోపే మొదలగు వీరాధి వీరులు బ్రిటిషు పాలనపై తిరుగబడి యెదిర్చి, యుద్ధము చేసిరి. కాని దీనికైన యాయుధములు, మరఫిరంగులు లేక, క్రమశిక్షణ లేని ప్రజా సమూహము, సహాయముతో పూర్తిగా విజయము సాధింపలేనందున, కుంఫిసీ ప్రభుత్వమునకు బలము చేకూరి రాజ్యాధికారము సాగించినది. ఇది యెన్నికకు వచ్చిన ప్రథమ భారత స్వాతంత్ర్య యుద్ధమైనను, బ్రిటిష్ ప్రభుత్వము దీనిని సిపాయీల పితూరి క్రింద చారిత్రాత్మకము జేసికొన్నది.

తదుపరి 1905 అక్టోబరు 15వ తేదీన కర్జన్ ప్రభువు వంగరాష్ట్రమును రెండు భాగాలుగా చీల్చినాడు. ఈ చీలికవలన రాష్ట్రములోని హిందూ మహమ్మదీయులకు అంతఃకలహము లేర్పడి, రాజకీయాందోళనలో ప్రజాశక్తి సన్నగిల్లునని యూహించినాడు. కాని దానికి వ్యతిరేకముగ దేశమంతట తీవ్రాందోళన చెలరేగినది. 1906లో భారత పితామహుడు దాదాభాయి నౌరోజీ అధ్యక్షతక్రింద, భారతదేశమునకు స్వరాజ్య సంపాదనమే కాంగ్రెసు ఆశయమని తీర్మానింపబడెను. అప్పుడే స్వదేశదీక్ష, విదేశీవస్తు బహిష్కరణ, జాతీయవిద్య, స్వరాజ్య సాధన, మొదలగు యుద్యమములకు నాందీ యేర్పడినది. మొదట స్వరాజ్యమను పదము నౌరోజీ మహాశయుని దివ్యవాక్కుగా వెలువడింది.

PDF Compressor Pro

అప్పుడు అరవిందఘోషు, సతీశచంద్ర ముఖర్జి, బిపిన్ చంద్రపాల్ మొదలగు ప్రముఖులీ యుద్యమ ప్రచారమునకు బూనుకొనిరి. కాంగ్రెసు అనగా-ఇండియన్ నేషనల్ కాంగ్రెసు-అనగా భారత జాతీయ మహా సభ—దేశీయ మహా సభ. అప్పుడే విప్లవనాయకులగు శ్రీ అరవిందుని సోదరుడు హరీంద్రుడు, శ్రీ వివేకానందుని సోదరుడు భూపేంద్రనాథ దత్, 'యుగాంతర్' పత్రిక స్థాపించి, ప్రచారమునకు బూనుకొన్నారు. అప్పుడే వందేమాతరం అను నినాదము భారత భూనభోంతరాళముల మహామంత్రముగా వ్యాపించినది. అప్పుడే వంగదేశములో దేశోద్ధరణకు సన్యాసి విప్లవముకూడ బయలుదేరినది.

'వందేమాతరం'-జాతీయోద్యమమునకు, జాతీయ గీతములకు తొలిమెట్టు తొలిమట్టు. పరజాతిని మట్టిపెట్టి, నెట్టి, జాతికి మేల్కొలుపు అనదగు వందేమాతర గీతమును సృజించిన జాతీయ కవిబ్రహ్మ శ్రీ బంకించంద్ర చటర్జీ-అతడు ప్రతి భారతీయునకు తొలి వందనీయుడు. తదుపరి జాతీయ గీతము రచించిన మహాకవి గురుదేవ్ రవీంద్రనాధ్ ఠాకూర్. ఆయన ప్రసాదించిన 'జన గణ మన' గీతము వర్తమాన జాతీయ గీతముగ పరిఢవిల్లినది. ఏమైనను నాటికి, నేటికినీ వందేమాతరమంత్రము మాత్రము, స్మరింపని భారతీయుడుండ డనిన అతిశయోక్తి కానేరదు'.

వందే! వందే! సదా-స్వదేశ మాతరం;
వందే మాతరం-మందే రాజ్యం.

ఆంధ్ర ప్రజానీక జిహ్వాగ్రముల తాండవించిన తొలి జీవ మంత్రము 'వందే మాతరం'

1907లో బాబు బిపిన చంద్రపాల్, దక్షిణ భారతదేశమున సంచారము జేసి, తన మహోపన్యాసములచే ప్రజానీకములో, అచంచల జాతీయభావము రేకెత్తించెను. నాడు బరంపురం మీదుగా, రాజమహేంద్రవరము వచ్చి. ది. 19—4—1907 నుండి 24 వరకు ఉండి అయిదు దినములు గంభీరోపన్యాసము జేసి వేలకొలది జనుల నుత్తేజ పరచెను. అప్పుడే 25వ తేదీ విజయవాడలోను, 26, 28, 29 తేదీలలో మచిలీపట్టణములోను ఉపన్యసించిరి. నాటి వారి యుపన్యాసముల తెనుగున ననువదించి, తుది దినమున, సభాంతరమున వెలువరించిన శ్రీ చిలకమర్తివారి చైతన్యగీతము—

PDF Compressor Pro

భరత ఖండంబు-చక్కని పాడియావు
హిందువులు లేగదూడలై యేడ్చుచుండ
తెల్లవారను, గడుసరి గొల్లవారు
పితుకుచున్నారు మూతులు బిగియగట్టి.

నాటి చాటువు :

వందే మాతరమనుచు—వింతవార్త పుట్టెనే!
బిపిన చంద్రపాలునిచేత-విత్తనము నాటించిరే॥
పిన్న పెద్దలంతా సభావేదిక పరుగెత్తిరే
విద్యార్థులు పాఠశాల విడచి గుంపుగూడిరే
॥వందేమాతర మనుచు॥

తదుపరి, శ్రీపాల్, విజయవాడ, మచిలీపట్టణము, చెన్నపురి సభలలో యుపన్యసించిరి. వారి దివ్యోపన్యాసముల ఫలితముగ 1910లో బందరులో ఆంధ్ర జాతీయ కళాశాలయు, తదుపరి పలుతావుల జాతీయ విశ్వవిద్యాలయములు స్థాపించబడినవి.

1908లోనే స్వరాజ్యము నా జన్మహక్కు అని యెలుగెత్తిచాటిన, మహా నాయకుడు, లోకమాన్య బాల గంగాధర తిలక్ మహాశయుని, రాజద్రోహ నేరము క్రింద ప్రభుత్వము ఆరు సంవత్సరములు శిక్ష విధించి, మాండలే జైలునకు పంపిరి. ఆ ప్రవాస కాలముననే "గీతా రహస్యము"ను మహా గ్రంథము వారి పవిత్ర హృదయమునుండి వెలువడినది. ఆంధ్రదేశమున స్వరాజ్య పత్రిక స్థాపించిన శ్రీ గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావుగారు, అనుచరుడు శ్రీ బోడినారాయణరావుగార్లను, వందేమాతరం ఆందోళన క్రింద బంధించిరి. నాటినుంచి ఆంధ్రదేశమున, జాతీయ భావోద్రేకము వెల్లివిరిసినది. ప్రజా హృదయములలో ఒక తీవ్ర స్వరాజ్య కాంక్ష, ఆవేదన నానాటికి వృద్ధినొందుచుండెను. 1905లో కాశీ కాంగ్రెసు అధ్యక్షుడైన ప్రసిద్ధ రాజకీయవేత్త, మహా విద్వాంసుడైన శ్రీ గోపాల కృష్ణగోఖలే మహాశయుడు చేసిన దేశ సేవకు, దేశమెంతయు ఋణపడియున్నది. అతడు 1913లో పరమపదించెను. తదుపరి ది. 4-8-1914న ప్రథమ ప్రపంచ మహాసంగ్రామము బయలుదేరినది. మరల దేశములో జాతీయ

PDF Compressor Pro

చైతన్య మొక్కపరి కదలినది. ఇంతవరకు రాజకీయముల జోలికిపోక (1911 ఏప్రియల్‌లో స్థాపించిన) దివ్యజ్ఞాన సమాజ ప్రచార వ్యాప్తికి కృషిచేయు డాక్టరు అనిబిసెంటు 1916లో రాజకీయరంగమున దుమికి, హోంరూలు (అధినివేశ స్వాతంత్ర్యము) నినాదము చేసినది. ఆ యుద్యమ ప్రచారమున, భారతరాజకీయములకు పుష్టి లభించినది. తదుపరి 16-6-1917న ఆమెను సహచరులతో సహా, ప్రభుత్వము రాజకీయ నిర్బంధవాసమున నుంచినది. 1919లో మాంటేగు సంస్కరణములు, బ్రిటిష్ వారిచే యామోదింపబడి ప్రవేశపెట్టబడినవి. తదుపరి (11-11-1918) యుద్ధానంతరము, బ్రిటిష్ ప్రభుత్వము, దేశమున, ఆపద్ధర్మముగా ప్రవేశపెట్టిన, ఆర్డినెన్సుల పరిపాలన, దేశరక్షణ చట్టములను తాత్కాలికములని గ్రహింపక తగ్గింపక అందుకు బదులు 1919మార్చిలో క్రొత్త "రౌలెటు చట్టము" ప్రవేశపెట్టినది. ఈ చట్టము క్రింద యెట్టివారినైన యే విచారణ, యే కారణము లేకయే అనుమానముచే బంధింపవచ్చు. తుదకు ఉరి కంబమునకెగురవేయవచ్చు. ఈ ఘోరవార్త దేశమునల్దిశల వ్యాప్తిచెందినది. మహాఋషి పుంగవుల పుణ్యభూమియగు భారతఖండము కాలవశాత్తు, పరాధీనమై, నిర్వీర్యమై, నిస్తేజమై, నిరాయుధమై, నిర్విణ్ణమై, కొనయూపిరితో యల్లాడుచు, ముక్తకంఠముతో విలపించిన మహార్తనాదము జగదేకమూర్తియగు పరమేశ్వరుని కందినది. సమస్తభారత హృదయములో మహాగ్ని ప్రజ్వరిల్లినది. ధర్మజ్యోతియై, దేశమునకు గ్లాని సంభవించినప్పుడు ఆపద్బాంధవుడు, దీనబాంధవుడు, ఒక పురుషోత్తముడు, ఒక ఋషి పుంగవుడు, ఒక సత్యసంకల్పుడు, ఒక అహింసా శక్తి సంపన్నుడు, సహజమానవ స్వరూపమున బయల్వెడలి, దేశమునుద్ధరింప పరిపక్వకాలమాసన్నమైనది. వెంటనే భారతావని కేదుగడయై, మహాత్మాగాంధీ, భారత చక్రధారిగ యవతరించెను.

లోకమాన్యుని నిర్యాణము

ఇంతలో 1920 ఆగష్టు 1 వ తేదీని మహానాయకుడు విజ్ఞానవేత్తయగు లోకమాన్య బాలగంగాధర తిలక్ మహాశయుడ స్తమించినాడు. యావద్భారతావని ఘోషిల్లినది.

"శాంతి పొందుమా! మహారాజ! ఆత్మశాంతి పొందుమా!
కారా గృహములు-కైలాసముగ గడిపి
గీతా రహస్యము తెలిపి-కీర్తిగాంచిన మూర్తి!

PDF Compressor Pro

శోకింపకుమా! జననీ? మా సోదరుడు మహాత్ముడుండ
లోకమాన్యు నిర్యాణము—లోపము, మది తలపకమ్మా
ప్రాకటముగ, నతడిపుడే, లోకమంత నిండియుండె,

||శోకింపకుమా జననీ||

సీ|| వితతమాయాదుర్గ భేదనంబునకు, నే
ప్రాజ్ఞుని బుద్ధి ఫిరంగి గుండు
గుణలుబ్ధ హైందవ కోటులెవ్వానినా
మమ్ము త్ర్యక్షర మంత్ర రాజ
మాత్మ సమున్నతి యౌదార్యములె వాని
కుగ్గుతో బెట్టిన యురుగుణములు
చాతుర్యమతులైన సామ్రాజ్యపతులకే
యనఘు సాహసము, భయావహమ్ము

సకల జనమిత్రుడును కర్మసాక్షి. లోక
బాంధవుడు, జగచ్చక్షువు, పరమ దుఃఖ
నిరత నిర్మగ్న ధరణి సంతరణ తరణి
యైన, తిలక ప్రభాకరు డస్తమించె.

దేవుడులేని కోవెలయు, దీపములేని గృహమ్ము, రమ్య రా
జీవములేని కోనేరును, శీతమయూఖుడు లేని రేయునై,
బావురుమన్నదీ సకల భారతదేశము, నేడు నీవు ని
ర్జీవుడవౌట జాతి, బుధశేఖర! శ్రీతిలకా! జగత్ప్రభూ!

దక్షిణాఫ్రికాలో సత్యాగ్రహ విజయము సాధించిన మోహనదాసు కరంచంద్ గాంధి 1915 జనవరిలో భారత రాజకీయ రంగమున తొలుత కాలుమోపెను. శ్రీ తిలక్ భాస్కరుడ స్తమించగనే.

చెప్పినంతకుమాట, చేసితీరుటెకాని
జవదాటి యెరుగని సత్యమూర్తి

PDF Compressor Pro

మహాత్మగాంధి భారతదేశ నాయకత్వము వహించెను.

ఎందరో మహానుభావులు, త్యాగులు, భోగులు, మేధాసంపన్నులు, తమ శక్తి సామర్థ్యముల, దేశపునర్నిర్మాణమునకు పాటుపడిరి. ఇది యొకనాడు పూర్తియగు విషయముకాదు. క్రమసాధనచేగాని లక్ష్యము చేర వలనుపడనిది. అన్నిటికిని కాల పరిపక్వము చేకూరవలె.

ఇంతలో పరాధీనయైన భారతమాతను బ్రిటిషు ప్రభుత్వము క్రమముగా కట్టుబంధముల బిగించి, కట్టకడపటి యురిత్రాడుగా రౌలెటు చట్టము ప్రవేశ పెట్టినది. ఈ యురిత్రాళ్ళ బంధముల నొక్కుమ్మడి త్రెంచి బైటపడినగాని జాతికి బంధవిముక్తి లేదని భారతావని ఘోషిల్లినది. ఆపద్బాంధవుడుగ, మహాత్మాగాంధీ యీ ప్రళయరంగమున విశ్వస్వరూపమున, దుమికినాడు. దేశమంతటికి యొక్కపరి కనువిప్పయిన జాతి సమూలము లేచినది. సమావేశమైనది. కాని ప్రభుత్వము సమావేశముల భంగపరచి, పశుబలముచే మారణాయుధములచే జాతిని మట్టుబెట్ట పరవళ్ళు ద్రొక్కినది. పెద్దల మాట చెవియొగ్గలేదు. ప్రజానీకపు మొరనాలకించే హృదయములేదు. ప్రభుత్వమునకు, వెంటనే మహాత్మాగాంధీ ది. 6-4-1920 తేదీన, రౌలట్ చట్టమును ప్రతిఘంటిచుచూ దేశమంతటను హరతాళములు యూరేగింపులు, సభలు జరుపవలెనని యాదేశించిన ప్రకారము దేశమంతయు పాటించినది. ఆ ప్రకారము పంజాబులో జలియన్‌వాలాబాగులో ది. 13-4-1920 తేదీ సమావేశమున క్రిక్కిరిసిన సభలో ప్రభుత్వపుటండను, 'డయ్యరు సేనాని' ప్రపంచములో నిదివరకెన్నడు గనని, వినని, ఘోర కృత్యములొనర్చెను. వేలకొలది జనమును, బంధించి, బాధించి, పొట్టలపై ప్రాకించి, మందుగుండు సామాను పూర్తియగు వరకు మారణ హోమము గావించి, సతీమతల్లులను సైతము అవమానముల పాలు జేసెను.

కంటా గుడ్డను పెట్టి—కర్ణాన వేలెట్టి,
వింటావటరా! ఓరయ్యా! ముంద రింటిలో జరిగిన చర్య
మొన్న మొన్ననె సుమ్మ—మూడు సంద్రాల్ దాటి
శత్రులగెలిచొచ్చినారు! పాంచాల దేశములోని వారు
సత్యాగ్రహమని, సర్వేశు పూజింప—కత్తితో తెగ నరికినారు,
అయ్యో! కటికడెందపు—తెల్లవారు!!

—గరిమెళ్ళ

PDF Compressor Pro

మల మల మాడ్చునమ్మలికంపు టెండలో
పసికూనలను నిల్వ –బంచినారు. —బలిజేపల్లి

హిందు మాతానురా! –దయ్యేరు వినర,
లోక మాతానురా! దయ్యేరు వినర!
నా డబ్బు తిని నీవు, నా బిడ్డలను జంప
నీ చేతులెట్లాడెరా! –నీతిలేని వాడ! హిందు మాతానురా!
మానవతులకయ్యొ, మానభంగము జేసి
మానహీనుడవగుచు, మనియెద్ద వెన్నాళ్లు
హిందుమాతానురా ! –దయ్యేరు వినరా!
లోకమాతానురా ! -దయ్యేరు వినరా ! —కొండవల్లి

ఏడనున్నాడో, శ్రీగాంధి దేవు-డేడనున్నాడో ;
ఏడనున్నాడో!–ఆ–జాడ తెలియరాదు
నాడు కెయిరా ప్రజల-కీడు బాసిన తండ్రి (ఏడ)
పాంచాల పుత్రికల-పరిభవంబుల గాంచి
మించివేదన, ననుభ-వించిన ఋషి తుల్యు (డేడ)
—నెల్లూరు వెంకట్రామ నాయుడు

మరువకు డార్యులారా !-పంజాబు వధలు
కనుల నీరుగారునుగా –కరుణలేక యా దయ్య రొనర్చిన
వధవినిన!! కనుల నీరుగారునుగ !
జలియన్ వాలాబాగున చచ్చిన–జనము లెక్క తెలియదుగా !
అబలలు బాలకులెందరిల్గిరో – అసలే తెలియదుగా.

దీనికి ప్రతిక్రియగా గురుదేవ్ శ్రీరవీంద్రనాథఠాకూర్, ప్రభుత్వ మొసంగినట్టి 'సర్' ! బిరుదమును విసర్జించిరి- వెంటనే మౌలానా షౌకతాలీతో మహాత్మా గాంధీ దేశమెల్లెడల పర్యటన చేసిరి. ఈ పర్యటన సందర్భముగ 1920 ఆగస్టులో విజయవాడలో మహాజన సమూహమున నుపన్యసించివెడలిరి. 1920 సెప్టెంబరులో కలకత్తాలో శ్రీలాలా లజపతిరాయ్‌గారి అధ్యక్షతన అవసర కాంగ్రెసు మహాసభ జరిగినది.

PDF Compressor Pro

మహాత్మా గాంధీజీ అసహాయోద్యమతీర్మానము ప్రవేశపెట్టగా, సభ ఏకగ్రీవముగా ఆమోదించినది. మరల 1920 డిశంబరులో నాగపురములో జరిగిన కాంగ్రెసు మహాసభ యీ తీర్మానమును ధృవపరచినది. ఆ తీర్మానము సారాంశము, గౌరవ పదవులు, బిరుదులు విసర్జించుట, న్యాయస్థానములు, కళాశాలలు, శాసనసభలను బహిష్కరించుట.

మాకొద్దీ! తెల్లదొరతనము-
మా-ప్రాణాలపై పొంచి-మానాలు హరియించె: ॥మాకొద్దీ॥

దండాలండోయ్-మే-ముండలేమండోయ్! బాబు!
ఈ సైతాను ప్రభుతనింక, సాగనీమండోయ్! బాబు!

అను గీతములు భారతాకాశమున మారుమ్రోగినవి.

విజయవాడ సమావేశము

విజయవాడలో 1921 మార్చి 31, ఏప్రియల్ 1వ తేదీలలో అఖిల భారత కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహక సంఘ సమావేశము జరిగినది. ఇది లోగడ జరిగిన భారత జాతీయ కాంగ్రెసు మహాసభలకంటె మిన్నగ జరిగినది. ఆనాటి సభకు ప్రముఖ కాంగ్రెసునాయకులైన, మహాత్మా గాంధీ కస్తూరిబా గాంధి అలీ సోదరులు, వల్లభభాయి పటేలు, విఠలుభాయి పటేలు, జమునాలాల్ బజాజ్, మోతీలాల్ నెహ్రూ, జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ, లాలా లజపతిరాయి, చిత్తరంజన దాసు, రాజేంద్రప్రసాద్, సరోజనీదేవి, ఆజాజ్, అన్సారీ, కిచ్లూ, సత్యపాల్, గిద్వాని, సేన్‌గుప్తా, టండన్, రాజాజీ, ప్రకాశం, డాక్టరు పట్టాభి, వెంకటప్పయ్య, సాంబమూర్తి, గిరి, ఉన్నవ, కృపానిధి మున్నగువా రెందరో వచ్చిరి. వారి దర్శనార్థము వెడలిన లక్షలాది జనముతో రైళ్లు, రోడ్లు, విజయ వాడ పట్టణమంతయు క్రిక్కిరిసిపోయినది. ఎచ్చటవిన్నను, యెచ్చటగాంచినను, "మహాత్మా గాంధీకి జై, భారతమాతకు జై" నినాదములే. లోగడ కలకత్తా నాగపురము కాంగ్రెసుల తీర్మానము పురస్కరించుకొని, గాంధీజీ ఆదేశాను సారము, కోటిమంది కాంగ్రెసు సభ్యులను జేర్చుట, తిలకు స్వరాజ్యనిధికి కోటి రూపాయలు వసూలుచేయుట, ఇరవై లక్షల రాట్నములు పెట్టుట మొదలగు తీర్మానములు యేకగ్రీవముగా సభలో ఆమోదింపబడి, జాతికి నూతన

PDF Compressor Pro

చైతన్యము కూర్చి, కార్యరూపమునకు అంకురార్పణ చేసినట్లు అయినది. నాడాంధ్రావనిలో మారుమూలలనుంచి, గ్రామ గ్రామములనుంచి, పల్లె పట్టణముల నుంచి జనము తండోపతండములుగా విచ్చేసినారు. ఆ జనప్రవాహమునజాతీయ గేయములు గానముచేయుచు, ప్రజలను తేజపరచినారు. రాజమహేంద్రవరము, కేసరీ సమాజమువారు, చీరాల పేరుడు శ్రీ దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారి రామదండు సేన మొదలగు అనేక సమాజములు, ముఠాలు ముఠాలుగా వచ్చి గానముచేసినవి. నేల యీనినట్లు లక్షలాది జనముతో పరివేష్టించియుండిన, ఆ సభ దేశభక్తులకు నేత్రపర్వమేగాక విముక్తి విధానముగా కనిపించినది. గాంధీజీ నాయకత్వమున విరాజిల్లిన యీ సభ శ్రీరామ పట్టాభిషేకోత్సవమువలె నేత్రపర్వమైనది. త్యాగధనులైన యీ సమరయజ్ఞహోత్రులగు నాయకమణుల దర్శనమే భాగ్యముగ ప్రజల మనఃపద్మములు దేశభక్తిపూర్ణములై పరిఢవిల్లినవి. నాడు గానముచేయబడిన గేయపుష్పగుచ్ఛములు, దేశ మాతృపీఠార్చనగ, భారతావని యెంతగనో యానందించినది.

మహాత్మా గాంధీ దర్శనమె-పావనము
కలుష హరము-కలుగుముదము
పావనులచేయు-ఆ నామము.

మమ్ముబోవ—మహినివెలసితివి—మహాత్మా గాంధీ
మమ్ముబ్రోవ మహినివెలసితివి (మంగిపూడి)

జగద్రక్షకుడు-గాంధిమహాత్ముడు-జనులందరు
మీరెరుగండి! (జగన్నాథదాసు)
జగతిని ధర్మము స్థాపనసేయగ-జన్మించిన హరి, యితడండి!
(కొండపల్లి)

గాంధీ మహాత్ముండు—భారతమాత!
నీ ముద్దుకొడుకుండంగ-భారతమాత!
మాకేమియును భయములేదు—భారతమాత!
మాకేమియును కొదువలేదు—భారతమాత!

ఇంద్రకీలాద్రియైన విజయవాడలో అసహాయోద్యమ దుందుభిమ్రోగినది. శాంతిసమరమునకు జాతి సమగ్రముగా ఆయత్తమైనది. గాంధిగారి అసహా

PDF Compressor Pro

యోద్యమ శంఖారావము వీనుల సోకినంతనే, న్యాయవాదులు తమ పట్టాలను విసర్జించి, కోర్టుల బహిష్కరించి, యుద్యమ నాయకత్వమునకు కూడ పూను కొనిరి. ఎందరో మేధాసంపన్నులగు విద్యార్థులుకూడ తమ పాఠశాలవిద్యకు స్వస్తిచెప్పి బయటకేతెంచి, ఉద్యమప్రచారమున లీనమైరి. ప్రభుత్వోద్యోగులు బిరుదులను విసర్జించి, కొందరు తమ తమ పదవులకు రాజీనామాలిచ్చిరి. ఎందరో గ్రామోద్యోగులు, కరణము, మునసబులు తమ దస్త్రములు కట్టగట్టి విసరివైచి, బైటికివచ్చిరి. భారతదేశమునకు రానున్న వేల్సు యువరాజునకు స్వాగత మీయవలదని తీర్మానించిరి. శాసనసభలకు నిలబడిన యభ్యర్థులకు వోటుచేయక, ఖాళీపెట్టెలను పంపగల స్తోమతు ప్రజలకు చేకూరినది. వేల్సు యువరాజు ది. 17–11–1921 న బొంబాయి చేరిన రోజు దేశమంతటయు హరతాళము. నాటిగేయము:

ఏమయో–యువరాజ! ఎందుకొచ్చావయ్య
ఎందుకొచ్చావయ్య! ఏమి తెచ్చావయ్య! ఏమయో! (కొండపల్లి)

లోకమాన్య బాల గంగాధర తిలకుమహాశయుని ప్రథమవర్ధంతి దినమగు 1921 ఆగష్టు 1 వ తేదీనాటికి, ప్రోగుచేసిన విదేశ వస్త్రదహనజ్వాలలు యూరూర, వాడవాడల ప్రజ్వరిల్లినవి. గాంధిగారి సహాయనిరాకరణోద్యమము నకు తోడు, దేశ పురోభివృద్ధికి, నిర్మాణకార్యక్రమము చేబూనినగాని యుద్య మము బలవత్తరముకాదని, ప్రచారము కొనసాగెను. మరల పల్లెలలో అటకల కెక్కిన, బూజుపట్టిన రాట్నముల దింపి వడకుపని ప్రారంభించుటచే యింటింట రాట్నముగృహలక్ష్మిగ, నూత్న కళలతో రాజిల్లు సదవకాశ మేర్పడినది. సంస్కరణకు, సీతానగరం గౌతమీ సత్యాగ్రహాశ్రమము, పల్లెపాడు గాంధీ ఆశ్రమము, కావూరు వినయాశ్రమము, కొమరవోలు గాంధీయాశ్రమము మొదలగున వెన్నియో స్థాపింపబడి, గాంధీ యుద్యమమునకు వలయు దక్షుల రూపొందించు దివ్యసాధనా మందిరములైనవి. ఈ నిర్మాణకార్యక్రమమున నూలువడుకుట, ఖద్దరునేత, గృహపరిశ్రమల అభివృద్ధి,స్వదేశీవస్తుప్రోత్సాహము మొదలగునవి జాతీయ కార్యక్రమములుగా చేకొనిరి.

యుగయుగములుగ, జాతినుండి అస్పృశ్యులుగ, దూరస్థులుగ పరి గణింపబడిన, ఆది ఆంధ్ర పంచమ మొదలగు నిమ్నజాత్యుద్ధరణమునకు, ఒక్క

PDF Compressor Pro

మ్మడి పూనుకున్నది. ప్రజానీకమున నేడవవంతగు, యీ హరిజనులిట్లే వెనుక బడి క్రుమ్గినచో దేశ పురోభివృద్ధికి, ఐక్యమునకు, గొప్పముప్పు వాటిల్లునని, వారికి కూడ సమాజమున, విద్య, సహజీవనము, సమాన ప్రతిపత్తి గౌరవములు లభింపజేయనిదే సరియైన స్వరాజ్యమునురాజ్యముకాదని పెద్దలందరు హరిజనసేవ కెంతయోపాటుపడిరి. విజయవాడ సమావేశము ప్రజలకు చేకూర్చిన 'ప్రోజ్జ్వల శక్తిలో' త్యాగము, శీలముముఖ్యాదర్శములు. నాడా సమావేశమున, చీరాల నుండి వచ్చిశ్రీ దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారి రామదండు సేన వందలకొలది, చేకర్ర లతో ఆపాదమస్తకము రక్తవర్ణ కవచములు ధరించిన సేవకులు, శిక్షితులైన పోలీసు దళమువలె నిలచి, నాటి సభను ప్రశాంతముగ చక్కదిద్ది, క్రమశిక్షణ కొకపాఠము నేర్పినట్లయినది. మరియొకప్రముఖ సన్నివేశము సభను తేజపరచినది ఆనాడెందరో సతీమతల్లులు, పురుషులు, బాలబాలికలు స్వరాజ్యనిధికి కానుకల వర్షము కురిపించిరి. అందునొక యుత్సాహ యువతి కీ. శే. మాగంటి అన్న పూర్ణాదేవి మేన గల నగలన్నింటిని స్వరాజ్యనిధికి సమర్పించి, కట్టిన విలువ గల పట్టు వస్త్రములు, అగ్నిహోత్రమున నాహుతిజేసి, ముతక ఖద్దరుచీర ధరించి స్వాతంత్ర్య సమరమున దుమికినది. ఈ మహాదృశ్య మెంతమందినో త్యాగ శీలురుగను, జాతీయ భావోద్రేకులుగను ఒనర్చెననుటలో సందేహము లేదు. విదేశవస్త్ర బహిష్కరణకై ప్రచారము సాగెను. కోట్లకొలది ధనము, మద్య పానము క్రింద వెచ్చించు, అమాయకులకు, త్రాగుడు నిషేధము గూర్చి ప్రబో ధమేగాక, ప్రజల్లో, కల్లుగీతకు, తమ తాడిచెట్లనివ్వరాదను ప్రచార మూరూర ప్రాకెను.

ప్రభుత్వమునకు బ్రతుకుతెరువు ఆయువుపట్టు ప్రజలుచెల్లించు పన్నులు, ఆ పన్నులు ప్రజలు చెల్లించకుండ సరికట్టినచో ప్రభుత్వపు ఆట కట్టించుటయే గాక, ప్రభుత్వమునకొకపరి కనువిప్పయి, ప్రజదగ్గరకు రాజీకి దిగిరాక తప్పదని పన్నుల నిరాకరణోద్యమమునకు అంకురార్పణ జరిగినది. గుజరాతులో, గాంధీజీ, బార్డోలీ, ఆనంద తాలూకాలలో పన్నుల నమిష్టి సత్యాగ్రహమునకు ప్రజల నాయకత్వపరచినాడు. 1921 సంవత్సరాంతమున, ఆంధ్రరాష్ట్ర కాంగ్రెసు విజయవాడలో సమావేశమై, కృష్ణా, గుంటూరు గోదావరి జిల్లాలలో కాంగ్రెసు ఉత్తర్వువచ్చువరకు పన్నుల చెల్లింపు నిలుపుదలచేయవలెనని తీర్మానించినది. కృష్ణాజిల్లా పామర్రులో, రైతు సమావేశముజరిపి, పన్నుల నిరాకరణోద్య

PDF Compressor Pro

మము గురించి చర్చించి కార్యరూపమునకు హెచ్చరికచేసినది. ఈ ప్రచారమున రేయింబవళ్ళు శ్రమపడిన శ్రీ చెలుకువాడ వేంకట నరసింహం గారిని, వేదాంతము శంభుశాస్త్రిగారిని, ప్రభుత్వము చట్టవ్యతిరేకము క్రింద బంధించి, శిక్ష విధించినది. తరువాత యీ యుద్యమ ప్రచారమున అనేకమంది పెద్దలను నాయకులను, యరెస్టుచేసి కారాగృహముల కంపిరి. ఆంధ్ర దేశమంతట, అసహాయోద్యమ ప్రచారము మూలముగా చాలచోట్ల, కల్లు సారాయి దుకాణముల పాటలు పాడలేదు. పికటింగు మూలముగ కల్లు, సారాయి దుకాణములెన్నియో మూలబడినవి. చీరాల, పేరాల మునిసిపల్ పన్నులు బహిష్కరణోద్యమమున తొలి త్రోవత్రొక్కిన శ్రీ దుగ్గిరాలతో వారిని అరెస్టుచేసి శిక్షవిధించిరి.

1922 సంవత్సరాంతమున, సమష్టి శాసనోల్లంఘనము చేయుటకు, దేశము సిద్ధముగనున్న సంగతి విచారించుట కొకసంఘము శ్రీ మోతీలాలు నెహూ్రు నాయకత్వమున గుంటూరు జేరినది. నాడు ప్రభుత్వము ప్రజ నరికట్టదలచి, 144 సెక్షను ప్రయోగించి, చేత జాతీయ జండాగల వారినందరిని, అరెస్టు చేసి, నాల్గుదినముల తరువాత వారిని విడుదలచేసినది. ఇంతలో గోరక్‌పూర్‌జిల్లాలో (యు.పి.) చౌరీచౌరాలో బయలువెడలిన, ప్రజాదౌర్జన్యములకు గాంధీగారిని, ప్రధాన ప్రోత్సాహకారకుడని, ప్రభుత్వము రాజద్రోహనేరము క్రింద, అరెస్టు చేసి, ఆరు సంవత్సరములు శిక్షవిధించి జైలునకంపినది. ఇది సహాయ నిరాకరణోద్యమమున కొక చెంపపెట్టయినది. గాంధిజీ, తన అహింసాత్మక యుద్యమునకిది కళంకమని భావించి, విచారణలో వాదింప నిష్టపడలేదు. వెంటనే పన్నుల నిరాకరణోద్యమము నిలుపుదల జేసెను.

పల్నాడు సత్యాగ్రహోద్యమము

పన్నుల నిరాకరణోద్యమము నిలిపివేయబడిన పిమ్మట కూడ గుంటూరు జిల్లా రైతులకు కొరడా దెబ్బల బాధలు తప్పలేదు. శ్రీ కొండా వెంకటప్పయ్య గారిని అరెస్టు చేసి, ఒక సంవత్సరము శిక్ష విధించిరి.

ఇంతకు పూర్వము, గుంటూరు జిల్లా పల్నాడు తాలూకాలో అటవీశాఖోద్యోగులు మాటిమాటికి ప్రజలను పీడించుటచే, ప్రభుత్వముపై ప్రజలొక్కుమ్మడి తిరుగుబాటుచేసి, చెల్లింపవలసినవుల్లరి చెల్లింపవలదని పట్టుబట్టిరి. ఈయుద్యమము

PDF Compressor Pro

తీవ్రమై, ప్రభుత్వోద్యోగులకు, ఉప్పు, నీరుపుట్టకుండా ప్రజకట్టుగట్టినది. ఈయుద్యమ నాయకుడు మించాలపాడు వాస్తవ్యుడు, వీరుడు, కన్నెగంటి హనుమంతుని, 30 మంది పోలీసులు చుట్టుముట్టి కాల్చిచంపిరి. దీనితో గుంటూరు మండల మంతయు అట్టుడికినట్లు, తీవ్రాందోళనచెలరేగి గొప్ప సంచలనము కలిగినది. మహాత్మాజీ పన్నుల నిరాకరణోద్యమము నిలుపుదల జేసినను గుంటూరు మండలము, సరకుగొనక, బాధ్యతకొని సాగింప నిశ్చయించి పురోగమించినది.

పెదనందిపాడు పన్నులనిరాకరణోద్యమము

ఈ సమయమున, గుంటూరు జిల్లా పెదనందిపాడు ఫిర్కాలో, పన్నుల నిరాకరణోద్యమమున, ప్రభుత్వోద్యోగులకు కావలసిన వస్తుసంబారములందకుండ ప్రజాసమూహము కట్టుకట్టుట, కలెక్టరు రూధర్ ఫర్డుకు కన్నెర్రయినది. వెంటనే తన సేనా సమూహముతో, ఆయుధబలముతో, యీ యుద్యమమునణగద్రొక్కి రూపుమాపవలెనని, ప్రజలపై ప్యూనిటివ్ టాక్సు విధించి, ఆ పన్ను వసూలుచేయ మిలటరీ సేనలు ప్రత్యేకముగ రావించి భయోత్పాతము కలిగించి, మారణ హోమము చేయుటకైన వెనుదీయక, మిలటరీని ప్రజలపైకి విచ్చలవిడిగా వదలిపెట్టినాడు. నాడా మిలిటరీ గావించిన ఘాతుక కృత్యము లింతింతయని చెప్పనలవికాదు. కాని ప్రజలేమాత్రము శాంతిగోల్పోక, నాయకుల యాజ్ఞల పాటించి, గాంధీ ఉద్యమమునకు బలము చేకూర్చిరి.

శిస్తు దస్తువసూలు చేయకే విసరిరి కరణముల్ దస్త్రముల కట్టగట్టి
జప్తు చేసినయాస్తి చౌకవేలమువేయ పాటబెట్ట దెవండు, పాడరాదు
బైటికి గొంపోవ బండ్లపైనేదేని కాడి క్రిందకు యెద్దు కదలిరాదు
నిప్పు నీరుపాలు ఉప్పైన దొరకదు పల్కరింపరాడు బాలుడైన

బ్రిటిషుపాలన స్థంభింప వీర కంక
ణములు దాల్చిరిలన్, పెదనందిపాడు ప్రజలు......

చూడియావులదునుమాడి భక్షించు రాక్షసమూక ధాటికి కదలిపోక
మానినీ సతులనవమానింప వెడలు మూర్ఖులకు లొంగక, శాంతి గోలుపోక
కట్టెదుటన్ కొల్లగొట్టుయాస్తుల కాగ్రహింప కహింస యొక్కింత విడక,
రేయిబవలు దద్దరిల్లునటుల్ సేనప్రేల్చు మోతలకు, కంపింపబోక.

PDF Compressor Pro

నాయకులయాన పై పెదనందిపాడు
శాసనోల్లంఘనమున ప్రశంసనొందె
అపర 'బార్డోలి' యన, మన ఆంధ్రభూమి
ప్రబల యశ మొందె.

యీ విధముగ పెదనందిపాడు ఫిర్కా అపర 'బార్డోలీ' వలె, పన్నుల నిరాకరణోద్యమమున, ఆదర్శముగ నిలబడినది. ఈ సందర్భమున, నాయకులందరిని అరెస్టుచేసినది ప్రభుత్వము. గాంధీగారి నిర్బంధమువలన దేశములో, మాంద్యము, నిరుత్సాహమేగాక, కాంగ్రెసులో కూడ చీలికలేర్పడినవి. తరువాత పన్నుల నిరాకరణోద్యమమున కిది యదను కాదని విచారణ సంఘము ననుసరించి, ఉద్యమము నిలుపక తప్పలేదు. భారత రాజకీయములలో పలు మార్పులు కలిగినవి 1922 గయా కాంగ్రెసున, శ్రీ చిత్తరంజనదాసు అధ్యక్షతను అంగీకరింపబడిన శాసనసభాప్రవేశ తీర్మానము. 1922లో మౌలానా మహమ్మదాలీ అధ్యక్షత క్రింద కాకినాడలో జరిగిన కాంగ్రెసున మరల ఆమోదింపబడినది. 1925 సెప్టెంబరున పాట్నాలో జరిగిన సమావేశములో 'శాసన సభా ప్రవేశ పక్షము' 'నిర్మాణకార్యక్రమ పక్షము'లుగా కాంగ్రెసు రెండు పక్షములుగావిడిపోయినది. 1927లో మనదేశమునకు రానున్న సైమను కమీషనును బహిష్కరింపవలెనని తీర్మానించిరి. శ్రీ మోతీలాల్ నెహ్రూ అధ్యక్షత క్రింద 1928లో జరిగిన కాంగ్రెసు సభ, అధినివేశ ప్రతిపత్తి యేర్పరచుట కొక సంవత్సరము గడువొసంగినది...ప్రభుత్వమునకు, కాని ప్రయోజనము లేకపోయెను. 1929 డిశంబరు 23న గాంధి-ఇర్విను ప్రభువుల సంప్రదింపులు నిష్ఫలముకాగా, 1929 డిశంబరు 31 తేదీన, పండిట్ జవాహరులాల్ అధ్యక్షత క్రింద లాహోరు కాంగ్రెసులో సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యం తీర్మానమంగీకరింపబడి, తొలిగ, స్వాతంత్ర్య పతాకము యెగురవేయబడినది. 1928లో భారతదేశమున కీయవలసినరాజ్యాంగ సంస్కరణముల గురించి విచారించుటకు మనదేశమునకు వచ్చిన 'సైమన్ కమీషన్, దేశమంతట బహిష్కరింపబడినది. ప్రజలు తండోపతండములుగా నల్లజెండాలను ధరించి, 'సైమన్ గోబ్యాక్' 'తిరిగిపో సైమన్''వెడలిపో సైమన్'అను నినాదములతో యూరేగింపులు జరిపిరి.

నాడు మద్రాసులో యీసందర్భమున బయలుదేరిన ప్రజలపై ప్రభుత్వము తూపాకులు కాల్చినది. ఎందరో మరణించిరి. వెంటనే యిది విన్న ఆంధ్రకేసరి

PDF Compressor Pro

టంగుటూరు ప్రకాశం పంతులుగారు జెండా చేబూని మత్తేభముపై కురుకు కేసరి వలె ముందున కురికి 'నన్ను పోనీయండి ముందుకు' అని......

గంభీర నిస్వన కాంస్య కంఠమ్మున, ఖంగున మ్రోయు
వాక్ప్రౌఢిమమ్ము.

మరఫిరంగులకేని మా రొడ్డి రొమ్ము, పోరాడు
నిర్వక్రమ పరాక్రమమ్ము (గురుజాడ)

పోలీసులడ్డగించినను వెనుదీయక, నన్ను ముందు మీరు కాల్చండి, నేను ముందుకుపోయి తీరవలెనని, గుండెనెదిర్చి నిలబడిన సాహసవీరుని, గర్జనకు బ్రిటిష్ సేన యెచ్చటిదచ్చట ఆగి, తెల్లమొగమువైపక తప్పలేదు. కాంగ్రెసు, ముస్లింలీగు, మితవాదులుకూడ బహిష్కరించిరి. దేశమంతట హరతాళములు, సమావేశములు, యూరేగింపులు జరిగినవి. లాహోరులో కూడ మహానాయకుడు లాలా లజపతిరాయి నడిపిన యూరేగింపుపై బడి, పోలీసులు లాటీలతో క్రూరముగ గొట్టి బాధించిరి. నాయకుడగు లాలాజీ, స్పృహతప్పునటుల కొట్టబడిన లాటీదెబ్బలకు నేలకొరిగి, కొలది దినములకు మరణించినాడు. కాని నాడాతని ప్రత్యేకముగ బాధించిన, పోలీసు ఉద్యోగి, సాండర్సును, 1928 నవంబరులో, తదభిమానులు బలికొనక తప్పలేదు.

పాంచాల కేసరి (కవిపాదుషా...పువ్వాడ)

ధూమ శకటాన సైమను, దొరకు నెదుట
నల్ల సిడముల గొని, మును, నడచి నిలుచు
లజపతి, యురమ్ము, బడితె వర్షమ్ము పట్టెఁ
దోడి పంచాననమ్ములు తూగియుండ,

పాంచాల వీరులు పదను పెట్టిన కత్తి మొనలెల్ల తళ తళ మనియె నేని,
పాంచాల కేసరుల్ పని పడి తమ కోర మీసాల నొకచుట్టు మెలిపిరేని
పాంచాల యోధ సంప్రార్థనకీవు కన్ బొమలూచు పుణ్యానబోయి తేని,
పాంచాల హరిరాజి పాథోధియల పోలె నడతెంచి యొకమారు కడిగినేని,

PDF Compressor Pro

అంగలేయుటే కాదు, దిగంత దంతు
లైన, బాంచాల సింహాల నాపగలవె
మోటు లాటీల నీ బొమ్మ మోదినపుడు
శాంతమూనితిగాని, పాంచాల సింహ!

ఉప్పుసత్యాగ్రహము ప్రారంభమునకు ముందు కృష్ణాజిల్లాలో బందరునకు 8-2-1930 న గవర్నరు రాక సందర్భమున నాతని బహిష్కరించ నల్ల జెండాల ప్రదర్శనకై ది. 1-2-1930 జిల్లా కాంగ్రెసు తీర్మానానుసారము శ్రీ బొబ్బా వేంకటశేషయ్య, (దేశాభిమాని, జిల్లా కాంగ్రెసు కార్యదర్శి) గొట్టిపాటి బ్రహ్మయ్య కొడాలిఆంజనేయులు, తల్లాప్రగడ రామారావు, వల్లూరు రామారావు, అన్నె వెంకటరత్నం, గూడూరు వెంకటాచలం, వడ్లమూడి సత్యనారాయణ, బొబ్బా ఆదినారాయణ, బొబ్బా రంగారావు మొదలగువారు నల్లజెండాలు ప్రదర్శించి అరెస్టుకాబడి శిక్షింపబడిరి.

ఉప్పు సత్యాగ్రహము (1930 ఏప్రియల్ 6)

స్వాతంత్ర్య స్థాపనకొరకు శక్తివంతమైన పోరాట మవసరమైనది. ప్రభుత్వము నెదిరించి, స్వాతంత్ర్యము సంపాదింపవలెననిన సమిష్టి శాసనోల్లంఘన మొకటియే శరణ్యము. దానికి నాడు జలియన్‌వాలాబాగు దురంతములు ప్రతిక్రియగా సాగిన జాతీయవారమగు ఏప్రియల్ 6 వ తేదీన, దేశమంతటను ఉప్పు సత్యాగ్రహము ప్రారంభించుటకు మహాత్మాగాంధిగారి ఆదేశమైనది. దానికి పూర్వము 1930 మార్చి 11 వ తేదీనాటి సాయంత్రము, మరునాడుదయము సాగింపబోవు దండి ఉప్పుసత్యాగ్రహము గురించి, పదివేలమందిగల సభలో మహాత్మాగాంధి యుపన్యసించి, ది 12 మార్చి ఉదయము, జాతీయభావోద్దండులగు 79 గురు అనుచరులతో సబర్మతీ ఆశ్రమమునకు 240 మైళ్ళ దూరమున గల దండి సముద్రతీరమునకు, రెండుమైళ్ళ పొడవున తీర్చినడచు దండియైన దండుతో, గాంధీజీ వెడలి తొలిగ ఉప్పుసత్యాగ్రహము చేసిరి. యావద్భారత దేశము ఏప్రిల్ 6వ తేదీన చేసినది. నాడు, వారిననుసరించిన, ధీరవీరగణములో మన ఎర్నేని సుబ్రహ్మణ్యంగారొకరగుట, మన ఆంధ్రదేశపు అదృష్టము-ఆ యా స్థానిక నాయకులచేతిక్రింద, గంజాం, విశాఖపట్నం జిల్లావారు, నౌపడాలోను, గోదావరి జిల్లావారు కాకినాడ, చొల్లంగిలోను, కృష్ణా జిల్లావారు బందరు, కోన,

PDF Compressor Pro

చిన్నాపురం, తాళ్ళపాలెంలోను; గుంటూరు జిల్లావారు చీరాల, గోపవరం, దేవరంపాడులోను; నెల్లూరు జిల్లావారు పల్లెపాడు ఆశ్రమములోను, చెన్నపురివారు చెన్నపురిలోను, వేదారణ్యములోను, అందునిందనక, యావదాంధ్రావని ఉప్పుసత్యాగ్రహమున పాల్గొన్నది. ఈ సత్యాగ్రహమున, ప్రత్యేక శిబిరములు నిర్మించి, జట్టులు జట్టులుగ, శాసనోల్లంఘనమునకు పంపబడిరి. ఈ ప్రచారమున, చాలా మందిని నిర్ణీత స్థలములకు జేరక పూర్వమే కూడ అరెస్టు చేసింది ప్రభుత్వము. ఊరూర, పట్టణముల, సత్యాగ్రహులు గేయములు పాడుచు, జండాలతో యూరేగింపులు, సభలు, జరిపిరి. అచట మహాత్మాగాంధీగారు, ఉప్పు కొఠారులపై ముట్టడి సాగింపబోవు దినమునకు, ముందు రాత్రి 6-4-1930 వ తేదీ అర్ధరాత్రి వేళ, కరాచీలో వారిని అరెస్టుచేసిరి. ది 21-4-1930 న, బందరులో డాక్టరు పట్టాభి, చెఱుకువాడ నరసింహము, స్వామినారాయణానంద, అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావు, గంపలగూడెం జమీందారు కోటగిరి వేంకటకృష్ణారావు గార్లకు, శిక్ష విధించిరి. కాకినాడ ఉప్పుసత్యాగ్రహము నడిపిన శ్రీ బులుసు సాంబమూర్తి, వెన్నేటి సత్యనారాయణ, డాక్టరు బ్రహ్మజోస్యులు సుబ్రహ్మణ్యం, కళా వెంకట్రావు గార్లను అరెస్టుచేసిరి.* దరిమిలానడిపిన, వళ్ళంరాజు, మందపాక రంగయ్య నాయుడు, అన్నపూర్ణయ్య, లింగరాజు, బిక్కిని, కందుల మొదలగు వారిని అరెస్టు చేసిరి. చెన్నపురి శ్రీమతి గుమ్మిడిదల దుర్గాబాయమ్మ, గద్దె రంగయ్యనాయుడు, కాశీనాధుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు, రామచంద్రుని వెంకటప్పయ్య, టంగుటూరి ప్రకాశంపంతులు మొదలగువార్లను, అరెస్టుచేసిరి.

వేదారణ్యములో, శ్రీమతి ఆచంట రుక్మిణమ్మ, రాజాజీగార్లను, రాయలసీమలో కడప కోటిరెడ్డి, రామసుబ్బమ్మ, శంకరరెడ్డి, సంజీవరెడ్డి, రామకృష్ణంరాజు, కన్నయ్య నాయుడు, వరదాచార్యులు, కల్లూరు సుబ్బారావు గార్లను విశాఖలో శ్రీ తెన్నేటి విశ్వనాథం, మారేపల్లి రామచంద్రశాస్త్రి గార్లను, నెల్లూరు పల్లెపాడులో వెన్నలకంటి రాఘవయ్య, బెజవాడ గోపాలరెడ్డి, శ్రీమతి పొణకా కనకమ్మ, ఓరుగంటి వెంకట సుబ్బయ్య, బొమ్మా శేషురెడ్డి గార్లను, నౌపాడలో శ్రీ ఉన్నవ రామలింగ, రావూరు రామకృష్ణారావు, పుల్లెల శ్యామసుందరరావు, జగన్నాథ గుప్త, జానకీ బాయమ్మ, ద్వారకా దీక్షితులు,

---

*(గమనిక :- కాకినాడ ఉప్పు సత్యాగ్రహము, బుర్రకథ 2 భాగములు అనుబంధమున చూడుడు)

PDF Compressor Pro

గౌతు లచ్చన్న గార్లను, పశ్చిమగోదావరిలో కేశిరాజు వేంకటనృసింహ అప్పారావు, శ్రీమతి ద్రోణంరాజు, లక్ష్మీ బాయమ్మ, మూల్పూరి చుక్కమ్మ, తల్లాప్రగడ ప్రకాశరాయుడు, దండు నారాయణరాజు, ఆత్మకూరి గోవిందాచార్యులు, మాగంటి బాపినీడు, అల్లూరి సత్యనారాయణరాజు, బసవరాజు శ్రీరంగశాయి, డాక్టరు మూల్పూరు రంగయ్య, డాక్టరు జోగయ్యశర్మ, వీరమాచనేని వేంకట నారాయణ, వడ్లపట్లగంగరాజు, ముదిగంటి జగ్గన్న శాస్త్రిగారు, వి. బి. నాగేశ్వర రావు, పాలకోడేటి గురుమూర్తి, ప్రకాశరావు మొదలగువారున్నూ, గుంటూరు జిల్లాలో శ్రీ గొల్లపూడి సీతారామశాస్త్రి, దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్య, గుళ్లపల్లి రామకృష్ణయ్య, నాగళ్ళ కృష్ణయ్య, కల్లూరి చంద్రమౌళి, బ్రహ్మాండం నరసింహం గారలున్నూ, శ్రీ కొండా వెంకటప్పయ్యగారు, ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ గార్ల నాయకత్వమున, శ్రీ చింతమనేని భావయ్య, శరణు రామస్వామి చౌదరి తుమ్మల సీతారామమూర్తి, మంతెన వెంకట్రాజు, కన్నెగంటి సూర్యనారాయణ, గుళ్ళపల్లి పున్నయ్యశాస్త్రి, ఇటికాల రామమూర్తి మొదలగు వారెందరో అరెస్టు అయిరి. దరిమిలా కృష్ణాజిల్లాలో డాక్టరు వెలిదండ్ల హనుమంతరావు, ఘంటశాల సీతారామశర్మ, వేలూరి యజ్ఞనారాయణశాస్త్రి, వేట బాపయ్య, అన్నె కేశవాచార్య, శనగివరపు వెంకటసుబ్బయ్య, మల్లాది రామచంద్రశాస్త్రి, శంకర వెంకట్రామయ్య, ఇంటూరి వెంకటేశ్వరరావు, గద్దెలింగయ్య, భాగవతుల సుబ్బరామయ్య, పాదుర్తి సుందరమ్మ, రాయప్రోలు సీతారామశాస్త్రి, నూకల వీరరాఘవయ్య, కల్లూరి పాపయ్య, డాక్టరు శివలెంక మల్లికార్జునరావు, దుగ్గిరాల రాఘవచంద్రయ్య, వడికిటి రామకోటయ్య, కాకాని వెంకటరత్నం, జొన్నవిత్తుల కుటుంబ సుబ్బారావు, పోతిన గణపతి, అద్దేపల్లి గురునాధ రామశేషయ్య, పెదర్ల వెంకటసుబ్బయ్య, మల్లెల శ్రీరామమూర్తి, ఊటుకూరు లక్ష్మీనరసింహారావు, అన్నె అంజయ్య, కాకుమాను లక్ష్మయ్య చౌదరి, మరువిళ్ళ చిట్టి, (చిన అప్పలస్వామి) కాట్రగడ్డ మధుసూధనరావు మొదలగువారు అరెస్టు అయిరి. దరిమిలా కృష్ణాజిల్లాలో మట్నూరి కృష్ణారావు, తంగిరాల వీరరాఘవరావు, తంగిరాల సీతారామమ్మ, దుగ్గిరాల బలరామకృష్ణయ్య, గొర్రెపాటి వెంకటసుబ్బయ్య, వల్లభనేని రామబ్రహ్మం, వల్లభనేని సీతామహాలక్ష్మమ్మ, కొల్లిపర సూరయ్య, ఆత్మూరి నాగేశ్వరరావు, అట్లూరి శ్రీరాములు, గుళ్ళపల్లి రామబ్రహ్మం, ముక్తేవి కేశవాచార్యులు, కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు, అయినం పూడి శ్రీనివాసులు, ఎర్నేని సుబ్రహ్మణ్యంగారు, యీ సూర్యనారాయణగారు, గుళ్ళపల్లి శ్రీరాములు.

PDF Compressor Pro

రామిరెడ్డి, సుబ్బారెడ్డి, కానూరి రామానందం, కాశీనాధుని పూర్ణమల్లికార్జునరావు, కానూరి వెంకటరత్నం, కానూరి బలరామయ్య, బొబ్బా వీరభద్రుడు ఇందు ముఖ్యముగ నా యెరిగినంతవరకు పెద్దల పేర్లను మాత్రము పేర్కొన గలిగితిని. ఇంత ఎంతమంది పెద్దలో సత్యాగ్రహమున పాల్గొనిరి. తెలియక వార్ల పేర్లను జేర్చలేదు. వీరు పైన పేర్కొనినవారి దేశసేవకుమాత్రము తీసిపోరనిన, మన్నింపగోరెద. నాడు వీరావేశముతో సత్యాగ్రహులు పరవశ్యుద్రొక్కుచు పాడిన గేయములు.

బాపూజీ యరెస్టు (16-4-1930)

వింటివా: బ్రిటిషు వీరుల ధైర్యము-తంటాలుపడి
పట్టిరంట-బాపుజీని: అర్థరాత్రి-ఒంటిగంటకు ॥వింటివా॥
జైత్రయాత్ర వేగ సాగించి, సాగించి,
చేరె: గాంధీజీ కరాడీ
బడలి: నిద్ర చెందెను సేనతోడి,
అర్థ: రాత్రి తోడనె తెల్లవాడి
సేన: వెలిగించె టార్చి, పైబడి
లేప: పనియున్నదయ్య, నాతోడి,
అనగ: బంది జేసితిమని, బాపుజీని, పట్టిరంటా॥ ॥వింటివా॥

ఉప్పు పాట (1930 ఏప్రియల్)

ఉప్పుచేదాము ! పదండి !

ప్రాణమర్పించియైన, స్వరాజ్యమిచ్చునట్టి (ఉప్పు)

*వారణాసి వెంకటచలం, దండమూడి పూర్ణయ్య. వెనుమర్తి లక్ష్మీపతి శాస్త్రి, టి. వి. ఆళ్వారు, సుసర్ల నాగేశ్వరశాస్త్రి, పురాణం సూరిశాస్త్రి. దోనేపూడి సీతారామయ్య, కామినేని వెంకటప్పయ్య, వల్లభనేని తులశమ్మ, కౌసల్యమ్మ, గానుగొంట్ల లక్ష్మీనరసమ్మ, గుళ్ళపల్లి నాగయ్య మొదలగు నెందరో వేల కొలదిగ యరెస్టు కాబడి శిక్షింపబడిరి.

---

* ఈయన తిరుచునాపల్లిలో మరణించిరి.

PDF Compressor Pro

మా కొద్దీ తెల్ల దొరతనము

పన్నెండు దేశాలు-పండుచున్నా గాని—
పట్టెడన్న మె -లోపమండి!
ఉప్పుముట్టుకుంటె - దోషమండి!
నోట మట్టికొట్టి పోతాడండి!
అయ్యో! కుక్కలతో పోరాడి-కూడు తింటామండి
(మా కొద్దీ తెల్లదొరతనము)

మా ప్రాణాలపై పొంచి -మానాలు హరియించె.

దండాలండోయ్

దండాలండోయ్-మే-ముండలేమండోయ్! బాబు!
ఉప్పు పన్ను—పప్పు పన్ను ఊరికెళితేపన్ను బాబు!
కొప్పుకా స్తదేముడికి—మొక్కుకుంటేపన్ను బాబు ॥దండాలండోయ్॥
(గరిమెళ్ళ)

ఉప్పు పాట

ఉప్పోయమ్మ!—ఉప్పోయమ్మ, ఉప్పోయమ్మ
మా—ఉప్పుకొనరమ్మా ఉప్పోయమ్మ!
ఉప్పో ఉప్పని మే -మూరూర అమ్మెదము;
చప్పున చప్పున మీరీ-యుప్పుకొన రారమ్మా!
ఉప్పేగదాయని-చప్పరింపకుడమ్మ!
ఉప్పుగాదిది-బంగరు-కుప్పా మన పాలిటికి (గరికపాటి మల్లావధాని)

ముప్పదికోట్ల ప్రజల-ముప్పు దీర్చే ఉప్పు
ఉప్పుగాదిది రత్నపు-తిప్పా మనపాలిటికి,
ఒప్పుగ స్వాతంత్ర్య—మొసగేటి దీ యుప్పు
ఉప్పుగాదిది వజ్రపు-తెప్ప మనపాలిటికి ॥ఉప్పో॥

PDF Compressor Pro

బందరు-అరెస్టులు (21-4-30)

డాక్టరు పట్టాభి, చెరుకువాడ, నారాయణానంద, అయ్యదేవర, గంపల గూడెం జమీందారులకు-ఒక సంవత్సరం శిక్ష.

నడుములు కట్టి పదండి!
ఇంక తడవేల! జడియక, నడుములుగట్టి పదండి
గడియసైపగలేమీ-కఠిన ప్రభుత్వము॥
పట్టాభిగారిని పట్టుకున్న వదలి, పెట్టాము, వదలిపెట్టాము
నోరు గట్టిన, వదలిపెట్టాము,
కాళ్ళుగట్టిన వదలిపెట్టాము,
కట్టి కొట్టి జైలునపెట్ట, విడము
ఇంక నిట్టి దుష్ట ప్రభుత-నెట్టి రాజ్యము గెలువ నడుములుగట్టి పదండి!
చెరుకువాడ నరసింహముతో పోరు, సేయ సంకల్పించె, వీడు
ఇంచు-కరయడు, తన శక్తి నేడు
ధర్మమెరుగడు తొలుదొల్త వీడు
ముప్పై మూడు కోట్ల సింగముల నెదిరి పోరునే
॥నడుములుకట్టి పదండి॥

'తత్త్వమసి' యనెడి-తత్త్వము నేర్చి, తన్మయుడై వచ్చినాడు!
లవణ। తత్త్వము గురైరిగినాడు,
ఇచ్చట। తత్త్వము -రుచి చూపినాడు,
జైలు। తత్త్వ మెరుగ వెళ్ళినాడు
యా, ధన్యు నారాయణా, నందుడానందింప ॥నడుములు॥
కాశీశ్వరుండెవరో-కాన-డిసుమంతైన, కాలకూటము సుమ్ము తనకు
మ్రింగి। భరియింప-జాలడా వెనుక
యోర్చి। తిమి కష్టముల నింత దనుక,
ఇంక। భరియింపజాల -మా వెనుక,
కనుక। దుర్గాపురీశునితో కదలు - చక చక ॥ నడుములు ।

PDF Compressor Pro

వెలమ బొబ్బిలి శౌర్య-వీర్యముల్ రవ్వంత -వినడొ తలపడొ చెరబట్టి।
వీడు। కులుక దల-చెనేమొ। పట్టి।
ప్రాణముల జీల్చి-చెండాడు। నట్టి
దిద్ది। తెలియదు, తన శక్తి, వట్టి
దనుచు। తెలసి యాతని -శక్తి పట్టు
బట్టి। కలసి వెంట రండి। వట్టి
మన, వెలమ పులి-కోటరిగి - వేంకట కృష్ణుని జాడ
॥నడుములు కట్టి వదండి॥ (గురుజాడ)

గేయ -వాఙ్మూలము

ది 8-5-1930 వైశాఖ పూర్ణిమకు, బందరు కారాగృహమున, సంద్రపు నీళ్ళు కాచి ఉప్పు వండి నందుకు 7 గురిని అరెస్టుచేసిరి. అందు శ్రీ తత్త్వానందస్వామి, మానికొండ సత్యనారాయణశాస్త్రి, గోనుగుంట్ల సుబ్రహ్మణ్యం, కాశీనాథుని వీరమల్లయ్యగారు, తాడికొండ వీరభద్ర అయ్యవారు, డి. వి. ఆళ్వారు, గురుజాడ రాఘవశర్మ, మొదలగువారు అందరికీ 9 మాసములు కఠిన శిక్ష విధించిరి. అందులో రాఘవశర్మను బందరు సబ్ మేజస్ట్రీటు కోర్టులో, సబ్ మేజస్ట్రీటు అడిగిన ప్రశ్నలకు, గేయములో అతని వాఙ్మూలము.

ప్రశ్న :- రాఘవశర్మగారూ?-మీరున్నూ పదిమంది కలసి బందరు కారాగృహమున, ఉప్పు చేశారట నిజమేనా ?

సమాధానము :- ఎక్కడ పదిమంది అండి ?
పల్లె పట్టణముల- విల్లా జెల్లా కలసి, బందరు రేవున మేము।
ఉప్పు। కొల్లగ వండజేరాము।
సంద్రపు। నీళ్ళు తెచ్చికాచినాము॥

ప్రశ్న :- శాసన ధిక్కారము కాదా ?

జవాబు :- చట్ట ముల్లంఘించియే, కాచినాము,
కాని। చల్లని ఈ ప్రభుత్వము
సైప। నొల్లక పడద్రోసి-నోరుకట్టెనయ్య॥

PDF Compressor Pro

ఉప్పు సేయుట మానకింక (దాన)
చప్పున రాజ్యము స్తంగతము పొందు ॥ఉప్పు॥
నూట నలభై మూడు - దాటీగర చేకొని - నాటకమాడ దలంచె
దెబ్బది। నాలుగొకటి జేర్చి పెంచి
మనల నూటిగ బట్టగనెంచె
వీని ధాటీ మనము వేగ్రహించె
చట్టము నీట గల్పితిమి, లంఘించి
ఉప్పు నీట గల్పితి ముల్లంఘించి।
రెప్ప పాటు సైపము బ్రిటిషు పాలనము ముగిసె ॥నడుములు॥
ఎన్ని సెక్షనులున్న నున్న—వీని నెగుర తన్ని గూల్పుదము మనము।
దీని కన్న మర్మములేదు గనుము।
గాంధి పన్నిన త్రోవిదియ జనుము।
దాన గూలు బ్రిటిషుపాలనము।
అపుడె తెల్లవారి బ్రతుకు తెల్లవారునింక
గడియసైపగలే మింగ్లాండు ప్రభుత్వము॥ ॥నడుములుకట్టి పదండి॥

[దీనికి బహుమానము 9 మాసములు కఠినశిక్ష]

ఈ సమిష్టి శాసనోల్లంఘనమున బయల్వెడలినవి మరికొన్ని.

సైతాను బాధ (1930 మే నెల)

పడలేమీ సైతానుబాధ
ఇంక గడియ గడియకు ప్రాణకంఠమగుచుండె
* తాటిగెలలునరికి ద్రాడుని షేధించ తరలిన మాపైకి విడు నిషేధించ
దాడిచేసి నూటనలు భైమూడు
వెంట నోటికి తగిలించినాడు
న్యాయ మెట్టిదో గుర్తెరుగలేడు
దైవమేటికి సైచెనీకీడు
మమ్ము హద్దు పద్దులేని అల్లరిగుంపంటాడు
॥పడలేమీ సైతానుబాధ॥

* (ఈ యుద్యమమును తొలుత ప్రారంభించి, త్రోవజూపినవారు, శ్రీవల్లభనేని రామబ్రహ్మంగారు, జమీ గొల్వేపల్లి, కృష్ణా జిల్లా)

PDF Compressor Pro

లోకోత్తర పురుషుడైన మహాత్మా గాంధిగారు 1921 నుంచి 1947 వరకు సాగించిన అహింసాయుత భారతస్వాతంత్ర్య సమరమునకు నేత. వారికి తోడై బాసటగా నిలచిన అకుంఠిత మేధాసంపన్నులు,అతిరథులు, మహారథులు, మహాభోగులు,త్యాగులు, దేశ సేవాపరాయణులెందరో కలరు.కాక వారిని మించిన ప్రజ్ఞాశాలురుకూడ కలరు. కాని, వారి యచంచల దృఢనాయకత్వముక్రింద వీరు లీనమై, తమ సర్వస్వమును దేశమున కర్పించిన మహానుభావులుకూడ వీరందరు. ఇట్టి మహాత్మా గాంధీగారి గురించి యెన్నియో గద్య పద్యగ్రంథములు పాటలు, పద్యములు, గేయములు భారతావని గల సమస్త భాషలలోనే గాక ఖండాంతరముల గల రాజకీయ వేత్తలు, విజ్ఞానపురుషులు, ప్రజ్ఞాధురీణు లెన్నియో గ్రంథములు వెలువరించిరి. వెలువడుచున్నవి. ముందింకను వెలువడ గలవు. ఆ అహింసాచక్రవర్తి, కర్మయోగి, మహాత్యాగినిగురించి మహాకవులు వ్రాసిన పద్యములు, గేయములు యిందు ప్రచురించడమైనది. ముఖ్యముగ వారిని ప్రజాహృదయ మెట్లు సంభావించినది.

అవతారమూర్తి (శ్రీ చెరుకువాడ)

సకల ధర్మోపేత—సౌఖ్య సంధాత
ఆనంద సంధాయి అయిన భూమాత
స్వస్థ చిత్తములేక—సౌఖ్యంబులేక
పాపభారంబింక భరియింపలేక
వైకుంఠమునకేగి వాపోయిబల్కె—
నారాయణుండు ఆనతియిచ్చె తాన
జగముల రక్షింప యుగ యుగంబులను
బహురూపముల తాన ప్రభవింతుననుచు
ఆపె నోదార్చి యంతర్హితుండగుచు
వెడలినపిమ్మట వెలసినాడనగ
గాంధీమహాత్ముండు—కరుణాసాంద్రుండు

PDF Compressor Pro

నిర్మలశీలుండు—ధర్మస్వరూపి
భారతదేశంపు పారతంత్ర్యమ్ము
బాపనవతరించె బాపుజీ గాంధి
సత్యధర్మంబులే శస్త్రాస్త్రచయము
దౌర్జన్య విరహితత్వంబె కవచంబు
రాట్నమే చక్రమై రక్షించుమనల
ఇట్టి గాంధిమహాత్మ నిదే ప్రస్తుతింతు
జయాభి జై భవ దిగ్విజై భవ.
వైష్ణవ జనతో తేనే కహియె—జోపీడ పరాయీ జాణెరే

అతడే వైష్ణవుడు (దామోజీ)

ఇతరుల కష్టము—లెవ్వండెరుగునొ
అతడే వైష్ణవుడు.
సతతము పరులకు—సాయముచేయుచు
గతి తానేయని, గరువము పడడొ ॥అతడే॥
నాలుకప్రీలిన అసత్యము పల్కడొ
వరదానములకై ప్రాకులాడడొ ॥అతడే॥
రామనామమున—లీనుడై పోవునొ
రాజిల్లు వానిలో-నెల్లక్షేత్రములు ॥అతడే॥

జగద్రక్షకుడు (కొండపల్లి)

జగద్రక్షకుడు గాంధిమహాత్ముడు జనులందరు
మీరెరుగండి ।
జగతిని ధర్మము స్థాపనసేయగ—జన్మించిన హరి యితడండి ।
హిందూదేశము నుద్ధరించుటకు—హిందువుడై జన్మించెన్
హిందూసోదరులారా, మీరిది—డెందములోపల దలచండి
॥జగద్రక్షకుడు॥

PDF Compressor Pro

గాంధి దేవ (కొండపల్లి)

ఎంతవాడ వెంతవాడవు! ఓ గాంధిదేవ!
నీ వెంతవాడ వెంతవాడవు!
ఎంతవాడవయ్య, నీవు వంతల నెగజిమ్మునట్టి
శాంతి ధర్మసూత్రములను వింతగాను నిల్పినావు ॥ఎంత॥

ఈ జన్మ మిక దుర్లభమురా (బసవరాజు)

ఈజన్మమిక దుర్లభమురా ఏజన్మసుకృతమో-యీనాడు బ్రతికుంటె
ఈశ్వరుడె గాంధిగా-ఇల నవతరించాడు
అందులో మముగన్న-హిందూమాతకడుపున ॥యీజన్మ॥
ధర్మదేవతమూర్తి-దాల్చింది గాంధిగా
కల్హార మనమతని-గాంచి ధన్యులమైతి ॥మీజన్మ॥

స్వరాజ్య శంఖము (నెల్లూరు వెంకట్రామానాయుడు)

ఏడనున్నాడో! శ్రీ గాంధీదేవు డేడనున్నాడో!
ఏడనున్నాడో! ఆ జాడ తెలియరాదు
నాడు కెయిరా ప్రజల కీడుబాపిన తండ్రి
పాంచాల పుత్రికల-పరిభవంబులగాంచి
మించివేదన ననుభవించిన ఋషితుల్యు ॥డేడ॥

బాపూజీ మాబాప్ (బసవరాజు)

పోర్‌బందర్ కోమటింట-పుట్టినాడోయ్
పురుషోత్తముడు జగతి-మెట్టినాడోయ్
కొత్తయేసుక్రీస్తు-అవతరించినాడోయ్
కొట్టగ పగవాళ్ల పొగరు-దించినాడోయ్
హిందూ పైగంబర్-జన్మించినాడోయ్
అల్లాహో అక్బరంటు-అరచినాడోయ్
చీమను సింహాసన-మెక్కించినాడోయ్
రాతి నాతిజేసిన-శ్రీరాముడేనోయ్ ॥పోర్‌బందర్॥

PDF Compressor Pro

వరమూర్తి గాంధి (దామరాజు)

కత్తులులేవు శూలమును గాండివమున్ మొదలే హుళిక్కి నో
రెత్తి ప్రచండ వాక్పటిమనేనియు జాటడు కోపతాపముల్
బొత్తిగసున్న అట్టి వరమూర్తి మనోబలశాలి గాంధి చే
యెత్తి నమస్కరించి స్మరియించుద మెప్డు స్వరాజ్యసిద్ధికిన్.

గాంధి ఉపాచ (కాటూరి)

హరి సృజించెనరుని–అచ్చమ్ము తనపోల్కి
నరుడు తన్ను చాల–హరి సృజించె
ఇనుము పైడిచేయ–నీశ్వరుండేనేర్చు
గాంధిపలుకు–ధర్మగంధ మొలుకు.
కడలివోలె నెల్ల కడల నీశ్వరుండొక
బిందువై వసించు నందు నరుడు
కడలిబాసి బిందువడగారు నిక్కము
గాంధి పలుకు–ధర్మగంధ మొలుకు.

రాజవన్ననీవే (విశ్వనాథ)

విరిసిన, బోసి నెన్నగవు వెన్నెల రీ తొలినేల నల్దెసల్
కురిసి, మహా సభాజన చకోరములందనియించి, పేదయై
బిరునయి యెట్టివారి దురపిల్లిన, మా వరిపంట చేలు కా
విలి తలఅెత్త నీ కలమ వెన్నెలనించె సుధా ప్రవాహముల్.

సీ. నిలువనీడయులేని నిరుపేదా దీర్ఘ/నిశ్వాసమ్ము నీకు వింజామరమ్మ
కడుపాకటిని బేదపడు వానిజీరు|కన్నీళ్ళు క్రొంబడి నీకు వెల్ల గొడుగు,
సంఘ దూషకుల దౌర్జన్య భిన్నాత్మని|గుండె నీకును సభా మండపంబు
ఆజన్మ సిద్ధ కారాగారవాసమ్ము డంబు మీరెడు కిరీటంబు నీకు,

తత దరిద్ర ప్రజాహృదంతరము నిరత
మొలుకు రతనాలు నీ కొలువున్న గద్దె

PDF Compressor Pro

ఓ విచిత్ర సన్యాసి, నీ వాక్కరుడవె
రాజువన్న, నిజమ్ముగా రాజువయ్య.

హిమాలయోత్తుంగ శృంగ-మహాత్ముడు (బాపిరాజు)

హిమాలయోత్తుంగ శృంగం నీ బ్రతుకు
ఉమాపతి నృత్యరంగం
దేశాల వాంఛిల్లు
ఆశా హృదయమ్ము
నేలొదలి పోలేని
శీతల తలాలలో
జీమూల పంక్తికై
వ్యోమ మర్మముచూచి, ఓసామి!
తమో మదస్వచ్ఛమే (హిమాలయ)

మా గాంధి (బసవరాజు)

కొల్లాయి గట్టితేనేమి!-మా గాంధి
కులమేదియైననేమి!-మా గాంధి
వెన్నపూస మనసు–కన్నతల్లిప్రేమ
పండంటి మోముపై-బ్రహ్మతేజస్సు ॥కొల్లాయి॥
నాల్గు పరకల పిలక–నాట్యమాడే పిలక
నాలుగు వేదాల–నాణ్యమెరిగిన పిలక ॥మా గాంధి॥
బోసినోర్విప్పితే-ముత్యాలతొలక రే
చిరునవ్వు నవ్వితే-వరహాల వర్షమే ॥మా గాంధి॥

శాంతిదూత (తుమ్మల సీతారామమూర్తి)

ఇతడహింసా రణాచార్యు, డితడభేద్య
సత్యకవచుడు, భువనైక శాంతిదూత,
యుగ యుగమ్ములు కల్పముల్ ముగియుగాక
తరణియై మింట మెరయు, నీతని పతాక,

PDF Compressor Pro

అంతా గాంధిమయం (కొండపల్లి)

అంతా గాంధి మయం-యీ జగమంతా గాంధిమయం
అంతరంగమున, మహాత్మ గాంధియె,
వింత రూపముగ వెలసియుండ-అంతా గాంధిమయం
ఇండియాలో–యింగ్లాండులో, ఆఫ్రికాలో, అమెరికా
అంతా గాంధిమయం.

గాంధీజీ (దామోజీ)

ఎంతో రుచియైనది–శ్రీ గాంధి నామం, ఎంతో రుచియైనది,
పంతముగల వైరికైన-చింతనే గద, గాంధి నామం
బాపు నామము-గాంధి నామము-చూపు జనులకు సన్మార్గము,
ఆపు జాతి బల దుర్మార్గము-అఖిల మత సమ్మోదము.

మహాత్మాజీ (ఉప్పలపాటి వెంకయ్య)

ఎవరు దూషించితేనేమి-మహాత్మ
ఎవరు భూషించితేనేమి,
అవతార పురుషుడని,
ఆదర్శప్రాయుడని
దశదిశల్ మ్రోగి,
ధన్యాత్ముడై నావు
చూపు చూచాడంటె,
సమ్మోహనాస్త్రమే
కరము జాపాడంటె
కనక వర్షమ్మె

గాంధీప్రభ (బసవరాజు)

గాంధి మహాత్ముడు బయలు దేరగా
కలకలనవ్వింది-జగత్తూ, కలకల నవ్వింది
గాంధీ మహాత్ముడు చక చక నడవగ,,
కంపించిపోయింది భూదేవి-కంపించి పోయింది.

PDF Compressor Pro

గాంధిమహాత్ముడు-కన్ను విప్పగా గడగడ వణికింది!
అధర్మం గడగడ వణికింది.
గాంధిమహాత్ముడు నవ్వునవ్వగా, కన్నుల గట్టింది
స్వరాజ్యం కన్నుల గట్టింది,
గాంధి మహాత్ముడు గొంతు విప్పగా గణ గణ
మ్రోగింది, ప్రణవము, గణగణ మ్రోగింది.

శ్రీ గాంధినామం (దామరాజు)

శ్రీ గాంధినామం-మరువాం మరువాం
సిద్ధము జైలుకు-వెరువాం వెరువాం
మా గాంధినే, మేం, నమ్మేం, నమ్మేం
మరి యితరుల మేము, నమ్మాం, నమ్మాం
దేశచరిత చెవుల-విందాం-విందాం
వేరే కథలు చెవుల-మందాం-మందాం
లాటీ దెబ్బల మేము-బెదరాం బెదరాం
మేటి తుపాకికి- చెదరాం, చెదరాం
శ్రీ గాంధి నామం-మరువాం మరువాం
సిద్ధము జైలుకు-వెరువాం వెరువాం
కూడి భారతమంత-గొలుతాం గొలుతాం
నేడే స్వరాజ్యాన్ని-తెస్తాం తెస్తాం
దేశభక్తులు మాకు-సారాం సారాం
దేశద్రోహులు మాకు దూరాం దూరాం.

ఈ కాలపు ఋషి (చెళ్ళపిళ్ళ)

ఆత డవధూత మార్గమ్ము ననుకరించు
నిదియె బోధించు, నితరుల కలవియగునె!
నేస్తలకు దాని తత్త్వము కేవల మొక
గాంధికే చెల్లె, నాత డీ కాలపు ఋషి.

PDF Compressor Pro

అతని భక్తియు, మరియు నల్లతని రక్తి
అతని భుక్తియు, మరియు నల్లతని శక్తి
అతని ముక్తియు, వేరు లోకాతిశాయి
అతని చరితంబితరులకు నందబోదు,

ఛండాలుండేనియు, బా
పండేనియు, గురుడటంచు బలికి న ధీమం
తుండల శంకురునట్టి ద
ఖండుడు, గాంధియన నొరులుగా, రతని సముల్

గాంధీజీ (దేశభక్త వెంకటప్పయ్య)

కొట్టగ కర్రలేదు, మరి కోయగ ఖడ్గము లేదు, శస్త్రముల్
పట్టగరాదు శాత్రవులు పట్టిన గొట్టిననేమిచేసినన్.
రట్టును రద్దుజేయకను రమ్మని పిల్చిన తోడ బోవుటే
యిట్టిది యుద్ధపద్ధతి, మరెట్టుల గెల్వగ సాధ్యమయ్యెనో

మహాత్ముడు, (కందుకూరి రామభద్రరావు)

అతడు మెట్టిన మేర పుణ్యాశ్రమంబు
అతనిని వాక్కులు వేద భాష్యాంతరములు
ఆతని మౌనము లోక భయంకరమ్ము
అతడు పూనిన దీక్ష బ్రహ్మాండ, రక్ష.

మహాత్మాగాంధి (కరుణశ్రీ)

నలుబదికోట్ల తమ్ముల జీవితమ్ముల కాయనమాట వేదాక్షరమ్ము,
ధీరులనే కర్మ వీరుల గావించు, ఆయనపిలుపు శంఖారవమ్ము
సత్యంబు శాంత్యహింసలకు స్వాగతమిచ్చె, ఆయన బ్రతుకు, మహాప్రయోగ
కొల్లాయితో పిచ్చి పుల్లాయి వలెనుండు, ఆయన దీక్ష లోకైక రక్ష.

అతడొక పవిత్రధర్మ దేవాలయమ్ము
అతడొక విచిత్ర విశ్వవిద్యాలయమ్ము,
ఆ మహాశక్తి అంతయింతంచు చూడ
జాల, మతడొక్క పెద్ద హిమాలయమ్ము॥

PDF Compressor Pro

గాంధిజీ

"పాల సముద్రమే నడచి వచ్చిన రీతి, హిమాచలాగ్రశృంగాలు"

—దాశరథి

"బోసినవ్వుల మంచిముత్యాలనొలకించుతాత, మన్ననగన్న నేత యితడు"

—గురుజాడ

"కట్టుకొన్నది, యంగవస్త్రము
పట్టుకొన్నది, రాట్నచక్రము"

—చుక్కభొట్ల

"నవ్వవోయి గాంధి! నా బాపూజీ! గాంధి!
మాయాంధ్య పరిపంధి! మా మహాత్మగాంధి! నవ్వవోయి!"

—సారథి కృష్ణ

ఇక, స్వాతంత్ర్య సముపార్జనమునకై వారాశించి, నడపించిన ప్రణాళికలలో ప్రజాహృదయము నుజ్జ్వలింపజేసినవి కొన్ని......

బహిష్కరణోద్యమము

"నిరాకరణమను మిఠాయి యిదిగో! బిరాన రుచి చూడండి!"

—కొండపల్లి

"దేశమాతా సేవ చేయండీ—జనులారా-భారత ॥దేశమాతా॥"

—కొండపల్లి

"రా రా! పోదాము!-రాజ్యమేలుదాము!
రాజ్యంబు నేలుచును-రంజిల్లు చుందాము;"

—గరిమెళ్ల

"కదిలింది కదిలింది - కాంగ్రెసు రథమంది
చేయెత్తి యొకసారి - జోహారు సేయండి

PDF Compressor Pro

దేశ సేవకు మీరు- ధీరులై నడువండి
దేశస్వాతంత్ర్యమం- దింతుమని సాగండి॥
దాసోహమని గాంధి - దారినే, నడువండి ॥కదిలింది...॥

—దామరాజు

"వినరా! నా ప్రియ సహోదరుడా! సోదరుడా!
భారత భావి భాగ్య శేఖరుడా! ॥వినరా॥"

— గరిమెళ్ల

"ఇకనైన మాన వేమిరా!- ఈ మాయ చదువు।
ఈ మాయ కొలువు, ఇక యీ మాయకోర్టు
అన్నయ్యా! అన్న! ఇక, పెద్దన్నయ్యా! ఇకనైన॥"

—కొండపల్లి

"వద్దని నేనంటి కదా! వాని జోలి మనకు నింక
వారిచదువు, మనకు నింక వారి కొలువు, మనకు నింక"

"అన్నలార! రండి!-మన-అమ్మ నుడి వినండి!"

"ఆంగ్లబిరుదుమాని-అల ఆంగ్లకోర్టు మాని
ఆంగ్ల సేవేమాని-మరి-ఆంగ్ల ప్రభుతమాని, ॥అన్నలార॥"

—గరిమెళ్ల

ఇచట, నాడు విదేశవస్తు బహిష్కరణోద్యమ మెంతగావ్యాప్తి జెందిన దనుట కొక దృష్టాంతరము. అసహాయోద్యమము తీవ్రముగా సాగిన దినము లలో, భారతావనిలో యెన్నికగన్న భాగ్యవంతులలో నొకరగు జమునాలాల్ బజాజ్ ఒకనాడు బందరులో డాక్టరు పట్టాభి గారింట రాత్రి రొట్టె, ఫలహార ములో వైచిన పంచదార గాంచి, డాక్టరుగారిని పిలిచి, యీ విదేశీ పంచదార తీయించి, దేశవాళి బెల్లం యిప్పించుమని మనవి చేసినంత మాత్రమున వెంటనే పట్టాభిగారు, "బజాజ్ సాబ్, యీ పంచదార యీ పట్టణములో చెఱకునుండి తయారుచేసిన పంచదార, స్వీకరించండి," అనుసరికి, బజాజ్, బందరు పెద్దల యొక్క దీక్ష మర్యాదను గ్రహించి యెంతయో యానందించినారు.

PDF Compressor Pro

ప్రబోధము

"గాంధి మహాత్ముని తత్త్వమెరిగి-కష్టపడి పనిచేయండీ
బంధము వదలెడు-స్వేచ్ఛవృత్తికై-అందరుకూడండీ!"

—మంగిపూడి

రాట్నము-ఖద్దరు

ఈస్టు యిండియా కంపెనీ అనుసరించిన క్రూర కృత్యముల వలన, దేశ పరిశ్రమలు దెబ్బతిన్నవి. సన్నని నూలు వస్త్రములు నేయు నేతగాండ్రకు పరిశ్రమలేక జీవనము పడిపోయినది. నేతకు సహ్లయియగు నూలునకు విడుదల లేక ఉత్పత్తికి తగుప్రోత్సాహము, శ్రద్ధలేక, క్రమక్రమముగా రాట్నములు మూలపడినవి. దేశమున నగటు విద్యావంతులు విదేశవిద్యామోహితులైన వారు, విదేశవస్త్ర వ్యామోహితులై క్రమముగా తమ వస్త్రములకు పరదేశములపై నాధారపడవలసిన గతిపట్టినది. మానము కాపాడుకొనుటకు కూడ లాంకషైరు గుడ్డ యావశ్యకమైనది. ఈ మూలముగా దేశములో, విదేశ వస్త్రములకై కోట్ల కొలది ధనము ఖర్చు అగుచుండెను. ఈకోట్లకొలది ధనప్రవాహము ఆపినచో దేశము పురోభివృద్ధినంది కోట్లకొలది జనమునకు జీవనోపాధికి మార్గములేర్పడు నని, మహాత్ముడు, గృహలక్ష్మియగురాట్నము ప్రాముఖ్యము చాటి, మరల రాట్నలక్ష్మి గృహలక్ష్మికావలయు, నాడే నిత్యదారిద్ర్యముతో అలమటించు పేద ప్రజానీకమునకు జీవనోపాధి కలిగి, దేశము స్వయం పోషకమై సౌఖ్యవంతమగునని యుద్బోధించెను...స్వదేశ వస్త్రదీక్షతోపాటు విదేశవస్త్ర బహిష్కరణ సాగినచో శీఘ్ర స్వరాజ్యప్రాప్తి యగునని బోధించి, తాను నిరంతర చర్ఖా దేవతోపాసియై, ప్రజలావ్రతదీక్ష పూనుటకెంతయో శ్రమపడెను ఈ యుద్యమమున వెడలిన సూక్తులు కొన్ని...

రాట్నము

"మా పాలి మహాలక్ష్మి మా యన్నపూర్ణ,
మా సరస్వతీదేవి!- మా రాజ్యలక్ష్మి!"

—చెరుకువాడ

PDF Compressor Pro

"పెట్టరే, రాట్నము—ఓ తల్లులారా-(పెట్టరే)
పెట్టరే, మీ రింకనైన—పేదతనమున తల్లివ్యథ చే
కట్టుకొనుటకు బట్టలేకను-కడు విచారము బొందుచున్నది."

—నెల్లూరు వెంకట్రామ నాయుడు

రాట్నము

" తల్లి రాట్నమా- నా పాలి భాగ్యమా,
నా దేశమును పీడ-న్యాయమా, చెప్పుమా,
కట్టుగుడ్డల నిచ్చి-పొట్టకూడిచ్చి,
నట్టి తల్లివి నీవె-ఇట్టురావమ్మ, నా తల్లీ రాట్నమా."

"వడకు, వడకు, కదుర, వడకి వే కదుర!
వడికి, మా దారిద్ర్య మడపవే కదుర!"

"నూలు వడికే విధము తెలియండి-జనులార, మీరూ
విధము కనుగొని-లాభమొందండి॥"

—కొండపల్లి

"వడుకుమురా। వడుకుమురా!
నీ, దేశోద్ధరణకు-తెరగదిరా!
కలిమి బలిమి—యీ, కదురే గదరా!
క్రమ్మర రాజ్యంబొనగు సూత్రమురా ॥వడుకుమురా॥"

—గురుజాడ

"సుందరమైన రాట్నమె—వ సందు బాంబురా।
సందేహమేల, దానిలోన-స్వరాజ్యమున్నదిరా।
ఆరుకోట్ల పంచములకు-అన్నము బెట్టును రా
మాల నూలు మాటనీవు-మరచినావటరా."

—కొండపల్లి

PDF Compressor Pro

"నేను మీ యిలవేల్పునే-చెల్లీ!
నాతోడ నాడుకొనవే
"నేను మీ గృహలక్ష్మినే తల్లీ! నను మరచిపోతివటవే!

—కాటూరి

"కట్టకుమా! సీమబట్ట
పెట్టకుమా వానిపొట్ట
కట్టి కొట్టి కడకు దేశ-మిట్టి గతికితెచ్చితివి ॥కట్టకుమా॥"

"కొనకుము యీ సీమగుడ్డ నీవు
కొంటివేని మనము కోల్కొనుటెట్టా! ॥కొనకుమా॥
రంగు రంగుల గుడ్డచూచి పలుభంగుల
కాపురమెనసి కాపురమెల్ల దోచి ॥కొనకుమా॥"

—కొండపల్లి

"కట్టకుమా! సీమగుడ్డ
యిటుపై కట్టననుచు నొట్టు-పెట్టరా! బిడ్డ!
మనజాతి మనమతము-మాటను మరపించి
మత భ్రష్టుచేసెడి-మాయా సీమగుడ్డ ॥కట్టకుమా॥"

—నెల్లూరి వెంకట్రామనాయుడు

"సిగ్గులేదా నీకు శరములేదా!
అన్నమైనాలేక బీద లల్లాడుతుంటేను!
సీతాకోక చిలుకలాగ సీమగుడ్డ కట్టితిరుగ ॥సిగ్గులేదా॥

—బసవరాజు

"సీమగుడ్డ కట్టబోకుమురా! నాచిట్టిబిడ్డ!
సీమగుడ్డ కట్టబోకుమ రా!
సీమగుడ్డ కట్టినీదు సీమమెల్ల పాడుజేసి
నీ నామమె లేకుండ చేస్తివిరా! నాచిట్టిబిడ్డ!"

—కొండపల్లి

PDF Compressor Pro

"కొనరాదండోయ్-మీ-రమ్మరాదండోయ్
సీమగుడ్డ కొనరాదండోయ్"

—మల్లావధాని

"వద్దురా, మనకొద్దురా!
పరదేశవస్త్రము వద్దురా? మనకొద్దురా!"

సామాన్యముగ జగచ్చక్షువగు సూర్యుడు కానరానిదినము దుర్దినమందురు. వ్రతనిష్ఠులు సూర్యుడు కనుపడని దినమున ఉపవసించి మరునాడు సూర్యబింబ దర్శనానంతరము ప్రాశనచేయుదురు. అట్లానే కొందఱు దీక్షాధారులు, ఖద్దరు వాడని శుభకార్యములకు వెళ్లెడివారు కారు. రాట్నములేని యింటికి, రాట్నములేని సభకు వెళ్ళనను నియమముగల కొందఱు వ్రతనిష్ఠులు పాటించుచుండెడివారు. కనీసము తక్లిపై దారముతీయనిచో ప్రయాణములలో సహితము భోజనము చేసెడివారు కారు.లక్షాధికారియైనను, అతడు ఖద్దరుధరింపనిచో సంఘమున నాడు గౌరవ ముండెడిదికాదు. తమచేతితో వడికిన నూలుతో, నేయించినబట్ట కట్టువారు స్వావలంబనులనెడివారు. అట్టివారు క్రమక్రమముగా పెరిగి ఖద్దరుప్రచారము దీక్షతో సాగిన రోజులవి.

గాంధీటోపీ

శుద్ధ ఖద్దరుతో తయారుచేసిన స్వచ్ఛమైన తెల్లని గాంధిటోపీ నాడు పవిత్రతకొక ఆనవాలు. చుట్ట, బీడి, సిగరెట్టు త్రాగుటకలవాటై వీడలేని వారు సైతము తలపై గాంధిటోపిని ఆ కొలది కాల మావలనుంచి యాపని తీరగనే మరల ధరించెడివారు. ఆనాడు అట్టిది గాంధీటోపీయొక్క పవిత్రత.

ది. 28-9-1921 న విశాఖపట్నం వైద్యకళాశాల విద్యార్థులను గాంధీ టోపీ ధరించినందుకు కళాశాలనుండి పంపివేసిరి. 1920 నాగపురం కాంగ్రెసుకు హాజరైన 16,000 ప్రతినిధులు గాంధీటోపీలు ధరించిరి. ఇది దేశచరిత్రలో గణనీయమైన నూతనాద్భుత పరిణామము.

మద్యపాన నిషేధము

కట్ట బట్ట, తిన తిండి సరిగలేని పేద కార్మిక కర్షక పాటకజనము తర తరాలుగా మద్యపానముక్రింద మత్తులై యిల్లు, ఒళ్లు గుల్లజేసికొని తాము

PDF Compressor Pro

ఆధోగతిపాలగుట. కల్లుసారాయీల క్రింద కోట్లకొలది ధనము దుర్వ్యయ్యమగుట గుర్తించి సాగించిన కాంగ్రెసు ఉద్బోధన—

"కల్లుత్రాగి నీ యిల్లునెల్ల గుల్లసేయకు
నీ వళ్లు రోగాలకెల్ల వడ్డికీయకు ॥కల్లు॥"
కల్లుసారాయి తెచ్చివాడు-యిల్లుగుల్ల చేశాడండి బాబు
పెళ్లాంమెళ్లో పుస్తెలుకూడ యెళ్లిపోయాయండి బాబు
॥దండాలండోయ్॥"

—గరిమెళ్ల

"త్రాగుడుపిశాచమా ఇక తరలిపొమ్మ
మొగలాయి పాదుషాల గులాములుగజేసి స్వైరవిహారమ్ము సల్పినావు"

—గురుజాడ

హరిజనోద్యమము

తర తరములుగ, అస్పృశ్యులుగ, దూరస్థులుగ చూడబడుచున్న జాతి, యెండవానయనక, యహర్నిశలు కాయకష్టముచే జీవించు జాతి, మాయమర్మము లెరుగక, బ్రతుకుహేయమనక జీవనోపాయమునకై పంచ పంచల నొదిగి మసలు జాతి; దూరదృష్టి లేక, భ్రమపడి, స్వార్థపరుల రాజకీయపు పెత్తుల నలిగి, నిత్యజీవనము నడుపుకొను జాతి యగు యీ హరిజనులు జనసంఖ్యలో యేడవవంతు అయినను వారి పొత్తు, సహకారము లేనిది భారతజాతికి మోక్షము లేదని విశాల హృదయులగు మహాత్మాగాంధి మొదలగు మహానాయకు లెందరో యీ హరిజనసేవకు జీవితముల నంకితము జేసిరి. వారికి సంఘములో విద్యా, సహజీవనము. సమాన ప్రతిపత్తి, గౌరవము మొదలగు సదుపాయములు కూడ కల్పించి, వారి పురోభివృద్ధికి జాతి కనులుదెరచి మసలింది.

వీరి సంస్కరణకు గాంధీజీ యుపవాసము చేసి, ప్రభుత్వమునుకూడ దారికి మళ్లించుట జరిగినది ఆ యుద్యమమునకు సంబంధించిన గేయములు కొన్ని ;-

"ఎవరెన్ని చెప్పిన-హిందూదేశవాసు-లేక
సోదరులై సుండి !

PDF Compressor Pro

అంటు దోషముమాకు లేదండి,
పాప-మంటూ చాటుదాము రండి!
యీ కుంటివాదనలు-గూటిలో పెట్టండి ॥మాకొద్దీ॥"

—గరిమెళ

గాంధీ మహాత్మా!-గాంధి మహాత్మా
కాచి రచ్చించు-గాంధీమహాత్మా!
నరకారువోరు-కరుకైనవారు
ఉప్పేరుతేను-తప్పేసినారు
డబ్బుగలోరు-దరికిరానీరు
ఈ గోరమేమి?-మా నేరమేమి?
మాల మాదిగలం-మనుష్యులంగామా?
కుక్కలకన్న-తక్కువయ్యామా?
మా మొరాలకించు-సామీ! మీరేదిక్కు"

— బసవరాజు

"మాల మాదిగవారమండి!-మమ్ము-జాలగ ప్రేమించి
పాలింపరండీ ॥మాల॥"
"మలిన దేహుల-మాల లనుచును
మలిన చిత్తుల కధిక కులముల
నెల వొసంగిన వర్ణ, ధర్మ
మధర్మ ధర్మంబే?"

—మహాకవి గురుజాడ

"అంటరానివారెవరు!
వెంటరానివారు!! అంటరాని!"

—మాధవపెద్ది

"జాతులు లేవే పాప! కులమున
హెచ్చు తగ్గులు—ఎంచుట పాపము!
నీతీ న్యాయము-విద్యాబుద్ధులు
గలవారే-జాత్యధికులు-పాప! ॥జాతులు॥"

—సుబ్రహ్మణ్య భారతి

PDF Compressor Pro

"రామ! రామ! రామాభిరామా!—రామా! శ్రీరామా!
లోక నాయక! పావన నామా!-లోకైక రామా!
పంచముడని-మన సాటిమానవుల-బహిష్కరించెదరా!
పంచమ సహకారమ్ము లేనిచో-బ్రతుకు గడుప గలరా,"

— కోడేటి రంగాచార్యులు

ఈ ప్రకారము 8 మాసములు స్వాతంత్ర్య పోరాటము సాగినది. అనంతరము బ్రిటనులో భారతరాజ్యాంగ వ్యవహారములు చర్చించుటకు 1930 డిశంబరులో, ప్రథమ రౌండు టేబుల్ కాన్ఫరెన్సు జరిగినది. భారతదేశము నుంచి, ప్రజా ప్రతినిధులనదగిన వారెవ్వరు సభకు పోలేదు. అందువల్ల బ్రిటిషు ప్రధాని రామ్సేమాక్డనాల్డు కాంగ్రెసుతో రాజీకి రావలసి వచ్చినది. ఈ సూచనగా 1931 జనవరి 26 తేదీన. గాంధీజీని, వారితో 26 గురు కాంగ్రెసు పెద్దలను విడుదల జేసిరి. గాంధీజీ లార్డు ఇర్విన్ ప్రభువుతో ది. 16-3-1931 న సంప్రతింపులు జరిపిరి. అప్పటికింకను 60 వేలమంది కాంగ్రెసు వారలందరు కారాగారములలోనే యున్నారు. వీరి సంప్రతింపులు ఫలించి అందరు మార్చి 16వ తేదీని విడుదలయైరి. గుజరాతులో పన్నుల నిరాకరణోద్యమమున యిరసాలు చేయబడక బకాయిపడిన పన్నులు ఇరవై లక్షలు సక్రమముగా చెల్లింపబడినవి. ఈ ప్రకారము పన్నులు చెల్లింపవలదన్న, చెల్లింపక యుంటయు, తిరిగి యొక మాటలో పన్నులు మరల చెల్లింపబడుటయు కూడ సమర్థుడైన నాయకుడను కీర్తి గాంధి గారికి లభించడము గమనించిన రివిన్యూ సభ్యుడైన హాట్సన్‌దొరకు కన్నుకుట్టింది. ప్రభుత్వమున కవమానముగా భావించి. వెంటనే, గత సంవత్సరము అతివృష్టి అనావృష్టివల్ల రద్దుచేయబడిన పన్నుల మొత్తము రు. 50 వేలు తిరిగి వసూలుచేయుటకు తన ప్రభుత్వ బలమంతయు ఉపయోగించినాడు. దానితో కాంగ్రెసు స్థితి తారుమారైనది. ఒడంబడికపై సంతకములు చేసిన యిర్విన్ వెంటనే భారతదేశము విడిచి వెళ్ళిపోవలసి వచ్చిందికూడా. దానిపై లండనులో 1931 డిశెంబరులో జరుగనున్న ద్వితీయ రౌండు టేబుల్ కాన్ఫరెన్సుకు పోవలసిన గాంధీజీ, యీ పన్నులు తిరుగతోడి వసూలుచేయు అన్యాయమునకు బాధపడి, సమావేశమునకు పోవ నిరాకరించినాడు. ప్రభుత్వము, సక్రమముగ విచారించెదమని వాగ్దానము చేయగా, రౌండుటేబుల్ సభకు గాంధీజీ వెళ్ళిరి కాని ప్రయోజనము లేకపోయినది. అది అంతయు ఒక నాటక

PDF Compressor Pro

ముగా పరిణమించినది. ఆయన లండనులో నుండగనే యిక్కడ భారత దేశములో పండిత్ జవహర్‌లాల్‌నెహ్రూ, అబ్దుల్ గఫూర్‌ఖాన్‌ను అరెస్టు చేసిరి. బెంగాలులో ఆర్డినెన్సు పరిపాలన ప్రభుత్వము ప్రవేశ పెట్టినది. గాంధీజీబొంబాయి జేరి ఆజాద్ మైదానములో యీ అన్యాయము గురించి యుపన్యసించి, రాజప్రతి నిధినికలుసుకొన ప్రయత్నించెను కానిఅతనినికలుసుకొనుటకు అవకాశమీయలేదు. అంత మరల సహాయ నిరాకరణ సత్యాగ్రహము తప్ప గత్యంతరము కనుపడ లేదు. 1932 జనవరి 4వ తేదీన గాంధీజీని వల్లభభాయి పటేలును అరెస్టుచేసిరి. 1932 సంవత్సరానంతరమునకు లక్షమంది జైలుకు వెళ్ళిరి. 1933 మే నెలలో, సమిష్టి సత్యాగ్రహము విరమించి 1940 లో వ్యక్తి సత్యాగ్రహము సాగినది. 1932–33 సంవత్సరము ఒకలక్షా యిరవై వేల మంది స్వాతంత్ర్య సమరములో అరెస్టు అయిరి.

చిరకాల పరిపీడిత ప్రజానీకమున కేడుగడగా, ప్రజాపాలిత దేశమున కొక రాజకీయ వేత్తగ, నిర్వ్యాపారమున గ్రుంకిపోవు పారిశ్రామికుల కొక యాదరువుగ, కష్టజీవుల పాలిటి కామధేనువుగ, పతిత మానవలోకమునకు దీన జనోద్ధారుడుగ, మహాత్మాగాంధి గారు జీవితమును స్వీయము చేసికొన్నారు. అభి మానులు. వారి వారిమనః ప్రవృత్తులు కందినంతవరకు మహాత్ముని గురించి భావించి. ధ్యానించి, వాగామృతము నిండగ్రోలి, దివ్యాభయము పొందినారు. వారి యడుగుజాడల నడిచింది జనసమూహము. ఆ యా సందర్భముల వారినిగురించి మహాకవులు, తాదాత్మ్యము జెంది వెలువరించిన అమృతవాణిని విందము. వారి మాట జాతికొక వెల్గుబాట. ఆ సమర దుందుభి నినాదములు కొన్ని—

"పొలి పోలీ! బలి బలీ!
కల కలా రా గదే!
కలికి బంగరు తల్లి!
కనుల పాల్గారుతూ
మా స్వరాజ్య దేవతా! మా తల్లి!
మా భారత లక్ష్మి :"

— మంగిపూడి పురుషోత్తమ శర్మ

"వీరా వేశము జెందినారమిక
వీర విహారము చేస్తాము

PDF Compressor Pro

పరాధీనతన్, బాపు కొనంగా
ప్రళయభేరి మ్రోగిస్తాం"

—మల్లాది

"ఎప్పుడు తీరు నీ స్వాతంత్ర్య దాహం
ఎప్పుడు ముడియు. మా అడియరి మోహం"

—సుబ్రహ్మణ్య భారతి

"వీరగంధము తెచ్చినారము
వీరు డెవ్వడో తెల్పుడీ!"

—కవిరాజ త్రిపురనేని

"స్వాతంత్ర్య సమరము-సాగింపగా వేగ
సహచరులతోడి-రావోయి!
సాగిపోవలె-త్వరగ రావోయి"

— మల్లాది

"కదలిరావోయి: తమ్ముడా!
కదలవేమోయి! తమ్ముడా!
రెక్కలారని-బిక్క మొగములు
పక్షులే పరుగెత్తెరా-పదమునెత్తర-కత్తుగా (కదలి)"

—బెల్లంకొండ

"జయభేరి మ్రోగింది- జనులార లేవండి!
జయము పొందెడిదాక-శాంతములేదండి,
జంకు గొంకులేక-ఛంగు ఛంగున రండి!
దేశసేవ సేయ-ధీరులై నిలువండి! (జయభేరి)"

—మల్లాది

లెండు హైందవులారా!-లేమి, దుఃఖము వాయ
రండు, రండు స్వరాజ్య-రాజ్యపాలన సేయ"

—మద్దూరి అచ్యుతరామయ్య

"ఎవరేశారీ మత్తు మందు,
ఎన్నాళ్ళదాకాను-యీ మొద్దు నిద్దుర ॥ఎవరే॥"

—బసవరాజు

PDF Compressor Pro

"రా రా! పోదాము!—రాజ్యమేలుదాము!
రాజ్యంబు నేలుచును-రంజిల్లుచుందాము"

—గరిమెళ్ళ

"దండాలండోయ్! మేముండలేమండోయ్! బాబు!
యీ సైతాను ప్రభుత నింక-సాగనీమండోయ్ బాబు,"

—గరిమెళ్ళ

"వేణునాదము-మోగుతుందండోయ్!
ఓ భక్తులారా! వేణునాదము మోగుతుందండోయ్!"

—బసవరాజు

"కొయ్యేడ!-కొయ్యేడ! యిలాగరారా!
కోటి యింతలు సెప్పుతానో-రయ్యా!. కొయ్యోడ!"

— గరిమెళ్ళ

గాంధీగారు జైలునుంచి హరిజన సేవా ప్రబోధము చేయుటకు ప్రభుత్వ మంగీకరింపనందున ఉపవాసము చేయగా, ఉపవాసము మధ్య ది 23-8.1933న విడుదల చేయబడి. నాటినుండి రాజకీయముల విరమించి హరిజన సేవకు కాలినడకను ప్రచారము సాగించెను. 1934 ఏప్రియలులో సత్యాగ్రహము విరమింప జేసెను. 1934 నవంబరులో శాసనసభ యెన్నికలు జరుప నిశ్చ యించి, 1934 నుండి 1945 వరకు శాసనసభల విజయము సాధింప బడెను. 1939 సెప్టెంబరు 3వ తేదేన ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధమారంభ మాయెను. 1940 అక్టోబరు 17నుంచి వ్యక్తి సత్యాగ్రహోద్యమము వాక్ స్వాతంత్ర్యము నకై ప్రారంభింపబడినది. దానిలో మొదటి సత్యాగ్రహి శ్రీ వినోబా భావే. అందులో 30 వేలమంది పాల్గొన్నారు. గాంధీజీ మాత్రము అరెస్టుకాలేదు. 1941లో యుద్ధప్రతికూల నినాదములతో యీ వ్యక్తి సత్యాగ్రహము ప్రారంభ మైనది. ఇది ఒక సంవత్సరము జరిగిన తరువాత 1941 డిశంబరులో యీ సత్యాగ్రహుల నందరిని విడుదలచేసిరి. 1942 వచ్చునరికి పరిస్థితులు విష మించినవి.

క్విట్ ఇండియా ఉద్యమము

సర్ స్టాఫర్డు క్రిప్సు బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ రాయబారిగా మార్చి 23న యిండి యాకు వచ్చి ఏప్రిల్ 1వ తేదీ వరకు ఉండి చేసిన ప్రయత్నములు ఫలింపక

PDF Compressor Pro

పోవుటచే, రానున్న దారుణ నిర్బంధముల సూచనగా తన ఆగ్రహమును వెళ్ళబుచ్చుచు తిరిగి వెళ్ళిపోయినాడు. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమును మూల మట్టముగా పారద్రోలుటకు సమష్టి శాసనోల్లంఘనము తప్ప వేరు గత్యంతరము లేదని, ది 1942 ఆగష్టు 8వతేదీన అఖిలభారత కాంగ్రెసు సంఘము సమిష్టిశాసనోల్లంఘనమును యేకగ్రీవముగా తీర్మానించి దానికి గాంధీగారిని మహాసేనానిగా నియమించింది. క్విట్ ఇండియా, "తొలగిపోండి. మా భారత దేశమునుంచి" అనే నినాదము భారతదేశమంతయు మారుమ్రోగినది. తీర్మానము జరిగి ఒక రోజైన గడువలేదు అందుపై బ్రిటిషు ప్రభుత్వము 1942 ఆగష్టు 9వ తేదీన తెల్లవారకడ, గాంధీగారిని అరెస్టుచేసి, ఆగాఖాను భవనమున నుంచినది. కార్య నిర్వాహక సభ్యులనందరిని అహమ్మద్ నగర్ కోటలోను, మిగతా వారందరిని తాత్కాలికముగా, ఎర్రవాడ జైలులోను నిర్బంధించిరి. వీరినిట్లు బంధించిన ప్రదేశము, సమాచారము 1944 ఫిబ్రవరి 22 వరకు యెవరికి తెలియనీక ప్రభుత్వము రహస్యముగా దాచినది. 1945 వరకు నిర్బంధములు సాగినవి.

"పర దేశీయులు తొలగండి!
ఈ భారతదేశం—మా దేశం,
వినండి! వినండి,! విశ్వప్రజలు వీరభారతీ సందేశం."

— వానమామలై వరదాచార్యులు

"వీరభారత యువకుల్లారా,
విజయోత్సాహిత మూర్తుల్లారా!
విన్నారా! మన వీరుల చరితం
కన్నారా! ఆగష్టు విప్లవం,"

—సాంబశివరావు శాస్త్రీ

"అల్పకాయమ్ము బోసి నవ్వంగ వస్త్ర
మూతకోలయు, నొచు నుర్రూతలూచె
చూడ్కిలోన, త్రివిక్రమస్ఫూర్తి దాల్చి
మూడు జగములు, నెవ్వడీ ముదుక తబిసి"

—కొటూరి

PDF Compressor Pro

"నేను నీ రణోన్మత్త-గానం విని పులకరించి
రణోన్మత్తరణ డిండిమ-ధ్వానం విని జలదరించి
జలదరించి కలవళించి-రణభూమికి పరుగెత్తాను
పాషాణప్రాకారము—మంచి బురుజు కంచుకోట"

—పురిపండా

జైలులోనే కస్తూరిబా గాంధి—మహాదేవ దేశాయీలు దేశమాత గర్భంలో దీర్ఘనిద్రపోయారు. ఈ లోపల బొంబాయి తదితర నగరములలో ప్రజలు వేలు, లక్షలకొలది గుంపులు గుంపులుగా బయలుదేరిరి. ప్రభుత్వమీసారి లాటీలు, కత్తిపోటులతో గాక, తుపాకికాల్పులు మరఫిరంగులయొక్క వర్షముతో ప్రజలను చెదరగొట్టినది దానిచే పట్టరాని రోషాగ్ని జ్వాలలు ప్రజ్వరిల్లి జాతియొక్కమ్మడి ఆగ్రహపరవశమై యొడలు తెలియక ప్రతిపత్రిక పరవళ్ల ద్రొక్కినది. తమ మార్గ దర్శకులగు నాయకులు వారిమధ్యలేరు. పైగా వారు కఠిన నిర్బంధములోనున్నారు. అందుచే ప్రజలలో రోషాగ్ని బహు ముఖ ముల వ్యాప్తిచెందినది. ప్రభుత్వమువారి తుపాకి గుండ్లకు సమాధానముగ, ప్రజలు, దోపిడి పరశురామ ప్రీతి కార్యములు జరుపుట, కచేరీలను అగ్ని కాహుతిచేయుట రైళ్లరాకపోకల నాపివేయుట, రైలుపట్టాలు తొలగించుట, మొద లగు భీతావహ కార్యముల కొడిగట్టిరి గాని, ఒక్కప్రాణి హింసకైన చేయి జేసి కొన్నవారు కారు. టెలిగ్రాఫ్ తీగెలు త్రెంపబడినవి, ఖజానాలు దోయబడినవి, ప్రభుత్వ భవనములమీద జాతీయ పతాకాలు యెగుర వేయబడినవి. ప్రభుత్వము దీనికిమారు ప్రజలయిండ్ల తగులబెట్టి, ప్రజాసమూహముపై విచ్చల విడిగా తుపాకులు కాల్చినది, ఈ భీతావహముతో జాతిని, అణగద్రొక్కుచునే యుండి, యేనాటికైన, కాంగ్రెసు కాళ్ళబేరమునకు రాకతప్పదు అని అట్టివారి రాకకై భీష్మించుకొని, నెలలు, యేండ్లు, గడిచినది, ఎప్పటికైన క్షమాపణకు కాంగ్రెసు రాగలదని ఆశించినది.

ఆగష్టు విప్లవము —

"లేచిపోయినవి పోలీసుల టోపీలు! వందలు వేలు రాబందులట్లు
కాలిపోయినవి సర్కారు కచ్చేరీలు! ఖరదూషణాదుల కాష్టమట్లు"

—కరుణ శ్రీ

PDF Compressor Pro

1944 మే నెలలో ఆగాఖాను భవనములోనున్న గాంధీగారిని ప్రమాదకరమైన అనారోగ్య కారణముగా విడుదలచేసినది ప్రభుత్వము—1942 నాటి శాసనోల్లంఘన తీర్మానమునకు కాలదోషము పట్టినది. దానిని 1944న బయటికి రాగానే విరమించితిమన్నాడు గాంధీజీ. 1945 జూన్ 15వ తేదీన అహమ్మదు నగర్ కోటలోని వారినందరినీ విడుదల చేసిరి.

జైలు

గాంధీజీ నాయకత్వమున, భారత స్వాతంత్ర్య సమరమున దుమికి, యెందరెందరో పడరాని కడగండ్ల మ్రగ్గి ఆస్తిపాస్తుల పోగొట్టుకొని, యిల్లు; వాకిళ్లు విడచి, సంసారముల త్యజించి, కాయకష్టములకోర్చి, తుదకు జైలుకేగియు అచట ప్రభుత్వము పెట్టు బాధలుభరించి కృశించినారు. ఎందరో వికలాంగులై, యెందరో లాటీపోటుల చితికి జీవములతో బ్రతికిరి. ఎందరో జీవిత సర్వస్వమే గాక, ప్రాణముల సైతమర్పించిన మహాత్ములున్నారు. అట్టివారలు జైళ్లలో మ్రగ్గిన యుదంతములు కొన్ని...

"ఇదిగో! దివాలా ప్రభుత్వము
ప్రేళ్ళతో! కదలి కూలిందిదిగో-కనుము దీని సత్త్వం॥
ఎన్నాళ్లు సైచిన-సున్న వీడికి జాలి, తిన్నగ కూడు నీరిడు॥
పురుగు! లన్నపు ముద్దలిస్తాడు
మేకు! లన్నపు ముద్దలిస్తాడు,
ఉప్పు! డన్నపు ముద్దలిస్తాడు
వాస! నన్నము మంచిదంటాడు
దీనికి! మిన్న లేదట, మంచికూడు
జిహ్వ! లన్నీ కట్టాడు, యీ పాడు
కూడుకన్న నీరే పానకము ప్రాణాధార ॥మిదిగో దివాలా॥

—గురజాడ

"కుళ్ళిపోయిన చచ్చు-కూరలు ముల్లంగి
ఉల్లిపాయలు-గలిజేరు!
వంగ! పేళ్ళు చీడ తోటకూర!

PDF Compressor Pro

ఇనుప: కఠ్ఖాయిగాచి, యాధరు
వుగ: నిచ్చ దేవతా పులుసు—యితని శక్తి దెలుసు"

—గురజాడ

1946లో శాసన సభల యెన్నికలలో, కాంగ్రెసుకు అఖండ విజయము చేకూరి, రాజ్యాంగ పరిషత్తులో కాంగ్రెసు అభ్యర్థులు సభ్యులుగాకూడ యెన్నుకోబడిరి. ఈలోగా నవకాళీలో జరిగిన ఘోరకృత్యములు విని, మహాత్మా గాంధీ అచటికెళ్ళి సంచారము చేసి, హిందూమహమ్మదీయ సఖ్యత కెంతయో పాటుపడిరి. అచట హిందువులను, మహమ్మదీయులు పెట్టినఘోర కృత్యము లింతింతయని వర్ణింపనలవికాదు.

"అదిప్రళయోగ్రదారుణ భయంకర దుస్సహ పాప చిత్త దు
ర్మద జనులేచి హైందవుల రక్తము వెల్లువ జేసినట్టి, తా
వదె, నవకాళి మండలము యత్నముచే, నట శాంతి నిల్పగా
కదలె మహాత్ముడంత, నవకాళికి, మారణకేళి భూమికిన్."

—గురజాడ

1947 ఆగష్టు 15వ తేదీన భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యము సిద్ధించినది. తరువాత రాజ్యాంగ పరిషత్తులో భారతదేశము రిపబ్లిక్‌గా రూపొందినది.

స్వాతంత్ర్య ఉద్యమము - (15-8-1947)

భారతదేశ చరిత్రలో 1947 ఆగష్టు 15 వ తేదీ మిక్కిలి చరిత్రాత్మకమైన పర్వదినము. నాడు భారతాకాశమున స్వాతంత్ర్య భానోదయమైనది. దాదాపు 12 శతాబ్దముల తరువాత భారతమాత పారతంత్ర్యబంధములు పటాపంచలైనవి. మాతృభూభాగములో కొంత పరాయిదేశముగా-పాకిస్తానుగా విడిపోయినను, మిగతాదేశము స్వాతంత్ర్యవీచికల నోలలాడే సుదినము చూడ గలిగినది. బ్రిటిషుప్రభుత్వపు రాజకీయపు పన్నుగడలనుంచి బైటపడి, జాతి సర్వస్వము స్వార్థము విస్మరించి, తుదకు ప్రాణార్పణకైన వెనుదీయక, సర్వ త్యాగమొనర్చి, సత్యాహింసావ్రత దీక్ష సఫలీకృతమొనర్చుకొని, స్వరాజ్య స్థాపన చేసికొను మహాభాగ్యము చేకూరినది. ఇది మహాత్మా గాంధీగారి నాయకత్వమున, త్యాగశీలురు, మేధావంతుల అండదండను, జాతి సమైక్యమై,

PDF Compressor Pro

స్వరాజ్యస్థాపనలో విజయధ్వజం ప్రతిష్ఠించింది. రక్తపాతరహిత విప్లవాత్మకోద్యమము, ప్రపంచమున నింత దనుక, కనని, వినని, యూహింపని వినూత్న సాధనగా దిగ్భ్రమగొలిపినది. దీనితో ఖండాంతరముల నెనలేని కీర్తి సంపాదించుకొనగలిగినది. ఏండ్లకొలదిగ స్వాతంత్ర్యమునకై పోరాడి, చివరకు ప్రాణములొడ్డిన వీర నాయక, నారీమణుల కృషి నేటికి ఫలించి వారి యాత్మలకు శాంతిచేకూర్చు భాగ్యము కలిగినది. భావి సంతతికి మంచి బాట తీర్చు సదావకాశము లభించినది. ధర్మచక్రాంకితమైన త్రివర్ణపతాకము ఖండ ఖండాంతరముల వెలయు స్వాతంత్ర్యశక్తి లభ్యమైనది. ఏ ధర్మదీక్షవలన యీ విజయము సంపాదింపగలిగితిమో అట్టి ధర్మపథము వీడక ముందు పురోగమింప దేశమాత యనుగ్రహించుగాక యని దేశమాతకు అంజలి పట్టితిమి:-

"చం. గణ గణ మ్రోగెరా, విజయఘంటలు, భారతమాత మందిరాం
గణమున, ద్వారబంధముల గట్టిరి చిత్ర విచిత్రరత్న తో
రణతతి, వీథి వీథుల విరాజిలుచున్నవవే త్రివర్ణ కే
తనములు, మేలుకాంచె, పరతంత్ర పదాన్ముఖమ స్తకంఠముల్."

—కరుణశ్రీ

"ఎన్నాళకెన్నాళ్లకు–కడగండ్లు–యీడేరె! మాతల్లికి!
కన్నుల పండువయ్యె-మన భారత-కన్నసంతానమునకు!"

—గురజాడ

"శా. ఏరా భారతపుత్ర నేటికిగదోయీ, నీదు స్వాతంత్ర్య శం
ఖారావము ప్రతిధ్వనించి, దిశలుద్ధాడించెఁ బ్రాక్పశ్చిమ
ద్వారమ్ముల్ విడివడ్డవిప్పటి కహో!"

—ఏటుకూరి వెంకటనరసయ్య

నైవేద్యము

"తల్లీ! నీ యుత్సవముగాంచ, దరలినార
లనుగు దనయులు, నైవేద్య హస్తులగుచు"

—దువ్వూరి రామిరెడ్డి

PDF Compressor Pro

"పాడియావులు-పంట పొలములు
భాగ్యములు రాజ్యములురా!
మున్నరా! యీ భరతభూమిని
తొలకరించిన పుణ్యభూమిని"

— తురగా వెంకట్రామయ్య

దేశభక్తులు

"చిరపరాధీన శృంఖలాచ్ఛేదమునకు
జీవిత సుమాలె ధారవోసితిరి, మీరు
కురియదే నేడు స్వర్గీయ కుసుమవృష్టి
శ్రీ విరాజిల్లు మీయొద్ద శిరములందు."

—పురిపండా అప్పలస్వామి

మహాత్ముని దివ్యస్మృతి

భారతదేశము స్వాంతంత్ర్యము సంపాదించి, ఆరు మాసములైన తిరుగ లేదు, స్వరాజ్య సముపార్జనలో ప్రజలుపడిన శ్రమలనుంచి కోలుకొనగ లేదు. క్రొత్తయిల్లు చక్కదిద్దుకొను సందిగ్ధస్థితిలో నాయకులు తడబడుచున్నారు, ప్రజలనిర్ణీత మార్గము యూహామాత్రముగనే యున్నది. ఇట్టి సందిగ్ధ స్థితిలో రాజ్యప్రదాత, స్వతంత్ర భారత పిత, నవభారత భాగ్యవిధాత, భారతీయ జీవనదాతయగు మహాత్మాగాంధి గారు ది 30-1-1948 సాయంతనము ఢిల్లీలో ప్రార్థనసమయమున, ఒక మతోన్మాది పిస్తోలుగుండునకు గురియై నేలకొరిగిన దుర్దినమది. భారతాకాశ మెక్కపరి బద్దలై యీ యశనిపాతమునకు అలవటిం చినది. తల్లడిల్లిన భారతీయుల గుండెలు, ఆ మహాత్మునికి పలవరించి, పలవ రించి, చేష్టలుడిగి, దిక్కులేని పసిబిడ్డల భాతివిలపించినారు. అట్లే యిట్టి మహ నీయ వ్యక్తి భారతదేశముననే గాక, యావత్ప్రపంచమున యింతవరకు అవత రింపలేదని, ప్రపంచములే గుర్తించినవి. ఆ పురుషోత్తముని పోగొట్టు కొనిన జాతికి మనుగడ దుర్భరము, ఏసుక్రీస్తు ప్రేమతత్త్వము బుద్ధభగవానుని, సత్యా హింసలు మూర్తిగొన్న మరొక భగవదవతారమే గాంధి మహాత్ముడు ఆ మహనీయుని కాలమున జన్మించి, ఆయనను దర్శించి, భాషించి, వారి

PDF Compressor Pro

సూక్తులాలించి, వారి యాదేశము పాలించి, వారి యడుగుజాడలపయనించి, వారి యఖండప్రేమ చూరగొన్న భారతీయుల హృదయముల తన్మూర్తి మనసార ప్రతిష్ఠితమైనది. అది యెన్నటికిమాసిపోదు. ఆ ఆరంజ్యోతి ఆరిపోదు. ఆ వెలుగు బాటలో జాతి తన భవిష్యత్తును దిద్దుకొనగలదు. ఇక ఆయన సూక్తులు వేద వాక్యాలవలె, మానవజాతికి శిరోధార్యములై ప్రబోధింపగలవు. ఇదే చివరకు మనకు మిగిలిన దివ్యస్మృతి.

గుండెలు పగులువార, యెలుగెత్తి బిట్టరచిన భారత జనయిత్రి ఘోష :—

బాష్పాంజలి

"యుగ యుగమ్ముల భారతోర్వీతపః పుంజ
మెసరేగి జగముల కిడిన పంట"

—తుమ్మల సీతారామమూర్తి

"కనుపింప వదియేమి! కనక కాంతుల జిమ్ము సత్యావతారప్రశాంత మూర్తి,
వినిపింప వదియేమి? వీనుల విందుగా 'రఘుపతి రాఘవ' రామ భజన"

—కరుణశ్రీ

అశ్రు ధార

"ఓ భారత భాగ్య విధాతా! శోభాయుత కీర్తి సమేతా!
చాలించితివా! అవతారం! సైరింపుము—మా అపచారం!"

—పూ. భా.

"శా॥ ఏడీ! మా గుజరాతి వైశ్యముని, నేడేమాయె, గన్పింపడా,
రాడా! మమ్ముల జూడడా! దయ దలిర్పన్"

—వేముగంటి నరసింహాచార్యులు

పరంజ్యోతి

"సీ. భువనాలు, కవనాలు పొంగి పొర్లెడువేళ అవని ధేనువులిండ్లకరుగువేళ
... ...
పుడమి నవతారమూర్తి యా బుద్ధమూర్తి
యైన, మన బాపు స్వర్గాని కతిథియయ్యె"

—మానేపల్లి

PDF Compressor Pro

అశ్రుతర్పణము

"అశనిపాతంబొ, భూకంపమయ్యె నొక్కొ!
అగ్ని పర్వతమే బ్రద్దలగుట నిజమొ!!
... ...
అయయో! నేడు మహాత్ముడీ ధరణిలేడా యింక దిక్కేది,"

—మల్లావధాని

ఘోరదుర్దినము

"చం॥ ఆది తలపోయరాని హృదయపు విదారి, విషాద వాచ్య కా
స్పదమయి, పంచ ఖండములు, బావురుమన్న పిశాచివేళ-ము
వ్వది కోట్ల భారత తపస్సముదాయము, భస్మరాశియై
చిదికిన ఘోరదుర్దిన మిసీ! వచియింపగ, జిహ్వలాడునే!"

—జాషువా

తిరిగిరానియాత్ర

"మ. చనెనా, భారత గౌరవైక కృత దీక్షా కంకణ స్వామి,"

—ఇంద్రకంటి

"నీ చేతులెట్లాడెరా! మన గాంధినిన్ జంప, మనసొచ్చెరా!"

—గురజాడ

గాంధీమహాత్మ

"ఉ. ఘోర దురాగతంబులకు క్షోణితలంబు కలంగ బోధనా
సారము చేత శాంతిని ప్రసారము చేసిన కర్మ భూమిలో
భారతజాతి ఘాతకుడు భారతజాతి పితన్ వధింపఁగా
ధారుణి క్రుంగలేదు రవితారకచంద్రులు దుల్లరేలకో!"

—గడియారం రామకృష్ణశర్మ

సాయుజ్యం

"ఉ. క్రుంగె హిమాద్రి శృంగములు, కొండలు గుండెలు కూలిపోయె,
దిక్కుంగనలేని పక్షులుగ గొంతుక జించుక నేడ్చి యేడ్చి, -"

—వెల్లంకొండ చంద్రమౌళిశాస్త్రి

PDF Compressor Pro

ఎవరి పాద చిహ్నములివి

"ఎవరి పాద చిహ్నము లివి?
        ఎవరి పాద చిహ్నము లివి?
అతని ప్రతి అడుగు గురుతు,
        ఆలయమై తల యెత్తును,
అతని చేతి గొడుగు క్రింద
        అఖిల జగము శయనించును ॥ఎవరి॥"

—దాశరథి

ఏడవకు?– ఏడవకు?

"తొలికోడి కూసింది,
తెల తెల వారింది,
ఏడవకు! ఏడవకు! నా చిట్టి పాపా!
ఇప్పుడే వస్తాడు, నీ గాంధి బా బా!"

—కొప్పరపు సుబ్బారావు

మరల రమ్ము–ఒకసారి

"మరల రమ్ము! ఒక సారి,
కరుణ జూపు బాపూ!
నూరేడులు మన నీయని
క్రూరాత్ముల మన్నింపుము."

శాంతి

"శాంతిగొను గాక, నీ యాత్మ శాంత మూర్తి!
నిత్యమగు గాక! నీ జ్యోతి సత్యమూర్తి!"

—గురజాడ

లోకోత్తర చరిత్రుడైన మహాత్మాగాంధీ గారారంభించిన అసహాయోద్యమమునాటి (1921) నుండి స్వరాజ్య సంపాదన వరకు (1947) వారి యాదేశానుసారము కోట్లకొలది జనము, మాతృదేశారాధనాతత్పరులై, సర్వత్యాగముచేసి, స్వాతంత్ర్య సమరమున ఆహుతులైరి., శ్రీగాంధీగారి శంఖారావము విని, కవులు, రచయితలు, పండితులనేకులు వీరావేశముతో, తమ

PDF Compressor Pro

తమ పద్యగేయగానములతో దేశము నుఱ్ఱూతలూగించినారు. భారతదేశమందలి
వివిధ రాష్ట్రికవులు, తమ తమ భాషలలో రచనలువెలువరించి, ప్రజాళి ను త్తేజ
పరచిరి. ఆంధ్రావనిలో లెక్కలేని మహాకవులు, తమ తమ గేయములు, గానం
చేసినారు. అసహాయోద్యమమునకు పూర్వము స్వరాజ్య సముపార్జనకై,
నడచిన 'వందేమాతరం' మొదలగు యుద్యమములనాటి నుండి కూడ మహా
కవులుగానం చేసినారు. వీరి దివ్యకంఠోద్గీతికలు ఆంధ్రులకు పరిచయమే.
ఇప్పుడవి కొన్ని, అసహాయోద్యమము నాటి నుంచి లభ్యమైన కవుల గీతములు
విశేషముగను, సంకలనముచేసి యిందు ప్రకటించడమైనది. ఇందు స్వీయము
కొంత చెప్పక తప్పదు, మన్నింప గోరెద. 1916 ప్రాంతమున నాకు బందరు
ఆంధ్ర జాతీయ కళాశాలకు హోమ్‌రూలు యుద్యమ ప్రచార సందర్భమున
అరండేలు వాడియాగారలతో విచ్చేసి మహోపన్యాసము గావించిన డాక్టరు
అనిబిసెంటు ప్రబోధము విను భాగ్యమబ్బినది. పంజాబు దురంతములనంతరము,
కలకత్తాలోజరుగబోవు అవసర కాంగ్రెసుమహాసభలో అసహాయోద్యమతీర్మానము
ప్రవేశపెట్టుటకు షౌకతాలీగారిని వెంటనిడుకొని,దేశపర్యటనజేయుచు గాంధీగారు
విజయవాడకరుదెంచిరి. ఆనాడు వారి యుపన్యాసములు వేలకొలది జనముల
హృదయముల కదలించినవి. ఆయుపన్యాసములను, తెనుగు ననువదించినఆంధ్ర
రత్న దుగ్గిరాలవారి గంభీర వాగ్విలాసము కూడ నన్నాకర్షించినది. కలకత్తా
కాంగ్రెసు తీర్మానించిన త్రివిధ బహిష్కారము క్రింద, నేను పనిచేయు పాఠ
శాలోద్యోగమునకు 1920లో రాజీనామాయిచ్చి, ఖద్దరు ధరించి అంగరక
విడచి, నాయకా మణియగు డాక్టరు పట్టాభిగారిని సందర్శించి, కాంగ్రెసు యుద్య
మమున ప్రవేశించితిని. మరల 1921 మార్చి 31వ తేదీ ఏప్రియల్ 1వ తేదీ
లలో విజయవాడలో జరిగిన అఖిల భారత కాంగ్రెసు కార్యనిర్వాహక సభ్యు
లగు మహానాయకులను దర్శించుట వారి దేశప్రబోధకమగు మహోపన్యాసము
వినినంత యొడలు పులకరించినది. కాంగ్రెసు సేవాదీక్షకు నాందియైనది ఆ దివ్య
సుముహూర్తము. ఆ సభకు విచ్చేసిన వెన్నియో దేశభక్తి బృందములు, జాతీయ
గీతములు గానము చేయుచు, సభకొక నూత్నశోభ చైతన్యము చేకూర్చినవి.
ఆనాడు విచ్చేసిన రాజమహేంద్రవరము 'కేసరీసమాజము' వారుపాడిన "దండాలు
దండాలు భారతమాత"—మంగిపూడి వారి "మహాత్మగాంధి దర్శనమే పావ
నము"-మొదలగు వీర విహార గీతములు, నన్నింకను ఉత్తేజపరచినవి. ఆ వీరా

PDF Compressor Pro

వేళ దృశ్యములు నా జీవితమున కొక ముఖ్య పర్వదినమైనది. నాటి అలభ్య దృశ్యముగాంచు భాగ్యమేగాక, అజ్ఞాత జాతీయకవిగా ఆంధ్రదేశమున "మా కొద్దీ తెల్లదొరతనము"-గేయమును సృష్టించి, జాతి సుప్రభాతలూగించిన గేయ కవిసార్వభౌమ కీ. శే. గరిమెళ్ళ సత్యనారాయణగారితో కలసి, ముఖ్యమగు తావుల వారి గేయములు స్వయముగా గానము చేయుచు, ప్రచారమున పాల్గొంటిని. అట్లనే ఇతర కవుల గేయములు కూడ గానముచేయుచు, ప్రచారముచేయు సదవకాశము లభించినది. కాలం గడచిపోయినది. శ్రీగరిమెళ్ళ మొదలగు కవులెందరో కాలగర్భమున కలసిపోయిరి. వారికి, వారి గీతములకు ప్రత్యేక గౌరవాభిమానములు లభింపలేదు. వీని ఫణితులు, పోకడలు, చరిత్రాత్మక వివరములు పరిచయముగల నేను, వీనిని ప్రచురించుటకు ఉబలాటపడుటయేగాని, కారణాంతరములచే కార్యాచరణకు రాజాలనైతిని. కాంగ్రెసు ప్రచారమున అప్పటిప్పటికి వెడలిన, స్వీయ గేయములు, అందునను జైలులోనున్నప్పుడు, పొరలినవి మరికొన్ని, యివన్నియు వెలువరుచు భాగ్యముండునా యని తలపోసెడి వాడను. అన్నిటినీ కాలము సమకూర్చవలె గదా ఇంతవరకెవరు యిట్టిజాతీయ గీతముల సమగ్ర సంకలనమునకు బూనుకొనలేదు. ఇటీవల, నేను సంకలనము ప్రారంభించి, దాదాపు పూర్తిసేయు సమయమున, గాంధీ సాహిత్య ప్రచురణాలయము వారు గాంధీ మహాత్ముని గురించి రెండు పద్య సంపుటములు వెలువరించిరి. ఇవి ప్రత్యేకముగ గాంధిగారిని గురించినవి. కాని నేను సంకల్పించి సేకరించినవాటి రీతి వేరు. నాకును వయస్సు మళ్లినది. ఈ గేయ ప్రచురణ కాలసింపదగదని త్వరలో దీనిని ఆంధ్రావని కందించిన, వారి పూర్వచరిత్రనందించుటయేగాక, జాతి యొక్కవరి సింహావలోకనము జేసికొని పురోగమింపగలదని నా ఆశయము. ముఖ్యముగ గేయకవులగు కీ. శే. గరిమెళ్ల, తమిళరాష్ట్ర జాతీయ కవి కీ. శే. సుబ్రహ్మణ్య భారతి కేమాత్రము తీసిపోవని ప్రతిభాశాలి, అట్టి కవి చరమదశలో కటిక దారిద్ర్యమనుభవించి, యే ఆదరణలేక యజ్ఞాతముగ కాలగర్భమున లీనమగుట ఆంధ్రావని దురదృష్టము. కాని మహాకవి ప్రాణోజ్జీవన గీతములీనాడును ఆంధ్రాకాశమున మారుమ్రోగుచు, అతనిని కీర్తికాయునిగా నిలబెట్టినవి. ముఖ్యముగ నా యీ పూనికకు అట్టివారి గేయములతో వారి సంక్షిప్త జీవిత చరిత్రకూడ వెలువరించిన ఆంధ్రావని యాతని కించుక ఋణము దీర్చునట్లు అగునని నా యీ ప్రయత్నము.

PDF Compressor Pro

ఇందు సేకరించిన గేయకవులవేగాక, ఇంక నెందరో కవులు గానం చేసియుందురు. అంతియేగాక యిందు సేకరించినవి కూడ, వారి రచనలందలి కొలది భాగములు మాత్రమే.

ఈ సేకరణలో ఆంధ్రదేశ పుస్తక భాండాగారములందలి పుస్తకముల గాలించి, వివిధ కవులను సందర్శించి, మారుమూలల అచ్చటచ్చటగల జాతీయాభిమాన వ్యక్తుల దగ్గఱగల గేయములు, పద్యభాగములు, సేకరించు భాగ్యము కలిగినది.

ఈ ప్రచురణలో తమ తమ రచనల ప్రచురణ కనుమతి నొసంగిన వారలందరికి నా ధన్యవాదములు. కడమ కవుల రచనల సేకరింపజాలని నా యశక్తతను యాంధ్రావని మన్నించుగాక.

ఎందరో కవులు, పెద్దలు, పత్రికాధిపతులు, పుస్తకభాండాగారాధిపతులు, నా యీ సంకలనకు తోడ్పడిరి. అందు ముఖ్యముగ వేటపాలెం సారస్వత నికేతన గౌరవ కార్యదర్శి శ్రీ అడ్డుమిల్లి శ్రీనివాసరావుగారు, రాజమండ్రి గౌతమీ పుస్తక భాండాగారపు గౌరవ కార్యదర్శి శ్రీ మహీధర జగన్మోహనరావుగారు, కొన్ని పద్యభాగములు సేకరించి యిచ్చిన మిత్రులు శ్రీగూడూరి నమశ్శివాయ గారు, 'చందమామ' మేనేజరు శ్రీ బి. యస్. రామారావుగారు, వివిధ గీతములు గల తన పాటల పుస్తకమును అందించిన, కీ. శే. గుమ్మడదల సుబ్బారావు గారి భార్య రాజేశ్వరీబాయమ్మగారున్నూ, ముఖ్యముగ తెలంగాణా కవుల గేయ భాగములు సేకరించుటకు తోడ్పడిన శ్రీ కోదాటి నారాయణరావుగారు, శ్రీదేవులపల్లి రామానురావుగారు, శ్రీ కేశవపంతుల లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రిగారు, శ్రీ దాశరథిగారు మొదలగు పెద్దలున్నూ, యిందలి వ్రాతలకు తోడ్పడిన ఆప్తమిత్రులు, వీరు వారనక అభిమానముతో నా యీ యుద్యమమునకు తోడ్పడిన వారికందరకు నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు. లోగడ 1947లో 'స్వాతంత్ర్య పథము' అనే గేయ పద్య సంపుటి వెలువరించితిని. కాని నేడియ్యది మహాకవుల సమష్టి గేయ పద్య సంపుటి.

పద్య, గేయ, సమీకరణలో, విచక్షణలో, ప్రచురణలో, ఆశాభంగము అనేకములుండవచ్చును. ఇయ్యవి బహుముఖముల సేకరింపవలసినవై, గురుతర బాధ్యత కష్టములతో కూడిన బృహత్కార్యమని పాఠక మహాశయులెరింగి నన్ను మన్నింతురుగాక.

PDF Compressor Pro

ఇయ్యది గాంధీజయంతీ వత్సరముననే ప్రచురింప ప్రయత్నించితిని. సాగలేదు. ఇంతలో నా యదృష్టము పండినట్లు కవి సమ్రాట్ శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు, హైదరాబాదులో జరుగు ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ సమావేశమునకు గొనిపోయి, తదధ్యక్షులు, నాకు చిరకాల మిత్రులగు శ్రీ బెజవాడ గోపాలరెడ్డిగారికి యీ సంకలనము గురించి పరిచయము జేసిరి. అంత వారు సంతసించి, యిద్దానిని, మాకిచ్చిన ప్రచురించెదమని ఆనంద ముప్పొంగబలికిరి,వల్లెయంటిని. కార్యదర్శి శ్రీదేవులపల్లి రామానుజరావుగారుయీగ్రంథముపూర్తి యగునంత వరకెంతయో హెచ్చరించిరి. ఇది అచ్చు గ్రంథముల నుండియేగాక వ్రాత పుస్తకములనుంచి సేకరించుటచే సరిగా వ్రాసికొనుట, తప్పులు దిద్దుకొనుట లుప్త భాగములు, దస్తూరి తెలియని భాగములు పూరించుకొనుట మొదలగు ఘట్టముల దాటి, ప్రచురింపగల్గితిని. ఈసంకల్పమును భారతస్వాతంత్ర్య రజతోత్సవ సంవత్సరమున, ఆకాడామీ వారు ముద్రించి, ప్రచురించుటకు తీర్మానించి తెలిపిరి. అందులకెంతయు నేను వారికి సర్వదా కృతజ్ఞుడను.

నా యీ ప్రచురణకు తోడ్పడిన, శ్రీ విశ్వనాథవారికి, శ్రీ గోపాలరెడ్డిగారికి, ముఖ్యముగ శ్రీ దేవులపల్లి వారికి, యింక దీనికి సాయము, ప్రోత్సాహమొసంగిన వార లందఱకు నా మనఃపూర్వక ధన్యవాదములు.

నా యీ జాతీయ గీతముల సంకలనకు తొలిపలుకు వ్రాసిన సుహృద్వరేణ్యులు శ్రీ గోపాలరెడ్డిగారికి, శ్రమయనక విమల పీఠిక వ్రాసియిచ్చిన కవి సమ్రాట్ శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారికి నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు.

ఈ గేయ పద్య సంకలనము పూజ్య బాపూజీకి, ఒకఅమూల్య కంఠమాలయై అజ్ఞాత వీరులకొక కృతజ్ఞతా పూర్వక పుష్పాంజలియై, దేశమాత పాదారవిందముల కొక మహాభిషేకమై పాఠకమహాశయులకొక దివ్యస్మృతియై, విరాజిల్లు గాక యని యాశించుచున్నాను.

హైదరాబాదు, ఇట్లు
తేది 3 - 2—1973 మాతృపాద రేణువు
గురుజాడ రాఘవశర్మ

—:o:—

PDF Compressor Pro

స మ ర్ప ణ

('మాకొద్దీ తెల్లదొరతనము' పాటవలె)

పల్లవి : జాతీయగీత, సం-గీతం వినండి, వి
ఖ్యాత కవీంద్ర, హృ-ద్గీతా రసామృతం. ॥జాతీయగీత॥

చరణము: స్వాతంత్ర్య సమరాన-జాతిమేల్కొలిపి, ఉ-ర్రూత
లూగించినదండి,
వీర! వ్రాతము నడిపించె నండి,
వైరి! వ్రాతము నెట్టె సుమండి,
రాజ్యం! చేతికందించిన దండి,
స్వీయ! జాతికి ప్రాణము సుండి,
వీర, జాతీయస్ఫూర్తి, వి-ఖ్యాత విజయకీర్తి,
పీతి హోత్రునిఖ్యాతి, వెలయించె, నిజశక్తి!
॥జాతీయగీత సంగీతం వినండి॥

గీ॥ దెబ్బదియు నాలుగేండ్లు నిండెను గదయ్య!
తరలు నేడును, సత్కవితా స్రవంతి
తెలియజాల నెందుఁకో, జాతీయ వీర
గీతముల పొందుపరచు, గిల్గింతనాకు.

గీ॥ ఉడుకుచున్నది, రక్తమిప్పుడును మరల
భరతదాస్య విముక్తికై పాటుపడిన
దేశభక్తుల హృదయ ము త్తేజపరుప
నెంచి, గీతామృతము చిందించినట్టి
కవుల వాగ్విభూతి, దలచి, కాంచిలోన॥

గీ॥ విమల విఖ్యాత కవుల గేయములనుండి
యేర్చికూర్చిన యట్టి జాతీయగీత
ములఁ సమర్పింతు సద్భక్తిపూర్వకముగ
పొందుగా మాతృపాదారవిందములకు॥ (గురుజాడ)

PDF Compressor Pro

"జాతీయగేయ కవిసార్వభౌమ" - శ్రీ గరిమెళ్లసత్యనారాయణగారి జీవితము

అగాధమైన మహార్ణవమున అట్టడుగున పడియుంటవి, అమూల్యమైన ముత్యాలు. కఠిన శిలాగర్భమున కానరాకుండ, యొదిగి యుంటవి ఘనమైన వజ్రాలు. ధూళి ధూసరముగ కప్పబడి, నిద్రించుచుంటవి, మట్టినైన మచ్చలేని మాణిక్యాలు. అటులనే మహాకవులు కూడ, మారుమూలల యూరు పేరు లేని, యుపాధులలో యజ్ఞాత గర్భములనుంచి, పైకుబికి, జీవమణులుగ, ప్రకాశించి, స్వప్రకాశులై నిలచి, కీర్తి చంద్రికల విరజిమ్ముచు భావాంబరమున ధ్రువతారలుగా భాసిల్లుదురు. అట్టి సుకృత జీవులలో మన గరిమెళ్ళ సత్యనారాయణగా రొకరు.

ఆంధ్ర దేశమున, ఉత్తరమున గల, కళింగాంధ్రమున శ్రీకాకుళ మండలము, నరసన్నపేట తాలూకా, గోనెపాడు గ్రామం శివారు, ప్రియాగ్రహారం వీరు జన్మించిన పుణ్యభూమి. గరిమెళ్ళ సూరయ్య అనే బ్రాహ్మణోత్తముడీయన పితామహులు. ఆయన కుమారుడు రామకృష్ణమ్మ అనే వేంకట నరసింహం, యీ కవి పితృపాదులు. ఈ శూర కవిని కన్నతల్లి పుణ్యవతి సూరమ్మ. ఈయనకు ముగ్గురు చెల్లెండ్రు, నలుగురు తమ్ములు. వీరి ప్రాథమిక విద్య స్వస్థానమగు అగ్రహారముననే గడిచిపోయినది. వీరి ఉన్నత విద్య, విజయనగరం, మచిలీపట్టణములలో సాగినది. ప్రసిద్ధ భూస్వాములు బారిస్టరు శ్రీ కన్నేపల్లి లక్ష్మీనృసింహం గారి ధన సహాయముతో పట్టభద్రులు కాగలిగినారు. తొలుత గంజాంజిల్లా కలక్టరాఫీసులో వీరి గుమాస్తాగిరి. ఆ ఉద్యోగం తొలిఘట్టములలోనే, వీరికి జాతీయభావము లంకురించుట, ఉద్యోగమునకు స్వస్తి చెప్పడము కూడ జరిగినది. తరువాత విజయనగరము ఉన్నత పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయులుగా పనిచేసిరి. అది మూణ్ణాళ్ళ ముచ్చటైనది. తరువాత రాజమండ్రి ట్రయినింగు కళాశాలలో యల్. టి. ట్రయినింగు క్లాసులో చేరినారు. అది శ్రీపాద కామేశ్వరరావుగారి సహాయ సంపత్తులతో నడిచినది. ఇంతలో జాతీయ ప్రవాహం, హిమాలయోత్తుంగ శృంగముల నంటునట్లు భారతావనిని వ్యాపించినది. దేశ నాయకమణి లోకమాన్య బాలగంగాధర తిలకు మహాశయుడ స్తమించినాడు.

PDF Compressor Pro

తోడనే గాంధీమహాత్ముడు భారతావని కేతుగడయై యవతరించిన పుణ్యదినములవి. దేశబంధు లాలా లాజపతిరాయ్ అధ్యక్షత క్రింద కలకత్తాలో ప్రత్యేకావసర కాంగ్రెసు సమావేశము జరిగినది. దానిలో బ్రిటీషు ప్రభుత్వమును ప్రతిఘటించుటకు బహిష్కరణోద్యమము (అసహాయోద్యమము) సాగింప తీర్మానించినారు. ఆ తీర్మానానుసారము కోర్టులు, శాసన సభల బహిష్కరణ, విద్యార్థులు విద్యాలయములు బహిష్కరింపవలెనని తీర్మానించిరి దీనికి నాయకుడు గాంధీజీ. వారి శంఖారావము,మన సత్యనారాయణగారి చెవిని పడినది. వెంటనే ట్రయినింగు కళాశాలావరణదాటి ప్రభుత్వమునుగూర్చి సూటిగా 'మా కొద్దీ తెల్లదొరతనము,' అంటూ ప్రబోధ గీతం పాడనారంభించెను. స్వదేశోద్యమము భారతావని నల్గడల వ్యాపించినది, ఈ అహింసాయుత శాంతి సమరమున, రాజమండ్రి వాతావరణము కూడ ఆయనకు కొంత దోహదము చేసినది. మించి వారిప్రచారమునకు ఆయువు పట్టైనది. 'దండాలండోయి, మేముండలేమండోయ్ (బాబు), నూలు పోగు మీద రాజ్యం ఊగుతున్నదండి బాబు, సీమనూలు తెంచితేను-సితికి పోవునండి బాబు!' అనే పాటలు వారి నోటినుంచి వచ్చినవో లేవో, ఆంధ్రావని నిండ ప్రాకి, ఉర్రూత లూగించినవి. ఇంక ననేక గేయములు ప్రచారము చేసినారు. ఈ పాటలు పాడిన వారికి ప్రభుత్వము ఖైదువిధించిన, యిక యీ పాట సృజించి, పాట పాడిన కవిని ప్రభుత్వము విడచి వదలుపెట్టునా. వానికి ప్రతిఫలం ఒక సంవత్సరము శిక్ష. శ్రీకృష్ణ జన్మస్థానమున దొరలిన గేయములు వ్రాసి, కంఠస్థము చేసికొని, బయటకు రాగానే, ప్రచారమునకు బూనుకొనినారు. మరల వారికి రెండున్నర సం.లు శిక్ష విధించినది ప్రభుత్వం. స్థైర్యము, ధైర్యము కలిగిన సహధర్మచారిణి, భార్య సకలావస్థలుపడుచూ, దురదృష్టవశాత్తు వీరు జైలులో నుండగనే, దేశమాత యొడిలో దీర్ఘనిద్రపోయినది. సత్యనారాయణగారు స్ఫురద్రూపికాదు. కురూపియు కాదు. ఒకమాదిరి చామనచాయ. 5 అ. 4 అం.ల పొడగరి. ఆయనది పలుచని శరీరము. చూచుటకు కొంతమోటు మానిసిగా పొడగట్టువాడు. పెద్దనుదురు,తీర్చినకళ్లు,గంభీరమైన చూపు కోదేరువంటి ముక్కు కావిరంగు ముతక ఖద్దరు పంచె యీయన వేషం. మితభాషి. కంచుకంఠస్వరము. బరంపురం కారాఖిల్లి నోట- అనునాసిక ధ్వని మిళితమైన వాక్కు. నిష్కల్మషమైన నవ్వు మొగము. అవసరమైనప్పుడు ప్రసంగములలో ఆవేశము

PDF Compressor Pro

వెల్లివిరిసెడిది. 'మా కొద్దీ తెల్లదొరతనం,' అనే పాట గరిమెళ్లను మరుపురానీయని మంచి కోట. మనసున చెరిగిపోని బాట. తెనుగునాట జాతీయ కవిత్వమునకు యొరవడి పెట్టిన ప్రముఖ కవిగణమున, మన గరిమెళ్ల వారొక మణిపూస. వారిదొక నూత్న పంథా. ఆయన గేయముల బాణిని, యెంతమంది కవులో, యొరవడిదిద్ది గేయకవులు కాకలిగినారు. ఆయన ఒక జానపద గేయ ప్రబోధ నాయకమణి. భావమునకు తగిన ఫణతి-ఫణతికి తగిన శబ్దము; తీర్చిన తెలుగు నుడి కారములతో, గేయ ప్రవాహమును స్రవింపజేసినారు. ఆ జాతీయ వీరరస వాహినిలో ముగ్ధులై యుత్తేజితులు గాని ఆంధ్రులేకాదు ఆంధ్రేతరులుకూడ యుండరనిన అతిశయోక్తికాదు. ప్రజలే కాదు. గాంధీగారే యొకప్పుడు తన్మయులై 'భలేకవి' అన్నారు. ఈయన గళమెత్తి 'రా రా! పోదాము రాజ్యమేలుదాము' 'కొయ్యేడ, కొయ్యేడ ఇలాగురారా. కోటీయింతలు సెబుతానో రయ్యో కొయ్యేడ' అని పాటలు పాడుసరికి యొడలు మరచి, యుప్పొంగి, జనప్రవాహము నిలచి పోయెడిది. ఒకప్పుడు భరతనాట్యము జేసెడిది. జనం రాకపోకలు కూడ ఆగి పోయెడివి. అట్టి సమ్మోహనాస్త్ర గేయముల బాణి, పలుకుతీరు ప్రత్యేకము వేరు. ఆయన ఒక గేయ సరస్వతీ చరణ చారణ చక్రవర్తి. ఆ దినములలో అతడు పాడినదిపాట. అతడు నడచినది, నడిపించినది ఒక ఆట. లయాన్వితమైన ఉద్రూతలూగించెడి శ్రావ్యచరణ నాదప్రసాద వినోదమునకు మూలకందమై సకల జన సమ్మోద పులకిత చైతన్యానందము వారిధారా ప్రవాహము.

చిన్న తనముననే వివాహమై, అనతి కాలముననే భార్య గతించుటచే, మరల వివాహమాడెను. మొదటి భార్యయందు ఇద్దరు, తరువాత వివాహమాడిన భార్యయందిద్దరు కుమార్తెలు కలిగినారు. ప్రచారాగ్రగణ్యులుగ ప్రతిభ వహించిన గరిమెళ్ళ రాజమండ్రి యందే భరింపజాలని కష్ట నిష్ఠురములకు గురియయ్యెను. చెడి చెన్నపట్నం జేరినట్లు, తప్పని సరిగా 1928 ప్రాంతమున పవిత్రగోదావరితీరము వదని చెన్నపురికూవంనదీ తీరమునకు జీవితమును దరలించినారు. ఒక విశిష్టత,ఆయనలో కలదు. ప్రభుత్వము సత్యనారాయణ గారిని బంధించి,మేజస్ట్రేటువిలిచి, మీపైనేరము మోపబడినది,ఇందుకు మీ సమాధానమేమిటి అనిప్రశ్నించుటే తడవుగ,వెంటనే 'వినండి! ఇదుగో! నా సమాధానం వ్రాసికొనండినా వాఙ్మూలము అని,'కూలిపోతున్నాది, మూర్ఖబ్రిటీషు ప్రభుత్వము మూలమట్టంతోటి కూలిపోతున్నాది,' అని గంగా ప్రవాహము వంటి, వీరవిహార

PDF Compressor Pro

గీతము వెలువడినది గరిమెళ్ళ వాల్మీకిముఖాబ్జము నుండి. నాడు ఈయననుగేయ వాఙ్మయ చక్రవర్తి అన్నారు పెద్దలు. ద్రావిడ దేశమున కూడ వీర భారత విప్లవ గీతములు వెదజల్లి కీర్తిపతాక స్థాపించుకొనిన కీ. శే. సుబ్రహ్మణ్య భారతి కూడ, ఆర్థికముగ యీయన కోటిలోని వాడే. లేమిబాధలో. వీరు మహా త్యాగులు విరాగులు. తిండిలేక, యలమటపడి, అజ్ఞాతముగ కాలగర్భమున లీనమైనారు. సుబ్రహ్మణ్యభారతికి మాత్రము ద్రావిడదేశము మరపురాని, జ్ఞాపక చిహ్నముగ కీర్తిస్తూపమొకటి ఆయన పేర ప్రతిష్ఠించినది. మన భారతికి పట్టెడన్నము పెట్టి జోక్యం పట్టించుకొన్న పెద్దలెవరుఅంతగాలేరు. ఇది మనదేశ దురదృష్టము. 'కర్మణ్యేవాధికారస్తే మా ఫలేషు కదాచన - మా కర్మఫల హేతుర్భూ ర్మాతే సంగో స్త్వ కర్మణి' అను గీతావాక్యాను సరణి చింతకు తావీక దారిద్ర్యమును సంతోషముగ యనుభవించి జీవితమును దేశమునకు ధారవోసిన ధీరుడు వీరుడు మన గరిమెళ్ళ.

వీరి జీవితరంగమునగల కొన్ని ఘట్టములు: అయన కొంతకాలము గృహలక్ష్మి పత్రికలో, పత్రికాధిపతియగు కేసరిగారికి కుడిభుజము. కాల వశాత్తు యిద్దరికి పడక యీతడు బయటికి రాకతప్పలేదు. తరువాత త్రిలింగ పత్రికలో కొన్నాళ్ళు, తరువాత శారదాగ్రంథమాల స్థాపించి ద్రవిడము నేర్చు కొని, ప్రముఖ ద్రావిడ గ్రంథమగు 'కురల్' ఆర్షత్రయ సర్వస్వము వచన కావ్యముగ అనువదించిరి. నాలడియార్ అను నీతి గ్రంథమును, ద్రావిడ భర్తృహరి, అను పేరిట తెనిగించి, ప్రచురించిరి. 'హార్టు ఆఫ్ ది నేషన్సు' అను గ్రంథమును పద్యకావ్యముగ బుర్రకథగ వ్రాసినారు. ఖండకావ్యములు కొన్ని ప్రచురించిరి. అనేక హరిజన పాటలు, స్వరాజ్యపాటలు వ్రాసినారు. ఫ్రీలాన్సు జర్నలిస్టుగ, కొంతకాలం ఆంధ్రప్రభ సంపాదక వర్గంలో కొన్నినాళ్ళు పనిచేసిరి. ఎంత చేసినను దేహమునకు పుష్టిలేదు. చివరకు దృష్టితగ్గి హ్రస్వదృష్టితో, క్రమేపి, యీ మాయా ప్రపంచము నవలోకింప ప్రయోజనములేదనునట్లు, యీ అదృష్టహీనునకు, పూర్తిగ దృష్టినష్టమైనది. అప్పుడప్పుడు అవసరమునకు శ్రీ వావిళ్ళ వేంకటేశ్వర శాస్త్రిగారు, అమృతాంజనము వారు, కొలదిగ ధన మొసంగి ఆదరించెడివారు. చెన్నపురి వీథులలో చేయానిచి నడుముపై, తల వంచుకొని, తరలిపోవుచుండెడివారు. యీ నిరాడంబర భావకవి చక్రవర్తి, ఛేలిమీదుగ పదిమందికి అన్నము పెట్టినను మరొకజన్మనైన అన్నము దొరుకు

PDF Compressor Pro

నేమోయన్నట్లు 'కల్పకవిలాసం'అనే భోజన హోటలు నిర్వహించినారు. అందున గూడ అన్నపూర్ణ అనుగ్రహించలేదు. అప్పుడప్పుడు మిత్రులు పలకరించుటలో కుశల ప్రశ్నలలో అనెడివారు– "కొందరు త్యాగముచేయవలె, కొందరు దారిద్ర్యముతో నశింపవలె, పూర్తిగా నాశనమైనగాని, దేశమునకు స్వరాజ్యము రాదు." ఒకప్పుడు మాధవపెద్ది అన్నాడు...ఋణాల బాధ పడలేక, నిత్యదారిద్ర్యజీవనపు నెత్తురుసైతము పీల్చునట్టి పాపిష్టి ఋణాలబాధ." అటుల వీరు దారిద్ర్యము అనుభవించిరి. గాంధిగారొకనాడు, జాతీయ గీతముల రచయితల సమావేశము యేర్పరచి, సబర్మతీ ఆశ్రమమున వివిధ రాష్ట్రములతో బాటు వీరినికూడ బిల్వగా, హాజరైరి. గాంధిగారి ఆజ్ఞానుసరణి యెవరిపాట వారు పాడి వినిపించినారు, గరిమెళ్ళ స్వీయ వీరావేశ గేయమొకటిపాడి, "దీనికి బహుమతి ఒక సంవత్సరం శ్రీకృష్ణజన్మస్థానము లభ్యమైనది" అన్నారు. అనగానే గాంధిగారు నమ్మలేదు. తెలుగువారిమాట అంత తేలికగ నమ్మెడి వారు కారు గాంధిగారు. వారు "నేను నమ్మను, ఇట్టిపనికివేరే నీవేదియో చేసియుండవలె"నని చమత్కరించినారు. సాక్ష్యము ధృవమైన తరువాత నమ్మక తప్పలేదు. అంతియేకాదు. గాంధిగారు, తారస్థాయినందుకొన్న ఆ పాట విని ఆశ్చర్యచకితులై, మిగతా కవిగణమునకు సలహానిచ్చినారు. ఈ బాణిలో, మీరందరుకూడ గేయములు వ్రాయుడని, అది మన గరిమెళ్ళకు గాంధి గారిచ్చిన యోగ్యతాపత్రము (Certificate) ఈ పాటను ప్రకాశం పంతులుగారు ఆంగ్లమున అనువదించి తమ స్వరాజ్య దినపత్రికలో ప్రకటించినారు కూడ.

ఈయన జీవితము యే యుద్యోగమునకు పనికివచ్చినదికాదు. జీవిత శకటము మొదటనే పట్టాలు తప్పినది. దారిలోనికి రావడమనునది యెంత అదృష్టవంతునకోగదా?

అరవై యేండ్లు నిండినవి, చూపు కనపడదు. పిల్లలందరు పెళ్ళికాని వారు. ఒక కుమార్తెమాత్రం ఆయన పోషణభారము వహించినది. వావిళ్ళ వారు ప్రతినెలా యిచ్చెడి పదిరూపాయలతో జీవనోపాధికిసరిపోదుకదా. చివరకు ఉపనయనమునాటి వెన్నిధివిద్య భిక్షాటనం ఆధారమైనది. అదియే చరమ దశలో వీరి కాధారము.

PDF Compressor Pro

దారిద్ర్యదేవతకు కూడ, కవులే యాశ్రయమా అనునట్లు శ్రీ దుగ్గిరాల, రామకృష్ణకవి, మొదలగు మహానుభావులెందరో దారిద్ర్యమును స్వాభావికముగ సంతోషముగ అనుభవించిరి. మన గరిమెళ్ళకూడ కడిక దారిద్ర్యమనుభవించి 60వ యేట 18-12-52 తేదీన భారత సావిత్రి వీరాంక పీఠిపై దీర్ఘ శాంతి తీసుకొనినారు. ఇట్టి జాతీయ కవిసార్వభౌముని మనదేశము అందరితోపాటు వీరినికూడ మరచిపోయినది. ఇట్టి అజ్ఞాత జాతీయగేయ కవి సార్వభౌమునకు నా హృదయపూర్వకపు జోహారులు.

ఓం శాంతి—శ్శాంతిః శాంతిః

రాఘవశర్మ—గురుజాడ.